

~~199~~
460

Canet

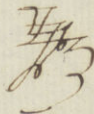
Sisthema influxus Phosori

Stamislao
Canet

Guimera,
Juan.^{co}

8

Concl

Colloquium in lingua Latina

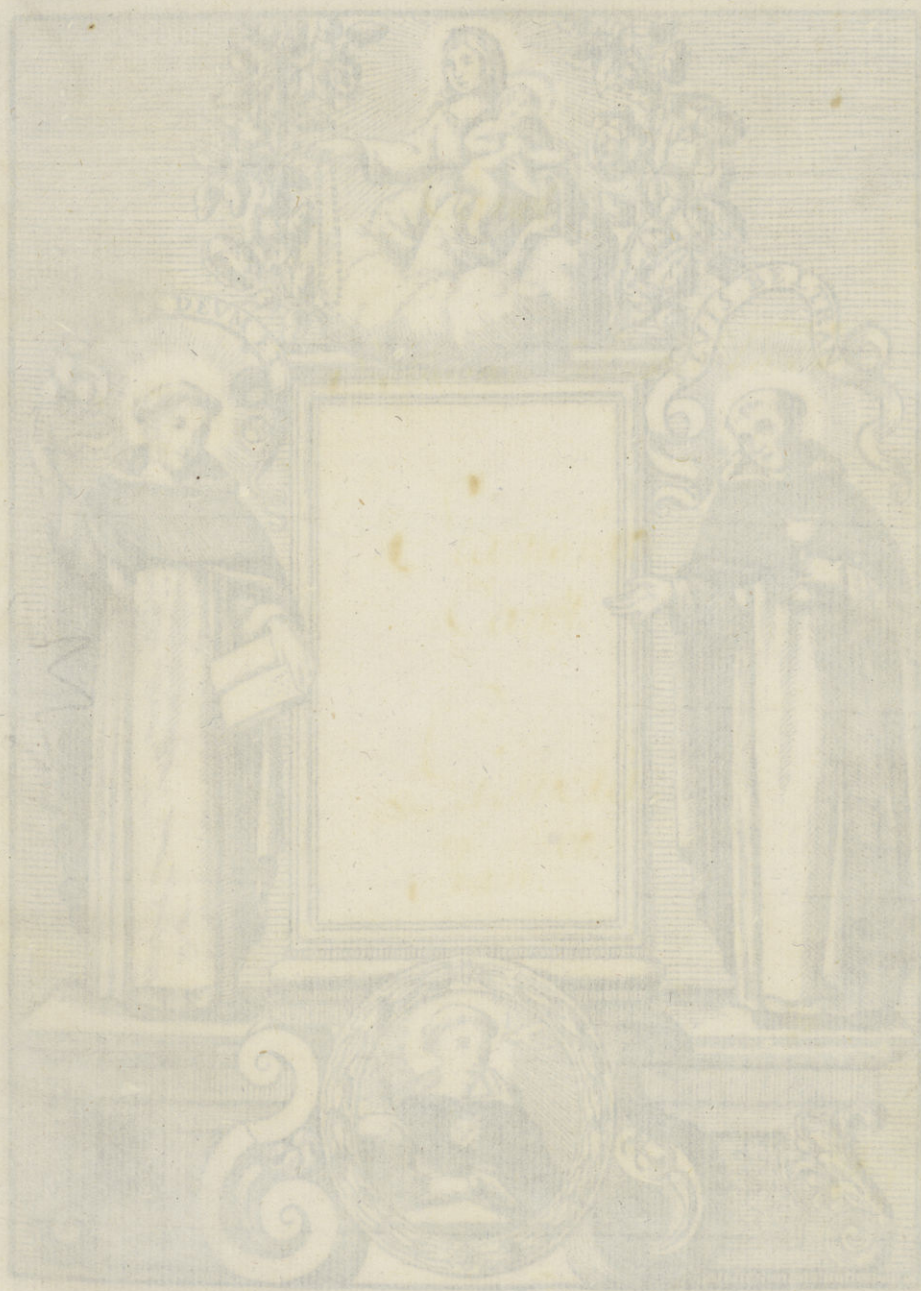
Concl
Concl

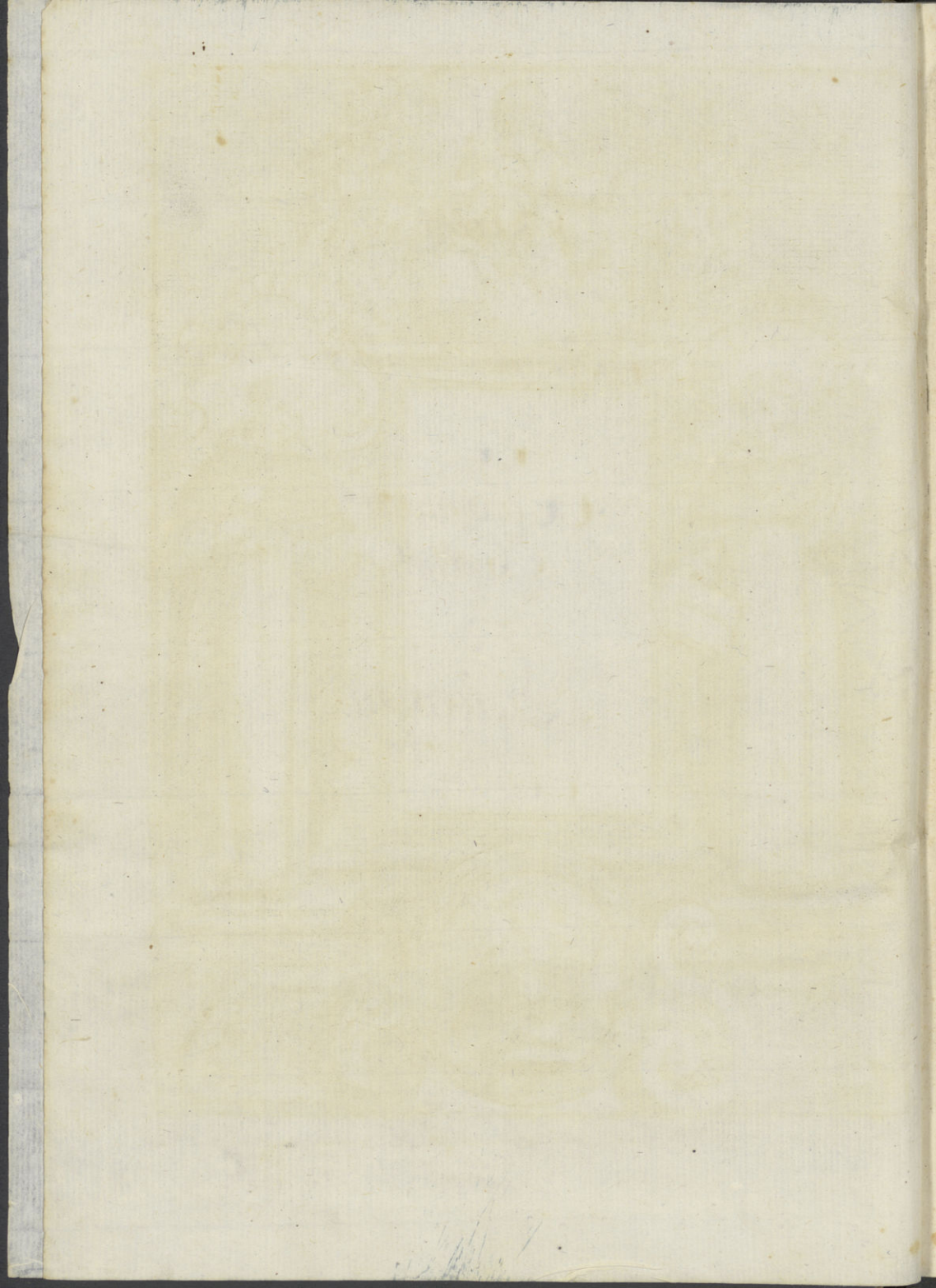
Concl
Concl

Concl

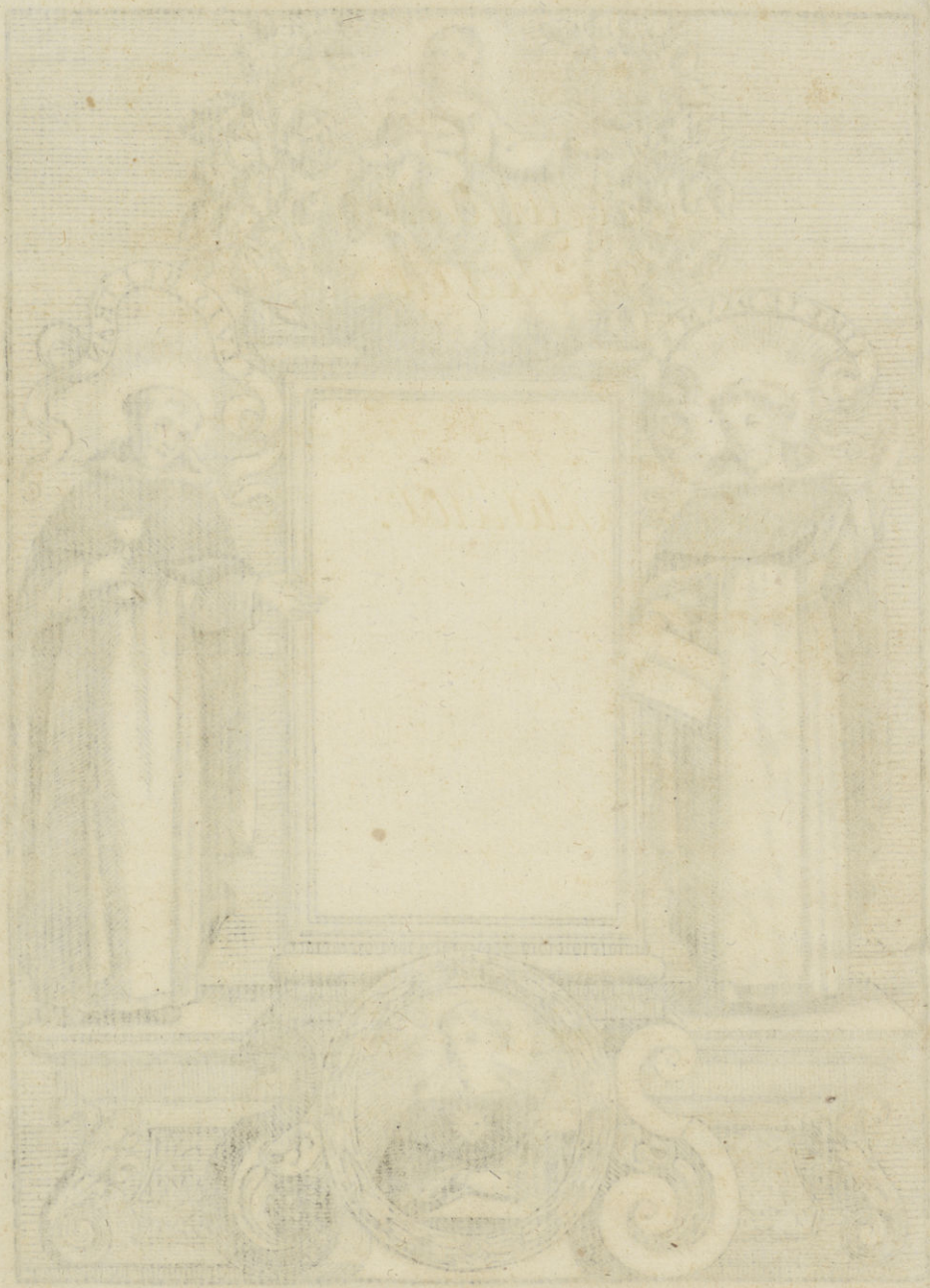
Concl

Concl

+

institutionum filo-
sophicarum.

tomus quatuor.

tomus secundus.

Metaphysicam
comprehendens.

R. 880

Handwritten text (mirrored bleed-through from the reverse side):
 Institutum
 specimen

institutiones philosophicae
quas in usum
auditorum suorum
scribit
Franciscus Guimera.

tomus secundus.

Metaphysicam
comprehendens.

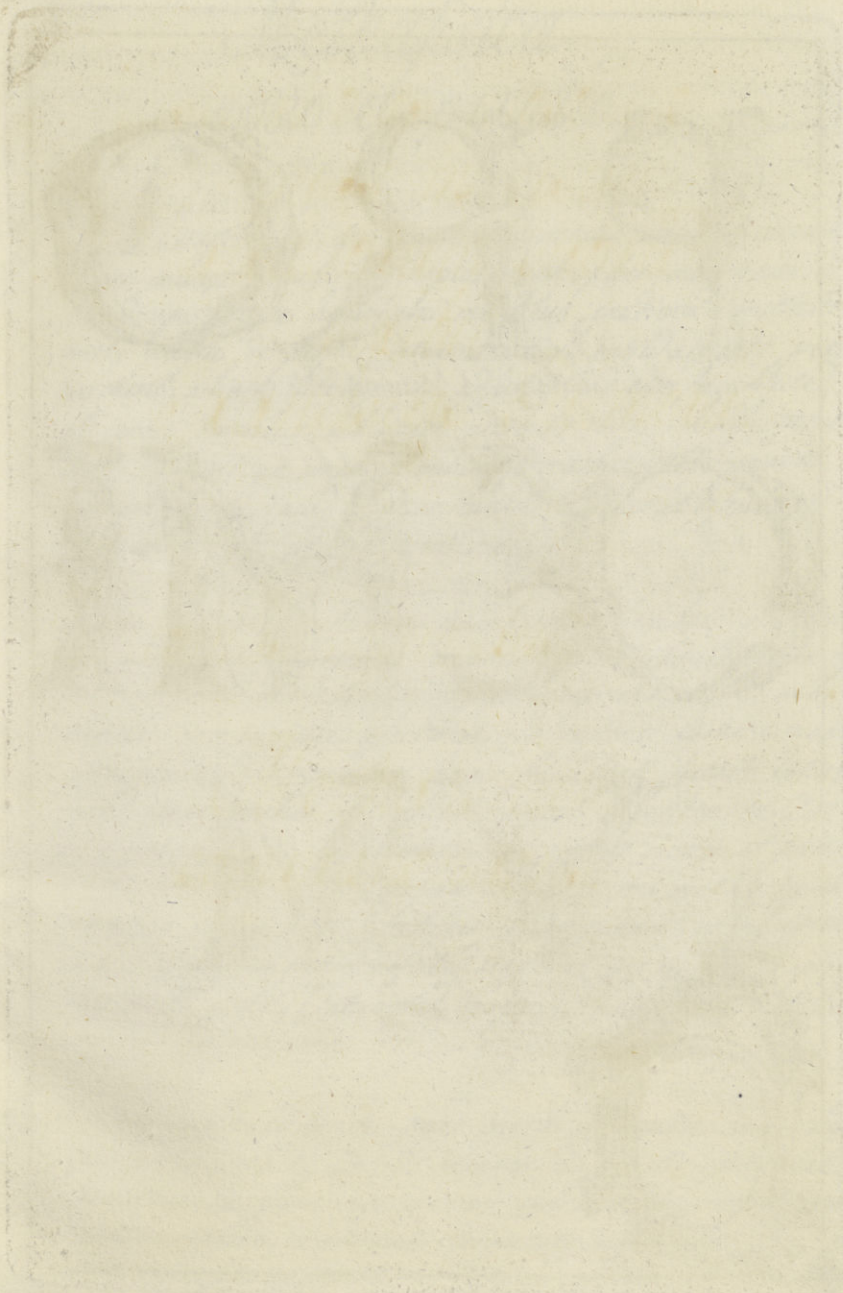
Ri 880

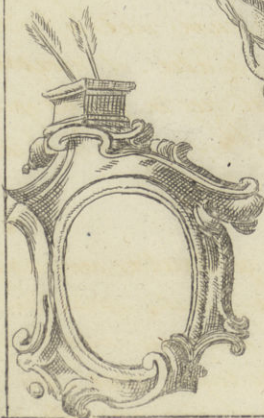
Institutiones Philosophicae
quae in usum
scholarum scriptae
sunt
Francisci Sive

tomus secundus.

Metaphysicae
compendiosa.

R. 880

Metaphisica notio et partitio.

1. Si sapientibus, qui facultatem omnium naturarum, causas, atque munda subtilius explostant, fides addenda est huius disciplinæ, quæ hominum mentibus erudiendi instituta sunt, quæque de propriis determinacionibus, et entium attributis pertractant, aliam intellegimus ad perscrutanda eorum facultate, quæ ceteris omnibus sublimior attributa illa, vel affectiones omnes exponit, quæ singulis entium generibus inesse possunt, adeoque adens, ipsius à circumstantiis omnis, et differentis rectum veluti ad objectum directionem.

2. Hanc igitur facultatem ita definimus: facultas quæ generales omnes entis affectiones corporeas, et incorporeas etiam communes considerat, adeoque incorporeas etiam substantias, ipsarumque affectiones solo rationis lumine nobis perspicuas contemplatur. hanc facultatem philosophi potius quæ operis conditio metaphisicæ, non generis imperium est. Ex hac metaphisicæ definitione facile ipsius divisio, et partitio numerus deduci possunt. Itaque cum metaphisicæ communes etiam entis affectiones contemplatur, et incorporeas substantias tamquam objectum respiciat, nec in partes optime dividi potest, Ontologia nempe, Psychologia, et theologia naturalis.

3. Prima Metaphisicæ pars de ente generaliter communitate, quæ entis attributis edocet. Secunda de creati primis, præcipue de humani animi vel humana menti substantiæ, virtutibus, et attributis disputat. tertia vero de ipsius existentiâ, naturâ, et quæque attributa in-

2.

gulae solo rationis lumine, contemplatur. Visus
a lique plures peculiare quamdam, distinctamque
metaphysicam partem Pneumatologiam nempe constituent,
que prima ubi tantumque generis adeoque primae, et
communes partibus illarum affectiones exponit, quibus ad
spectabilem universi partes, vel mundos ipse componit,
sed hec ad Ontologiam referri potest; unde Metaphysicam
diviso inter partes distinctas, Ontologiam, Pneumatologiam,
et theologicam naturalem optima nobis reputanda.

Parti prima Metaphysicæ.

In his partes Metaphysicam dividenda esse
paulo ante, monuimus, ut ipsam
de regulis accurate dis-
tinctaque ordine tra-
ctemus, ad Ontolo-
giam exordia
maxi neces-
sarium est:
Tua propterea.

Caput primum. De Ontologia naturali.

A. Ontologiam vocamus scientiam maxime universalem, di-
cens quædam proprietas generalis occupamus unde defini-
mus: scientia enim generalis, si ipsam Ontologia scientia
est, necessarium putamus debere ea omnia demonstrare, &
in ontologia haberi. Cui in ontologia demonstrari

*Josep exgarainkeldi Sal. Moles. S. Val. 1755. Se hallara en su casa.
Plasade cajeros.*

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

debeant ea, quae entibus omnibus, uve absolute, uve sub-
data quacumque conditione conveniunt, ad alias sententias ali-
biniunt esse Ontologiae rationi facile patet. Definitiones, et
propositiones Ontologiae, quae ad entia quocumque respectu por-
tione debent esse aequales, et clare determinate, et ita
Ontologiae unus maxime dignoscitur.

Caput secundum de principis contra- dictionis.

5. 3 Disputari solet in scholis quondam ut contradictionis
principium, uve primum principium nostrae cognitionis. Pari-
mi principii nomine intellegimus actionem illam, ad quam
tandem reducunt cetera omnia axiomata, uel
indirecte, et perquam possunt probari, uve ea perquam cetera
negari contingant. Hi notati dico: principium contradictionis
uue primum nostrae cognitionis principium est, impossibile
est idem simul esse et non esse. Primus principii
principium ceteris debet axioma, ita universale, ut per
aliud probari nequeat, per ipsum uero cetera axiomata,
uue negari contingant, possunt demonstrari uel indi-
recte, sed nostrum cognitionis principium per aliud non po-
test probari, et per ipsum cetera probantur: igitur ad actionem
cognitionis principium et primum principium nostrae cognitionis.
Primus autem quoad primam partem, nam in menti nostrae
facultate non est iudicare, quod idem simul sit et non sit,
neque principium illud statim intellegitur ad omnia uve
re probatione tamquam certissima demonstrari: igitur per ali-
ud probari nequit.

6. 3 Primus autem quoad secundam partem, scilicet quod cetera

4. Principia per ipud probantur, ac demonstrantur. n. qui
contra actionem aliquam pertractantem repugnat, illud per
reduktionem ad absurdum, ac proinde per nos, sed principi-
um demoni a Proprietate, et tunc cum actione ut propo-
sicio ex terminis manifesta non potest poni sub eadem,
qui impositum predicationem, sed qui negat actionem po-
nit sub eadem, et tunc predicationem ad eoque sublatam
dicato tunc et sub eadem, n. ponit idem unum esse
et non esse: qd refellitur per per principia contradic-
tionis, neque cetera per ipud probantur ac demonstra-
ntur.

Solutio argumenta contraria.

7. Opponunt primo: hoc principium contradictionis, impossi-
bile est idem unum esse et non esse, probatur per aliud:
ergo non est impossibile primum. Sed qm: hoc contradic-
tionis principium pendet ab hoc alio, quodlibet dum
est est: ergo probatur per aliud. Respondetur ad ar-
gumentum negando qm, ad probationem negatam etiam
antercedens: nam hoc principium quodlibet ad est est, mi-
nus in illo, et ad illud reducitur: et tunc certum esse non
possunt aliquid esse, nisi unum cognoverint impossi-
bile esse idem unum esse et non esse, neque per hoc
probatur.

8. Opponunt secundo: Hoc principium quodlibet ad est
est, est propositio simplex: illud vero aliud impossibile
est idem unum esse et non esse, est propositio complexa
revelata, sed propositio simplex est pura propositio
composita: ergo illud principium est primum. Responde-
tur ad argumentum corvix n. b. n. si in quodam modo
propositio simplex est pura complexa reuelata in

linea propositionis concedo minores, in linea seu in me
principii nego minores, et consequentia. proportio con-
posita quandoque manifeste patet se habet evidentia, quod
implet; quicquid igitur de maiori propositum actum est evi-
dentia, in presenti conclusione nihil aliud volumus, nisi
hanc proportionem impossibile est idem simul esse et non
esse, nulla alia proportione pendere, ceterum vero pro-
portionum certitudine a certitudine istius derivatur.

2. Opponent ratio hoc principium, impossibile est idem simul
esse et non esse in proportione negante, hoc vero aliud, quod
libet idem est, est proportio affirmativa, ad oppositi-
onem negantem non potest probari et demonstrari pro-
positio affirmativa: quod per nostrum principium non potest idem
ad idem probari. Idem proinde ad argumentum distinguen-
domine: ex proportionem negantem demonstrari non pos-
set proportio affirmativa directe et ostensive concedo mino-
res, indirecte et apagogice nego minores et consequentiam.
Itaque duplex est demonstrationis genus, demonstratio
directa est, quae ex notione subiecti caponitur, predicatum
convenire subiecto. Demonstratio indirecta seu apagogica
est, quae posita proportionem contradictoria tamquam vera,
colligitur quod proportioni alteri contradicatur, hocque de-
monstrationis genere ultimam ad probanda veritatem ali-
cuius propositionis affirmantis per illud principium impossi-
bile est idem simul esse et non esse.

3. Opponent 2^a certitudo huius axiomatis: quicquid in linea
maiori, et distincta a huius rei continetur, idem ea se ne-
cessario non potest affirmari, non pendet a certitudine istius
impossibile est idem. 3. quod per hoc principium non omnia
probanda, neque non est omnino parum. Respondetur
ad argumentum negantem autem: etenim ut certius minus de
illius veritate, necesse est prius cognoscere eamdem ideam
non tunc esse simul maiorem et minorem, distinctam et con-
iunctam, quod cognosci non potest nisi posita veritate huius

6. Principii impossibile est idem simul esse et non esse, quam-
vis non attendamus ad illud principium illius veritatem
proponimus, neque omnino primus est.

48. Opponent 3.º plures sunt veritates, pluresq.^e axiomata
nobis certissime notata, antequam de principiis illo uni verita-
ti, et maxime abstracto cogitemus: ergo non omnes verita-
tes ab illo pendent. Respondetur ad argumentum conceptu
antecedente regardo consequentia. et est ratio: nam non
contendimus omnem humanam cognitionem ab illo incipe-
re principio, cum cognitiones nostre a regularibus se-
quen-
tibus sitime propriis, hoc unum dicimus principium
contradictionis a nobis propositum esse omnium primum
eo sensu, quo alia axiomata ad illud revocari possunt,
habitu per demonstrationem indirectam, et quia nega-
to illo principio cetera simul toti inesse est.

Caput tertium de principio rationis sufficientis.

42. Nomen rationis sufficientis significare volumus re-
spondere collectiva cui aliquid est: exempli gratia ex quo
triangulum tribus lineis continetur, intelligere est, quod
tres habere debeat angulos, ac proinde ternarius lin-
earum numerus est ratio sufficienti numeri ternarii an-
gularum, sufficit enim ut intelligamus cum triangulum
habeat tres angulos. Hi porro dico: nihil est in man-
u materialis in ratione sufficienti cui potius est quam
non sit. Propter nihilquid esse positum sine ratione assi-
cienti positum esse ex nihilo; sed hoc involvit contra-
dictionem id est esse ex nihilo. ergo nihil est sine ratione
sufficienti. Propter inane. Si aliquid esset ex nihilo esset ex re;

7.

sed ex se esse non potest: qd neque ex nihilo. Pba mra:
 n' aliquid esset ex se esset antequa fieret; sed impli-
 cat quod aliquid n' antequa fiat: qd implicat quod ali-
 quid n' ex se. Pba mra: n' ex se esset, hoc propter quod
 causa n' esset, esset antequa fieret: ergo n' aliquid esset
 ex se, esset antequa fieret.

Solventur argu- menta contraria.

83. 7 Opponent primo: illud admiendum non est, quod expe-
 rientia contraria est, sed n' n' esse n'ne ratione suffi-
 centi experientia contraria est. qd non est admiendum.
 Pba mra: n' liba lancearum apertis in equis libo con-
 tituta; ponuntur in utraque eandem pondere equalia,
 equitanti non sibi experientia demonstrant; sed non est
 ratio sufficienti, cum non, ipsa rati: qd n' n' esse n'ne ra-
 tione sufficienti contraria est experientia. Respondetur
 ad argumentum negando minorem, ad probationem conce-
 mus si negamus etiam minorem: nam materia, relati-
 va habet equitanti, quoties distantiae sunt equalia et pon-
 dera equalia, et ex hac ratione sufficienti intelligitur
 cum potius n' quam non n'. n' aliquid n' fenomenorum
 uelut ratione sufficienti ignoramus, non est affirmandum
 nobis nullam esse.

84. 5 Opponent secundo: n' in mundo materiali n' haberet n'ne
 ratione sufficienti, res materiales necessarii experientia, sed sibi
 cum et res materiales necessarii existere. qd falsum est n'
 n' esse n'ne ratione sufficienti. Respondetur negando ma-
 iorem: etenim res illae sunt solum negantur, quae habent
 ratione sufficientem in sua et essentia, ^{ratio} tamen sufficienti
 ratione materialium non continetur in ipsa et essentia,
 sed solum in voluntate divina bene per se uelut existunt, ac

8.

proinde non erit tantum necessario: nota rationi sufficienti prin-
cipio non esse confunderendum cum illo rationis actu adio-
nate, nihil est sine causa, nam Deus necessario existens nu-
lam, i.e. existentiae causam, habet, habet tamen sufficientem
necessariae existentiae rationem, quae est in sua essentia.

Caput quantum re ente et non ente.

35. Ens est: quicquid existit aut potest existere. hinc possibi-
le est dici: potest, ne cuiquam vero impossibile. hic notio en-
tis ingenere existentia^m minime incipit, sed saltem non repug-
nantia ad existendum. non est ens idem ac nihil. Vocan-
do nihil, hic idem respondet, et amplexus menti obnoxiantur,
cum apud nos vocabulum nihil, altera est idea vocabuli
nihil, quod vocabuli est aliquid ens: altera est idea repa-
rationis omni omnino enti ab idea vocabuli nihil, quae
reparatio etiam est ens: sic dum dico hircoreus est
nihil, habeo ideam hircoreus, et ideam, quae reparat ab
hircoreo ideam omnino entium.

36. Itaque non idem significat intelligere nihil, ac nihil intelli-
gere: nam prima propositio significat non non ens como-
do intelligere, quo a mente humana intelligi potest: sed re-
cunda propositio significat non nullam omnino ad intelli-
ge, id est nullam ideam, nullamq. notionem improventiam
habere, q. abstractio longe diversa sunt. haec est genuina vo-
ci negationis interpretatio, quae nihil aliud significant,
quod reparationem unius idem abstracta. ad non ens refertur
ens rationis, itaque ens rationis est: id quod non nisi in idem
notum existit, nec extra ex existere potest. huiusmodi sunt
ideae omnes mente abstracte veluti humanitas, rolanditas, &
q. extra mentem nostram nunquam existere valent, humani-
tas enim ab omni omne reparata nullum est, nec rolandi-

17. Quamvis vero hec entia rationis nihil vint extra mentem, tamen cum non nre aliqua ratione rebus increare concipi-
antur, nunquam mentium nihil dicenda sunt; sed entia ratio-
ni quasi dicat, sunt entia sicut spontanea, modo in nobis, sunt
non ens sicut spontanea alibi existenti, neque sunt me-
diu inter ens et non ens. quare male inferunt aliqui hy-
pocritae. Centaurum de esse ens rationis, nam licet per se
modi res non nra in mente existant, tamen nre ubi ratione
a mente coordinatur, unde potius impossibile, quam ens ratio-
ni dicenda sunt, res ens nre sicut in mente.

18. Idea est entis tam formativa, cum concipimus quamlibet
rem, que nobis ante oculos obocatur, et inique plures idee
ceteris ponunt, consideramus illam rem esse et mente aliqui
res ideas distinguunt, separamus ideam existentiae a de-
re abstracta rerum, que in re illa sunt, mentis nos tunc
conspicimus esse operant, de existentia solum loquimur
nihil de ceteris commemorantes. nec consideratio entis vo-
cabatur abstractio, et ens ita consideratur idea abstracta.
Abstractio ita variis modis fieri potest, primo: cum dividendo
materiam in partes, quae se a se partes non sunt. secundo:
cum concipio modum nre substantiae. Vg modum nre corpore.
Tertio cum cognosco potius aliquibus nempe fieri, par-
ticipo, esse unum, Vg in hoc quod ratione sua et loquatur.

19. Qui dividitur invocatur, ut homo, et in invocatus ut Deus.
Entis creatum dividitur in substantiam, et accident. Substantia
est, quae a nullo communi et antecedenti subjecto intrinsece pen-
det, sed a se solum essentialiter. ad accident est, modus modi-
ficationis sui ad substantiam, casus ratione existit. Entis rea-
le, dividitur in necessarium et contingentem de quibus postea.
Entis aliud est actuale, quod actu existit, potentiale aliud, quod
in latente, seu existentiae ratione in actu entis habere
potest. ab actu a posse valet consequentia Vg potius divi-

ut: qd potest dicere; sed apone adno negat et anse-
quentia vq petrus potest dixeret. qd dicitur

Questio scolae, utrum ens sit univocum vel analogum respectu inferiorum.

20.
7

Univoca sunt quorum nomen est commune, ratio vero signifi-
cata per nomen est simpliciter eadem in omnibus vq ani-
ma et respectu homini et equi. Analoga sunt quorum
nomen est commune, ratio vero significata per nomen est
partim eadem, et partim diversa, vq canis est analogus
respectu animarum et medicinae. Eiusmodi de modis, quia
nomen est commune, ratio vero significata per nomen est
partim diversa vq canis respectu celestis, terreni, et marini.

21.
7

Dico: ratio entis est analogica in ordine ad deum et crea-
turas. Prima conclusio au toritate sancti thomae ita loquentis:
quod de deo et de creatura predicantur analogice pre-
dicantur; sed ens predicatur de deo et de creatura: qd pre-
dicatur de deo et de creatura analogice. Prima ratio
ratione: quicquid predicatur de in exterioribus mundi idem
nomen non vero recurrendum eandem rationem predicatur
analogice; sed ens predicatur de deo, et de creatura
recurrendum idem nomen, non vero recurrendum eandem
rationem: qd ratio entis predicatur analogice de deo
et de creatura. Prima ratio: ratio entis propria abesse
sed esse non convenit eodem modo deo et creatura; nam
deus habet esse a se, creatura vero a deo. qd ratio
entis non predicatur de deo recurrendum eandem rationem.

22. Dico secundo: ratio entis non est univoca respectu entis
reali, et entis rationis. Propter: ent. rationis non est
proprie ent. cum rationem habeat esse, sed ad intellec-
tum, ens reale est proprie ent.: pro ratio entis non mediatur
equaliter de ente reali, et ente rationis, neque est analogia
respectu eorum. Dico tertio: ratio entis est analogia in
ordine ad substantiam et accidentem. Propter: substantia et
accidens non participant rationem entis eodem modo, nam
substantia est ens simpliciter, accidens est ens secundum quod
substantia est in se dependens, accidens est dependens,
sed hoc sufficit ut non participant rationem entis equaliter:
pro ratio entis est analogia in ordine ad substantiam, et accidentem.

Solutio argumenta contraria.

23. Opponent primo contra primam conclusionem: ratio entis est
univoca in ordine ad Deum, et creaturam: pro non est ana-
loga. Propter autem: Deus et creaturae sunt eisdem rationis: pro
ratio entis est univoca in ordine ad Deum, et creaturam. Propter
autem: mensura et mensuratum sunt eisdem rationis, sed
Deus est mensura creaturae: pro Deus, et creaturae sunt
eisdem rationis. Respondetur ad argumentum negando autem
ad probationem negando etiam autem, ad corpus probationis
distinguenso maiorem: mensura et mensuratum sunt eisdem
rationis, mensura inquam homogenea concedo maiorem;
mensura heterogenea nego maiorem, et contra distincta mi-
noris, nego consequentiam. mensura homogenea et equalita-
ti non excedit mensuratum, qualis est quantitas palmarii
respectu alterius quantitatis palmarii, non ita men-
sa heterogenea et inaequalis.

24. Impugnant hanc solutionem: licet Deus sit mensura heteroge-
nea creaturae, est tamen illius creatura, sed causa non

animabat effectus: qd Deus, et creaturae participant eam-
dem rationem entis. Respondeatur ad impressionem di-
mouendo nos faciem: Deus est causa equivoca concedi ma-
jori, et causa univoca nego nos faciem, et concedi minori,
nego consequentiam. Sed impliciant contrarii: licet Deus sit
causa equivoca de bet non assimilare creaturas quanto suffi-
ciat ut ratio entis sit univoca ad utrumque, qd nulla est
distinctio. Probat aut: lux est causa equivoca lucis? merito
producte, sed hoc non obstanti lux solis ita assimilatur
ibi effectui ut ratio lucis sit univoca ad lucem solis, et ae-
ris: qd licet Deus sit causa equivoca de bet sic. Responde-
atur ad replicam negando consequentiam: quia dicitur in
ai a sole in aere producte sola retinet ex parte differentia-
rum; at differentia et dependentia creaturarum a Deo sola
est ex parte rationis communis.

Caput quintum de scientia et existentia.

²⁵
Scientia definitur, id per quod res est id, quod est; idcirco
genus esse definitur. haec definitio nobis magis explicat,
quam vocabulum scientia. itaque scientia est, cumulus pro-
prietatum omnium, ex quo res est haec et non alia. ut
ex rebus proprietatibus plures nobis notae non videntur, con-
trarias nobis cognitae exot. sit exemplum: petrus plures
habet proprietates, ex quibus homo est, et non aliud ens,
est enim animal, ratione utens, actus admirationis, apud
vivus, figura humana praeditus, haec et alia non minus
nota faciunt ut petrus sit homo. haec petrus com-
muni re operantur, at plures alia habet petrus, quae non, immo-
munt, ut intencio in parva constitutio, s. corpus humanum
sunt, vires, specificatio, humanum, unio in super animam
intellectus et corpus, et alia plura, q. tam pertinent ad scientiam
petri, ut homo est, quam reliqua antea memorata, nam

26. Itaque duplex in homine sentia distingui potest, altera nominalis seu metaphisica, altera realis seu physica. Sentia nominalis seu metaphisica est, quae exquirenda tantum ibi nobis in mente comparatur. Sentia realis, seu physica est; quae omnia complectitur, quae in ipsa hominibus consistunt. Sentiae reales seu physicae res sunt immutabiles, et eternae, cujus propositionis una est haec, ad sententiae repud ut diximus nunc, quod res est, res autem non potest unam esse et non esse conquirere, et illud: nam etiam si res diceret, autem res tales proprietates, ab eterno peti non potest, quia haec sunt tales proprietates quae est eadem res, adeoque nam etiam exiit res non alio modo exiit quam nunc est, itaque sentia physica eterna est, et immutabilis. In portio itaque est, in petrus consistit ex se propositione nunc, huius positi petrus non exiit, et impossibile est illi positi petrus non positi, et petro positi illius non esse.

27. Contra hanc propositionem opponunt aliqui: potest Deus naturae humanae aliquid addere et aliquid detraxere: potest naturam mutare, et non non esse eterna, et immutabilis. Respondeo: potest Deus quidam homines condere, qui non melius autem condere, et fidere possunt, quam nunc infans, imbecillus, vel alius producere ita perfectissimos, qui res excellenter, quae nec microscopio deici possunt, res ita clare percipiunt; sed in primo eam aliquid detraxerit, in secundo aliquid adderet: potest Deus naturae humanae aliquid addere, vel aliquid detraxere. Respondetur ad argumentum negando autem, ad probationem concedendo naturam, negando minorem. vel ipsa ita distinguitur, et hinc in ipsa naturae humanae mutatur nego minorem solum in ipsa petri aliam naturam humanam concedo minorem, et nego consequentiam.

28. In hoc et similibus casibus non essent homines, qui nunc

unt, sed abis, et tantum nomine tenus erit eadem natura humana. Part deus petis sam constituta creabitur ita aspecere, ut sanus, et integer rationalis non possit ab non existit eum idem petis redabris. Opponunt sciando: potest Deus facere, ut corpus petis interitum corroboratur. 20. scilicet sententia non est immutabilis, et cetera. Respondetur ad argumenta concessio antecedenti negando consequentia: quia eo casu persistit natura petis, et non mutatur in aliam, immo ex ipso natura petis, dum permanet, eadem proprietates habet, et cum renouaret in se extensi fieri eadem habent. Itaque non nominis mutari posse non negamus, sed id sententia, dum res eadem permanent, mutari posse id est quod constantissime persequamur.

29. Sententiae mathematicae seu nominales mutabiles sunt. Pro: sententiae mathematicae sunt cum aliis eadem ideam, quas per seamus rei convenientie; sed hinc cum aliis minus et ducere potest. 20. sententiae mathematicae mutabiles sunt. Pro: non: possumus hodie cognoscere rei aliquas proprietates, quas hinc ignoramus. 20. cum aliis eadem ideam, quas per seamus rei convenientie minus et ducere potest. Definitiones quas de rebus extensum eandem sunt definitiones nominales: ad enim rei naturam nemo pensat intellegat, sed solum proprietates, quas definitione exprimit, sit consequens nullam definitionem explicare rem ut reuera est, sed solum ad nobis intellegat itaque rei definitiones nominales sunt. hinc in seipsis quod dum definimus hominem ut non omnia peruenimus, que hominem constituent, sed definimus nomen homo, id est explicamus quid significet nomen homo.

30. Existencia est: aucta modus internus, quos rei denominatur existens. Pro: modus internus est, per substantiam ita intrinsece inest, ut ab ea nec esse nec intelligi potest existere separatu; sed existencia nec esse nec intelligi potest existere separata ab sententia finis. 20. existencia est modus internus sententiae. Pro: mixti non possumus concipere id habere.

re existentia, quia concipimus habere sententia. qd existen-
tia nec esse nec intelligi potest existere separata ab non-
tia. Potest vero sententia quoddam modo intelligi sine existentia
presenti. Vg. ad concipimus aliquid possibile tantum,
intelligimus presentem existentia colore, id est iudicium, de facto
non fieri potest; sed et possibile et futurum possibile et futurum
existentia predicta concipimus potest inquiri quomodo sen-
tentia distinguatur ab existentia, quod sublimis quislibet ex
dicendi facile resolvere poterit.

85.

Caput sextum de distinctionibus.

31. 7 Distinctio est: carentia unitati in ^{enti}itate. alia est realis
et alia rationalis. distinctio realis est, qua habent due res, quae
separate esse et intelligi possunt, ut distinctio quare est in-
ter pecora et equum. distinctio rationalis, cuius res aliquam
ad diversa intellectus referentes, concipimus velut distinctas,
quae re ab eis idem sunt, ut distinctio inter animam et ra-
tionalem. distinctio rationalis etiam est duplex, alia ad funda-
mento, alia sine fundamento. distinctio ad fundamento est
quae invenitur inter formalitates eiusdem respectu veluti
plures res distinctas, in quoniam homo qua parte est
corpus equivaleat lapideis, qua parte est vivens a bovi-
bus, ideo intellectus ad fundamento distinguunt in homine
formalitates corporis, et vivens.

32. 7 Distinctio sine fundamento est, qua intellectus inquit ad
distinguit hominem a se ipso. alia dicitur distinctio formalis
res ex natura rei, quae invenitur inter duas formalitates
ut inter animam et rationalem. alia est distinctio modalis,
quae est illa quae invenitur inter duas modos eiusdem rei
distinctio, quae invenitur inter rectitudinem et curvaturam lineae.
alia est distinctio realis modalis, ea scilicet est, qua habet

rei et eius modus, viz. distinctio quae habetur inter corpus
mobile et motum. ut distinctio modalis facilius perpen-
ditur explicandum est quod sunt modi, rerum modi sunt,
affectiones, quibus rei non rebus denominantur, sed co-
tunditas, est affectio, quae corpus dicitur totum esse, motus,
est affectio, quae corpus dicitur motum. modi alii sunt in-
terni, alii externi. interni sunt, qui ita substantiae in-
eunt, ut ad ea nec ens nec intelligi possunt separati,
ut figura. Externi sunt, qui non rebus in substantia exis-
tunt, sed a mente nostra concipiuntur, velut irreverentia et velut honor.

Questio scolae
utrum inter gradus me-
thaphisicos
eiusdem rei create
inveniantur distinc-
tio scotica.

33 Non dubium est in naturalibus rebus viz. homine, leges
3 & fluxus inventi gradus, ex quibus alii sunt superiores
id est magnificiores, et magis universales; alii inferiores hoc
est minus communes, et minus universales. Vnde ratio substantiae
est magis communis quam ratio corporis; neque substantia est
gradus superior, corpus vero gradus inferior. Inter hos gra-
dus notate per se ponunt distinctiones reales, actuales, forma-
lem, et ex naturae rei. Dicunt realem, quia est ante ope-
rationem intellectus, actuales, quia actu est inter illas, forma-
lem, quia versatur inter formaliter eundem entitatem, et
tandem ex naturae rei, quia non beneficio intellectus redeo for-
maliter distinguuntur.

34. Dico inter gradus superiores et inferiores esse re-
 5 x. repugnat distinctio essentialis. Ratio: nulla datur distinctio
 media inter distinctiones reales, et distinctiones rationales; sed
 ante operationem intellectus non datur inter illos gradus di-
 tinctio rationalis, nam hoc fit per intellectum. In eo datur di-
 tinctio realis, ad medius gradus inter re. reales non distin-
 guntur: qd non datur distinctio essentialis inter dictos gradus.
 Ratio mixta: distinctio vel fit per intellectum vel fit inde-
 pendentem ab intellectu; sed n. fit per intellectum est distinctio
 rationalis, n. independentem ab intellectu est distinctio realis.
 qd nulla datur distinctio media inter distinctiones reales, et di-
 tinctiones rationales: n. distinctio essentialis est per intellectum. Consequentium.

Solvuntur argumenta contraria.

35. Opponunt primo: quae definiuntur distincti definitionibus
 7 distinguuntur simpliciter et ex natura rei; sed gradus su-
 periores et inferiores vegetabilium et rationale definiuntur
 distincti definitionibus: qd gradus superiores et inferiores di-
 tinguuntur simpliciter et ex natura rei, hoc est distinctio essentialis.
 Respondetur ad argumentum distinguendo maius: qd definiun-
 tur distincti definitionibus adequati distinguuntur simpliciter
 et ex natura rei, concedo maius: quae definiuntur di-
 tincti definitionibus inadequatis nego maius, et contra di-
 tincta minori, nego consequentiam. itaque definitio adequata
 explicat et recumbit omnia praedicata, quae ei a parte rei con-
 veniunt: animal a parte rei non solum est primo gradus con-
 veniendi sed etiam dicendi, et rationale non solum est primo
 gradus dicendi, sed etiam contriendi: et ideo definitio ani-
 mali, et rationali, qd communis ad se autem sunt inadequa-
 re, licet sint adequata respectu animalis et rationalis, simpliciter
 accepti, sed ex hoc solum probatur distinctio rationalis.

36. Opponentur secundo: de animali et rationali verifican-
 tes aparte rei predicata contradicere; sed hoc verifican-
 de nequeunt de predicatis aparte rei non distinctis: qd inter
 animal et rationale datur distinctio ex natura rei, seu,
 notitia. Propter quod animal aparte rei est ratio animalian-
 di hominem ad equo, rationale novest ratio animalian-
 di hominem ad equo: qd de animali et rationali verificantes
 predicata contradicere. Respondetur ad argumentum ne-
 gando maiorem, ad probationem respond. ant: natura-
 rale aparte rei etiam est ratio animalian-
 di hominem ad equo, et animal etiam est hec ratio nam cum animal et ratio-
 nale sint realiter eadem entitas, eadem realiter entitas ani-
 mali, qua homo convenit cum equo est eadem realiter en-
 titas rationalis, qua homo differt ab equo; unde quicquid
 verificatur de animali realiter sumo, verificatur de
 rationali realiter accepto, sique non verificantes paxedi-
 cata contradictione.

37. Opponentur tertio: idem negat esse ratio, qua homo convenit ad
 equo, et qua ab illo differt; sed rationale est ratio, qua homo
 differt ab equo, et animal est ratio, qua homo convenit ad equo:
 qd animal et rationale distinguuntur ex natura rei, seu
 distinctione essentiali. Respondetur ad argumentum distinguendo
 maiorem: idem negat esse ratio, qua homo convenit per-
 fecte ad equo, ^{perfecte} et qua ab illo differt concedimus: qua
 imperfecte convenit et imperfecte differt nego maiorem;
 et contra distincta minoris, nego consequentia. itaque cum
 animal et rationale sint aparte rei omnia idem, tam
 animal quam rationale est ratio differendi ad aliquam
 convenientiam, et ratio conveniendi ad aliquam ^{differe} inconvenientiam.
 Ubi autem, que est ratio conveniendi, quatenus in equo datur ani-
 mal simili animali rationali, ubi est ratio differendi, qua-
 tenus in equo datur rationale simile animali rationali.

38. Opponentur ultimo: contrarium et contrarium distinguuntur a
 parte rei; sed animal contrarium per rationale, et rationale

contrahit animal. qd animal et rationale distinguuntur ex
naturae sua, seu distinctione rationis. Respondetur ad argumen-
tum distinguendo maiorem: contrarium est contrarium finis dis-
tinguuntur a parte rei concedo maiorem: contrarium est contra-
rium logicae nego maiorem, et contra distinctionem minoris, nego
consequentiam. Et quae animal comodo distinguuntur a rationali,
quae animal refertur per modum antecedentis ad rationale,
ad id refertur mentaliter et logicae quia hoc rationem
modo est contrarium, inde est quod tantum mentaliter distin-
guatur. nota quod rationale advenit animali logicae
seu per intellectum, nam quod vero finis quia finis nam-
quod datur rationale in animalibus, nec animalibus cuius
existenti adveniat rationale.

82.

82.

Questio scolae
utrum inter gradus
superiores, et inferiores
eiusdem rei creati
sit distinctio virtualis.

39. Distinctio virtualis dicta illa, quae reperitur inter op-
} portiones, quae realiter non distinguuntur, habent tamen ex-
capacitatem, ut adveniente consideratione intellectus distin-
guantur. Distinctio ista alia est virtualis maxima, et
alia virtualis minima. Distinctio virtualis maxima con-
sistit in capite ut de eadem entitate respicientur
a parte rei praedicata contradictoria. Distinctio virtualis
minima consistit in capacitate, ut de eadem entitate respic-
centur praedicata contradictoria per intellectum. Dico inter
gradus superiores et inferiores eiusdem rei creati non da-
tur distinctio virtualis maxima. Probatur repugnans quod

20. idem predicatum realiter affirmativum, et simul negativum
requiritur de eadem entitate; sed hoc patet etiam distinctio
virtuali maxime qd inter gradus superiores et inferio-
res eiusdem creature non datur distinctio virtuali maxi-
me. Pro major: quod affirmativum de entitate idem significatur
ad illud, quod negativum distinguatur ab illis; sed respondetur, quod
ad idem predicatum idem significatur ad entitatem, et sic illud simul
distinguitur qd idem predicatum non potest affirmari, et ni-
hil negari de eadem entitate.

21. Dico secundo: inter gradus superiores et inferiores eiusdem
creature datur distinctio virtuali minima. Pro: au-
tente dicitur Thomae de eo quod est idem de ratione rationis, et
nihil propter contradictionem verisimile; sed gradus, supe-
riores et inferiores sunt idem se differunt tamen ratione: qd
de illis, verificans possumus per intellectus predicata contra-
dictoria, inque datur inter illos distinctio virtuali minima.
Pro secundo conclusio: inanimati et rationales datur
aparte rei capacitas, ut adveniente consideratione intelli-
tus verificantes de illis predicata contradictoria: qd inter
illos datur distinctio virtuali minima. Pro: animi, entitas
animati rationalis preest fundamentum intellectui, ut ab
ipso induat distinctum significationem, animati, nempe, et ra-
tionali, quia animal ut genus rationale non ut genus
rationale ut differentia, animal non ut differentia: qd in
animati et rationali datur aparte rei capacitas, ut ad-
veniente consideratione intellectus verificantes predicata
contradictoria.

Solutio argumenta contraria.

22. Opponunt primo: amor dei, et desiderium salutis inachi contrari-
etiam realiter idem significantur, sed de eis verificantur pre-

dicta contradictoria, ubi et amor examinatur ad Deum,
odiu non examinatur ad Deum, qd de predictis identifi-
ci verificari possunt predicta contradictoria quate res.
Respondetur ad argumenta respondendo maiorem, quia amor
dei, et odiu peccati non identificantur, sed solum identifi-
ca inestur, quod est valde diverse. Opponunt eundem: en-
itas peccati, et eius malitia realiter identificantur, sed
de eis verificantur predicta contradictoria quate res, qd
de predictis identifi-
cari verificari possunt predicta con-
tradictoria. Respondetur ad argumenta respondendo maiorem:
quia entitas peccati est aliud quod ponitur, malitia vero est
quid negativum, cui in probatione rectitudinis consistit, et
ponitur cum negativum identifi-
cari non possit.

Caput 7.^m de entis, attributis, modis, ubi de unitate, veritate et bonitate.

¶ 12. Sue entis partes unitatem mutant, vel determinantur promi-
nenteque recensio ab unitate, vel aliunde, illa dicuntur attributa,
hec modi, non in triangulo tres anguli sunt attributa, quia pro-
manent ab unitate trianguli: color vero lateris est modus.
In ente igitur invenientur genericia, attributa, et modi. Diffi-
le est attributa ab entibus distingui, cum illa ex his, et
hec ex aliis proprie manifeste videantur verae amborum notio,
sedulo pertractanti patent: non in triangulo invenientur late-
ra, et anguli, cum videamus non latera ex angulis, sed angulos
ex lateribus manifeste fieri latera esse attributa an-
gulos vero esse genericia. advertebas in ordine, quid prius

22. quid posterius sit, illud centrale dicimus, hoc attributum.

23. ⁵ Atributa ex sententia necessaria proficiunt, unde ratio sufficiens attributorum invenitur. posita est, deaque posita sententia, ipse positorum posset, immutabilia ipsa sunt attributa, et clara. Sicut modi entis inveniunt, tamen ab entis sententia non derivantur, immo cum non deriventur ex attributi neque ad sententiam neque ad attributa pertinent, sed cum in ente sunt, in quo positorum sententia, attributa, et modi, nihil aliud dependitur, consequens fit conclusio quod amento derivare hinc cognita ratione sufficientem modorum in alio cognita contineri, modi ipsorum exprimentur hypothetice, id est nihil aliud agendum existat. unumquodque ens est ens sua sententia, adeoque in se existat, unde non existat ens aliud. hinc concludendum est, modis posse ens et vivere, et non vivere, adeoque esse multos.

24. Tres videntur esse communes entis proprietates: unitas, veritas, et bonitas. ^{Veritas} Unitas entis est: eorum omnium conspectus, quae in sententiam componunt, quaeque cum eadem nexu necessario derivata sunt: per ea simul unita res quoniam est res ut positorum quam alia. entis unitas rationem comprehendit simplicissimam, quae multo brevior intelligi potest quam sit una quam ratione declarari. quoniam certe agnoscit se esse, et unum esse natus. Quod si sit ens unum est, ne sit: quod habet unitatem unum est; sed quodlibet ens habet unitatem: quod quodlibet ens unum est. Pro mix: unitas est, eorum omnium conspectus, quae res sententiam componunt, quaeque cum eadem nexu necessario derivata sunt; sed quodlibet ens habet conspectus eorum, quae sunt sententiam constituent, quaeque cum eadem nexu necessario derivata sunt: quod quodlibet ens habet unitatem: neque unum est.

25. ⁵ Verum dicimus quod principii contradictionis, et rationis in principii consentaneum est, hoc autem veri conventio, veritas metaphisica appellatur. omne ens verum est, quodlibet ens consentaneum est principii contradictionis et rationis in-

^{verum}
 scientis; sed hoc requiritur ut ~~conveniat~~ ^{verum} ut: qd omne ens
~~verum~~ est. ^{verum} pax: pax: omne ens possibile est, neque a
 contradictione liberum, consentitque principio contradictionis.
 item omne ens uaguetur scientia, neque sit ratio sufficienti
 alii subiectum, quae in ente reperiuntur; sed hoc est esse con-
 trarium principi contradictionis et rationis sufficientis. qd
 omne ens consentaneum est principi contradictionis, et ra-
 tionis sufficientis, neque ~~possibile~~ ^{verum} est. cum nullum ^{em} ~~est~~ ^{em} ~~est~~
 ipso responset, aut ratione sufficiente determinetur, nullam
 est metaphysicam falsum.

16. Cum bonitas metaphysica nihil aliud, quam perfectio
 essentialis, explicandum est quid et quomodo sit per se, ut
 inde intelligamus an omnis egi bonitas metaphysica possit
 convenire. Quando in re aliqua plura occurrunt, quae ita
 convertuntur, et quae conspiciuntur dependuntur, ut aequando
 fini propensio sufficiant, habetur perfectio, quae est con-
 sensus pluri ad eundem finem contrivendum. Perfectio alia
 est essentialis, alia accidentalis. Perfectio essentialis est con-
 sensus essentialis. Perfectio accidentalis est consensus nota-
 re mutabilis, seu accidentalis, non ut sentiamus; et ut ratio-
 nem essentiali homini consistant perfectione, at ex utroque
 et ut utrumque accidentalium. Bonitas metaphysica
 idem est ac perfectio essentialis.

17. Quodlibet ens bonum est. ⁵ ~~Sub~~ quodlibet ens praedicat est
 bonitate: qd quodlibet ens bonum est. ⁵ ~~Sub~~ aut: quodlibet
 ens praedicat est perfectione essentiali; sed perfectio essentialis
 est ipsa bonitas metaphysica: qd quodlibet ens praedicat est bo-
 nitate, ⁵ ~~Sub~~ max: perfectio essentialis est consensus essen-
 tialis, quae rem constituent; sed quodlibet ens habet con-
 sensum essentiali, et ipse consistit: qd quodlibet ens pra-
 dicat est perfectione essentiali. ⁵ ~~Sub~~ max: consensus essentialis qd
 ens constituent, est ipsa sentientia; neque quodlibet ens uo-
 gaudet scientia: qd quodlibet ens habet consensus essentiali,
 seu perfectionem essentiali, seu bonitatem metaphysicam.

28. ca, neque quodlibet ens bonum est.

Capitulum octavum de possibili et impossibili.

28. Impossibile est id, quod esse repugnat, seu quorum idcirco ad-
veniantur, et sese destruant. Vg homo irrationalis. Possi-
bile vero est id, quod esse non repugnat, Vg adamans tantum
molis quantum est caput homini. Impossibile a seipso est
absolutum, aliud hypothesis. Impossibile absolute est,
quod natura sua pugnantia continet. impossibile hypothesis est,
quod esse fieri potest, verum propter quendam ad seipsum redire
impossibile. Vg circulus quadratus est impossibile absolute.
possibile est me, sed nec discepto ambulare, verum si pono
me sedentem disceptare, impossibile est me ambulare et dis-
ceptare, et ecce impossibile hypothesis. Impossibile mobile est
quod et si natura sit possibile, tamen nunquam, ad id, di-
stissime evenit: ut amare sive mori, si idcirco occidit.

29. Res est omnimode possibilis, ad nate scitales et attributa
eiusdem neque inter se pugnant, neque cum rebus iam
existentibus, eandemque essentiam essentibus. in promptu est. Si res
predicta pugnent inter se, vel licet inter se contenta non
sint, pugnent cum se necessario existente, est inter se im-
possibilis. Si res predicta neque inter se, neque res iam existentes
sed causa eius essentia duci non potest, esse existere im-
possibilis. res enim consequenter impossibilis, vel invenit componi,
si idcirco nequit existere, quia causa libertate potest in contraria
nam partem sese, sepeat.

30. Quidam ponunt omnem rem possibilem in causa effi-
cientis potentia esse constituendam, alii epistimant col-
locandam esse in non repugnantia predictarum scitales.
Dicit itaque: inter se rem possibilem collocanda est in non

re pugnantia predicatorum essentialium, non vero in sola
causa efficiendi potentia vel potestate. *Pr.* si intrinseca
reus possibilitas possetur in sola potestate cause effi-
cientis, v.g. in voluntate divina, impossibilitas ponenda es-
set in defectu potestatis cause efficiendi; sed ponere im-
possibilitatem in defectu potestatis cause efficiendi est po-
tentia divinae sine ulla ratione limitibus circumscindere.
qd intrinseca reus possibilitas non ponenda est in potes-
tate cause efficiendi sed in non repugnantia essentialium.
Pr. minor. cum Deus circumlunum, quadratum efficiere non po-
test, si hinc naturam suam non repugnat, quia nempe volun-
teret Deus aut limitibus deficiamus: qd ponere impossi-
bilitatem in defectu potestatis cause efficiendi est divinae
potentiam limitibus circumscindere.

Solvuntur argumenta contraria.

31. Opponunt 1.º possibilitas intrinseca rerum ponenda est
in potestate cause efficiendi, non vero in non repugnan-
tia predicatorum essentialium. qd falsa est con. *Pr.* hanc
substantia causa efficiendi v.g. dei potestate omnia rerum
possibilitas funditus tollitur. qd possibilitas intrinseca in
causa efficiendi potestate ponenda est. Respondetur negan-
do ant. ad probationem di. in quo ant. omnia rerum possibi-
litas funditus tollitur. formaliter nego ant. funditus tolli-
tur consequenter concedo ant. et nego consequens. nam in
deo non potest poni defectus vii effectus vii aliusq. rei quan-
do res naturalis sua non repugnat, sed ad existendum apte
unt, alias plures essent similes in omni potentia divina

32. Opponunt 2.º rem esse possibilem idem importat ac posse a Deo
effici; sed rem a Deo posse effici fundatur in dei potentia:
qd et rem esse possibilem fundatur in potentia cause.

26.

nempe dei. Respondetur negando maiorem, nam acrius est rem esse possibilem, et aliud rem a Deo posse effici, licet alterum ex altero recte collatum. nam rem esse possibilem rei ad existendum abitudine demonstrat, verum rem posse a Deo effici ne deum hanc rei ad existendum abitudine requirit, sed magis dei ad illam producendam vel procreandam potestatem efficaciam.

58.

Opponunt textus: utrumque possibilitas in non repugnantia predicatorum centralium constitutum res essent eternae, necessariae, et immutabiles, sed in his eternum, necessarium, et immutabile praeter Deum: quod idem possibilitas neutrum neutrumque ponatur in non repugnantia predicatorum centralium. Respondetur distinguendo maiorem, res essent eternae, necessariae, et immutabiles ut posibles sunt concedo maiorem, ut existentes sunt nego maiorem, et contra maiorem, nego consequentiam omni interne possibilitate convenit esse eternam, esse necessariam, et esse immutabile, quia a eterno possibile est, quod possibile est, et cum hoc in tempore eternum esse, non repugnat, sed est ex maiore conclusionem inferre esse in non natura aliquid eternum, necessarium et immutabile praeter unum Deum.

59.

Opponunt A. si possibilitas rerum ponatur in non repugnantia predicatorum centralium seu in ipsi predicatorum centralium non repugnantibus ad existendum. Deum ad res procreandas interne ipsius possibilitate opus habebat, sed Deus nulla re creata opus habet: quod possibilitas rerum non ponatur in predicatorum centralium non repugnantibus ad existendum. Respondetur distinguendo maiorem, Deus ad res procreandas opus habebat interne possibilitate rerum, tamen ad faciendum dei efficaciam nego maiorem, tamen ad terminandum operationi dei concedo maiorem maiorem et nego consequentiam. nam modo Deus ad res procreandas opus habet cognoscendum maius obiecto, et tamen inde in eo nullam vim in bonitatem: ita Deus opus habet, ut predicatorum res non repug-

nent intente, ut illa producat, quin alia mea inde re-
spondeat indubitata, seu imperfectioni, nam deus eget in rebus
non tamquam causis adjuvantibus, sed tamquam auxiliis,
ad quibus operatio dei effectusque conectorur.

21.

Questio scolae per quid rei constitutur futura.

55. Futurum est, quod est determinatum in causa ad habendam
existentiam tempore sequenti, ex qua de finitione colligitur, pri-
mo futurum ad rem possibili determinatione causae; colligitur
secundum futurum requirere de determinatione causae, et exi-
stentia postea habenda. futurum aliud est ad casum quod
existet suo tempore, nulla adimpleta conditione contingen-
tibus quod. aliud conditionali: quod existet suo tempo-
re si aliqua adimpleta conditione. Ex remota peccati, si
possentia agatur. futurum aliud dicitur, falsum est, aliud
impossibile, quorum rationes ex terminis patent. futurum est
formalis determinatio rei ad habendam existentiam tempore
futuro, vel denominationis quae rei dicitur futura; res ob-
iuncta est ad per quid rei constitutur denominationis futurae.

56. Dico cum i. Thomae: rei constitutur formaliter futura
per divinam decretum, quod deus decrevit eam existere tempore
sequenti, non vero constitutur futura per causam de exi-
stentia nunc et existentia postea. Pro conclusio auctorita-
te dicitur Thomae, qui prima parte questionis de divina rep-
ta articulo primo ita loquitur: illud quod nunc est ex
eo futurum est antequam esset, quia determinatio exat in
causa ut postea fieret. quod aliquid est futurum, quia deter-
minatio vel decretum est a causa, namque rei constitutur
futura per decretum causae primae. Pro conclusio rationes:

28.

Denominatio futura est realiter extrinseca, non intrinseca; sed denominatio extrinseca debet provenire à causa extrinseca, quod denominatio futura debet provenire à causa extrinseca, quale est decessus cause, ita divinus decretus. Pater magister per hoc denominationem extrinsecam res intrinsece mutatur, per denominationem extrinsecam res intrinsece non mutatur, sed per denominationem futuram res intrinsece non mutatur; quod denominatio futura est denominatio extrinseca. alios possumus adducere probationes, sed de his venient theologi.

Solvuntur argumenta contraria.

57.
3

Opponunt primo. Divus Thomas questione de decem de regimine articulo decimo ita loquitur: aliquid potest dici futurum, non solum ex eo quod ita est, sed etiam eo quod decessum non erit in causa. quod videtur futurum constitutum causam per causam decessum non vero formaliter. Respondetur autem contra auctoritate divi Thomae, negando consequentiam: quia sanctus doctor aliud vult, quod ut aliquid sit futurum absolute loquendo non requiritur, quod postea requiritur eventus. Idque patet ex textu, quibus præcipitur Magister. futurum est more pronuntiata a multis iniquitatis.

58.
3

Opponunt 2.º per distinctionem res formaliter futuræ, per quod distinguitur à presenti, præterito, et possibili; sed per carentiam existentiam nunc et existentiam postea res distinguitur à præterito, præterito et possibili. quod res constituta formaliter futuræ, per carentiam existentiam nunc, et existentiam postea, necesse non per divinum decretum. Pater magister: per carentiam existentiam nunc res distinguitur à presenti, per existentiam postea à possibili, et præterito: quod per carentiam existentiam nunc, et existentiam postea, res distinguitur à presenti, præterito, et possibili. Respondetur negando minorem, ad probationem dicens autem res futuræ:

quædam formaliter nego aut, distinguatur illa ræ concedo
aut, et nego consequentia per causam existentia nunc,
et existentia postea solum distinguatur res futura ab actuali
illabile, id est ex eo, quod nunc res non existat, et existentia
nunc postea inferatur de determinatione ad illam produ-
centem, perquam determinationes seu decernendi ab actuali for-
maliter distinguantur.

59. Sed imponunt hanc solutionem res ^{nunc} distinguatur ^{formaliter} per
litera præsens perquam existentia: quod formaliter futura
per se per causam. Respondeo tunc concedo, antecedente negan-
do consequentia. et est distinctio: quia posita existentia ab-
actuali res ^{nunc} sunt datur de præsens forma adæquata, et finis
perquam res constituitur finis, et realiter præsens seu
existens: at posita causam existentia in se posita res
de est finis, perquam futuram formaliter et finis constitua-
tur, neque debet assignari aliquid finis perquam for-
maliter et finis futuram constituitur, et tale est ordinem
decernendi. nota quod cum res ex uno intuitu non implicet
contradictionem potest esse intrinsece ~~impossibile~~: sed ad ex uno
intuitu non potest determinari ad existendum postea, sed
hoc habet perdecernendi non datur intuitu, sed ex finis
futuram.

60. Opponunt 3° ad constituendum futuram non requiritur aliquid
finis, et de præsens existens: quod ad constituendum futuram
non requiritur divinam decernendi. Respondeo: hoc præsens ante-
cedens est futurum non significat datur ^{nunc} sunt finis, et de
præsens futuram; sed si de præsens non datur futuram non requi-
ritur aliquid finis et de præsens existens ad illam constituen-
dum. quod ad constituendum futuram non requiritur aliquid finis
et de præsens existens. Prima responsio: haec propositio non
significat finis et de præsens esse antecedens. quod non
significat esse de præsens futuram. Respondeo ad argumentum
negando aut, ad resolutionem negando mixtum, ad causas prode-
ctionem concedo antecedente negativam consequentia et est ratio.

quia non potest deus de praesentibus effectus futuris, si tunc
nisi forma futuris deus, cui apud Charitatem non de praesen-
ti ut futurum, debet praesentibus debet deus forma, quae futurum
nunc deus, quae illa esse non potest nisi deus: et ante
Charitas ex eo quod nunc ut futurum excludit existerentiam
praesentem, igitur non debet de praesentibus existerentia.

61. Opponunt 2.º praeter hoc verum non consistit in deo de deo:
quod neque futurum. Respondetur: existerentia nunc illa deus praesentis
deus a deo de deo: quod et existerentia quod est praesentis
Respondetur negando ante: ad probationem concesso antecedente
negando consequentiam quia existerentia nunc est de nominata
non in materia, quae a deo de praesentibus praesentis negat: et ex-
isterentia ex est de nominata existerentia, sicut existerentia, unde praesentis
existerentia consistit potest et debet praesentibus de deo, quod
Deus vult, non, amplius concesso rei existerentia. Sed non
pugnare solutione: deus de deo est ab eterno et in eter-
num: quod si futurum et praesentibus consistit praesentibus de deo
deus, sicut ab eterno, et in eterno, quod est futurum. Res-
pondetur negando consequentiam, quia praesentibus de deo
deus denotat existentiam existentiam ante habere, et facto-
rum ultra deus existentiam existentiam existerentia: unde
sicut ante Charitatem non est in eterno futurum, in aditum
non est ab eterno praesentibus, sed praesentibus deus de
aditum a parte post, et futurum a parte ante.

Caput nonum de ente absoluto, et relativo.

62. Qui dicitur absolutus, cum illud conceptum ponimus, ad illud
quod corpus debeat conceptum de lapide. Relativum vero ponimus
illud, quod conceptum absolute conceptum necesse est de lapide.

Relatio tria importat. Subiecti, fundamenti et termini. ubi ^{ubi} in relatione est, quod concipitur referens ad aliud. terminus est, cui ad quod refertur subiecti. fundamentum est ratio, propter quam unum sine altero concipi nequit. subiecti et terminus relata dici solent. relata quorum quodlibet potest esse terminus alterius correlata dicuntur. quando est alterum sine altero idcirco requirit concipi, quod in illo inest quippiam, cuius ratio sufficiens in illo continetur. illud ab hoc dependere dicitur, in quo ipse dependet a Deo, ad existentiam uae ratio sufficiens in deo continetur. entia quorum unum dependet ab alio correlata dicuntur.

63. Si entia quævis ad se inueniuntur conferuntur, vel eade, vel diueræ, vel similia, vel dissimilia, vel opposita, vel disparata esse dependent. Eadem dicuntur, quæ ita subrogari possunt, ut nulla propterea inducatur mutatio, ut ad duo subrogantur productus. diueræ appebantur, quæ sine mutatione in constitutione nequeant, ut duo, et tria. affectus illi quæ entia, vel eade, vel diueræ sunt recepti vocabuli identitatem asserunt. Eadem numero dicuntur, quæ omnes omnino selectio-
triones, seu ipsæ esse commune habent. diueræ numero sunt, quibus non est hoc esse commune. quæ eade continentur, species eiusdem speciei, quæ vero diueræ diuerse speciei.

64. Vocabulum identitatis in comuni uide commutabile, sepe minus proprie uisum patitur. res eadem perseverare in hoc continetur, et in aliis et aliis. reuera incedunt, modo ea inuenio continenter fiat, consueque nullo subducatur. non de fluxu mentis nostre hodie a huius dignitas, quod huius aliquid sit, idem non corpus nunc habere, ac tunc in infantem, et tamen hoc proprie uera esse non possunt. nostre rebus interire, quæ in re animo a aliquo intelligi possunt dicuntur quædam res. Nostræ rebus interire, quæ in re animo a aliquo intelligi nequeant, dicuntur res quædam. Ut huius propter quædam quædam in glorio respondet nobis, quædam, et in illis, nostre et sunt qualitates gloriæ nostre animo a aliquo intelliguntur.

32.

65.

Si autem quæras quoniam in globo exstant, quoniam
 diametrum non respondere non possum nisi globo ad libitum
 audiam, et diametrum ad lineam notam dicam. ita magni-
 tudo gravitatis et diametri sunt quantitates, quæ eundem prædicent
 qualitates huiusmodi, quæ dicuntur similitudo nuncupantur.
 Quorum eadem est quantitas quædam, quorum dicuntur magni-
 tudine esse differentes. cum duo dicuntur sunt cum possit uno vel
 totum alterum, vel non totum, in totum dicuntur opposita,
 in non totum disparata. sic amor, et odium dicuntur oppo-
 sita, amor, et similitudo disparata.

Caput decimū, quid sit totum quid pars.

66.

Ens est plures confluxum totum nuncupatur, quæ simul
 collecta ens unum efficiunt, partes ad præstantur. totum inbe-
 grale dicuntur, quod ex pluribus capitibus in unum quale
 sentibus efformatur, quale est corpus hominis ex diversis
 membris constitutum. membra totum integre efficiunt
 partes integrantes dicuntur. Pars alia est aliqua, quæ
 aliquoties accumulata creuat, totum: ut vitæ huiusmodi,
 quæ est pars aliqua renuat, alia est pars aliquanta,
 quæ repetitis repetitis nunquam erudit equali parti, ut vitæ huiusmodi,
 quæ est pars aliquanta replentur. multitudine partium
 totum efficiendum est per rationem magnitudinis. totum, et partes
 simul numerus equaliter sunt. Unde posito toto partes positi neces-
 se est.

Caput undecimū de composito et imple-

67. Eni compositum dicitur, quod ex partibus certa quadam
 ratione junctis constat: salacius est membri apte ordina-
 ri constructum est ens compositum. Scientia compositi ipsa est
 in modo, quo partes eius imbricè conseruntur. Plex res
 scientia in eo posita est, per quod res est hec et non alia res;
 sed per modum, quo totius partes mutua quadam conseratione
 unientur compositum quodvis est hoc et non aliud. Scientia
compositi scita est in modo, quo partes imbricè unien-
 tur. hinc infero omne compositum esse plex, sed non omne plex
 esse compositum, nam ad ^{formam} plexum requiritur nexus apte ordi-
 natus partium, qui nexus ad totum non est necessarius. Com-
positum potest existi, et creari. existi, seu generari; dicitur
 autem compositum, si ex partibus ante ipsum existentiis, sed
 diuina spontanea. Creari dicitur, si nullae partes ante
 ipsum existant, sed una cum ipso producantur. si nulle par-
 tes superuincunt post compositionem destructionem, aut existi dicitur
 sed existi interiori vel existi compositum, si ipso destructo
 aliquae partes remaneant.

68. Eni partibus proxime distinctum simplex est. nullum est
 ens re apte simplex, nisi ens intelligenti, id est spiritus si
 solus est, in quo nulle reuera partes nec esse nec intelligi
 possunt. Unde corpora omnia, q. in partes reuolui possunt
 adeo ut nulla tam ex illis pars sit, quam materia diuina
 non possit, composita sunt. Solet huiusmodi animas aliquas
 inde deventuras materiae particulas, quae simplex seu
 indivisibiles sit, adeo ut amplius diuina non possit, ipsam
 illius particula diuina fiat usque in infinitum. Ego vero
 questione hanc in fine relinquo definienda hoc uero mi-
 nimeo. Nam si det materiae partem esse corpus, omne cor-
 pus esse magnitudinem figuram, omne figuram deplexum et in-
 nimam habere unde maximè distincta quacunque mate-
 riae particula, quia figura distincta est materia parti-
 cula, ^{maxime} hoc textu in apud infinitè diuina possit. sed hoc
 aliquid ne per hoc in loco asserit.

Caput duodecimum de substantia et accidente.

69. In ente omni reperiuntur centralia, attributa, et modi. Centralia et attributa immutabilia sunt, modi vero variabiles, unde mutatio entis nihil est aliud quam modorum variatio, q^{ue} modi, factio appellatur. id vero in quo talis mutatio fit, subiectum modi, factionis dici solet. Determinata centralium, et attributo id cum modi compositio, status entis nuncupatur, non d^{icitur} quasi virtualiter expansus est, in alio statu veraxi dixeretur, addid^{eretur} veritas est ^{vera} ~~mutatio~~, nam est diversa compositio modorum ad centralibus, seu attributis. Ex his colligitur omnes status entis variabiles a modi proman-
dum. Necno est: mutatio status, caput ratio inferens conti-
netur in subiecto, in quo fit mutatio. Vg. si entia aliqua animus in se habet fit animi mutatio, caput ratio inferens est in animo ipso, unde eagit animus.

70. Ratio dixeretur: mutatio status, caput ratio inferens ex tra subiectu est: Vg. lionu d^{icitur} combustum igne, non agit sed patitur, quia ratio ab qua lionum combustum non est ^{in se} ~~in se~~, sed ex tra ipso nempe igne. potentia activa est po-
tentialitas agendi, potentialitas patienti dixeretur potentia passiva, in omni^{bus} mutationibus estatus entis, tempore movet aliquid in subiecto quod mutato statu id possideret cuique modi mutationi invento. idcirco quod inentibus facta quacumq^{ue} status mutatione perducibile a diversa namq^{ue} capax muta-
tionu substantia vocatur. Unde substantia vocabulo in se aliud, igne scire videretur, quam animalis regnum, et attributum, cum his ^{in se} ~~in se~~, quod perducibile est et capax arrepare modi, factionu. Nunc substantia xoi et xoi naturaliter
seu centralia idem sunt.

71. Determinationes, quae in solo subiecto penduntur, de p[re]s-
entibus accidentibus, ad p[re]senta, vel circumstantias, aut modos
apelamus. Nam subiectum illud penduntur, nemel ac exi-
tat hoc vel illo modo existere debeat, nusquam admittenda
est substantia ab omnibus modi separata, unde de sub-
stantia a modi separata disputare, est disputare de re, quae
extra mente non est, vel de idea abstracta, qua substan-
tia concipimus. Ex quibus evidens est substantiam non posse
existere sine modo, seu accidentibus. Nunc vero inquirendum
est an accidentia seu modi existere possint sine substantia
seu an sint in secul natura accidentia entitativa.

72. Incredibile est, quod disputationes de natura accidentium
audiantur in scholis, quoniam est philosophus, qui idem ab hac-
te decepti sunt propria natura, et existantia nitere solent,
contententes accidentia aliqua a substantia separata exi-
re posse. Notus hic ut clarius remittatur, disputationes
sunt accidentia in actuosa et modalia, accidentia actuosa
est quae aliquid operantur et mutatione quamdam per se
indisponit sensibus afficiunt, ut lups, color, sa-
por, et odor &c. Accidentia modalia est, quae per se nihil
operantur, sed solum subiectum cui determinant, atque mo-
dificant ut raritas, densitas, rotunditas, quadratura &c.

73. Accidentia actuosa in effluviis substantiabilibus, seu eorum par-
tibus constituta sunt; accidentia modalia sunt affectio-
nes substantiales, neque accidentia entitativa propriae
seu separata ab omni substantia imaginaria sunt. Pro-
cor. 1. de accidentibus actuosis: accidentia actuosa sunt q[ui]a
aliquid operantur, et aliquid mutatione indisponit sensibus
efficiunt, sed id nec esse nec intelligi potest sine effluviis sub-
stantiabilibus seu eorum partibus moris: q[uod] accidentia actuosa in
effluviis substantiabilibus vel eorum partibus moris constituta
sunt. Pro cor. 2. in per accidentia actuosa numerantur calor,
et odor; sed Calor, et odor nec aliquid agere nec muta[re] regim[en]
in rebus efficere possunt sine effluviis substantiabilibus: q[uod]

accidentia actionum nec esse nec intelligi possunt sine effluvio
substantialibus, seu horum partium motu. Proinde: obiectum
magis est effectus mutationis in sensibus, ab obiecto et calore,
quo magis est capax particularium conectionum, et particularium
et emanantibus a calore calido, et obiecto producere quo
calor, et obiectum nec agere possunt, nec illud producant mutatio-
nem sine effluvio substantialibus.

74. Pro 2.^a pars conclusionis nempe de accidentibus modalibus;
accidentia modalia nunquam esse posse sine substantia
accidentia modalia nihil operantur, sed sunt affectiones, seu
modi substantiae, ut molities, coloratus &c.; sed affectiones,
seu modi substantiae nunquam possunt existere sine substan-
tia: ergo accidentia modalia nunquam esse possunt sine substantia.
Proinde: inter affectiones, seu modi substantiae haec reperi-
entur, ut dicebamus, molities, coloratus, motus &c.; sed nudi-
quam existit molities sine substantia, nunquam motus, nudi-
quam coloratus &c. ergo affectiones, seu modi substantiae nun-
quam esse possunt sine substantia.

Solvuntur argumenta contraria.

75. Opponunt 1.º Porphyrius ita definit accidentem, quod adesse, vel abesse
sine subiecti inesset. Aristoteles ita explicat accidentem, quod
autem rei potest inesse vel abesse; sed substantia non ita defi-
nitur: ergo substantia et accidentem habent distinctam naturam, in-
que accidentis actus non constituta sunt in effluvio substantiae
liber. Respondetur distinguendo magis: et Aristoteles et porphy-
rius definiendo accidentem agunt de ipso rebus, scilicet de accidentibus ac-
cidentia vero magis: agunt de conceptibus, quod de rebus ip-
siis facimus, concedo magis, minus, et ergo consequentiam
ex definitionibus, quibus definimus conceptus, non potest deduci
rem esse italem, qualis definitur, sed solum quod intelligi non potest

Definitiones, quibus definitur, cum modificatione substantiæ
aliquid conceptum patet, quod accidentia, licet ad hoc non
sint distincta a sua definitione requirunt: ut scilicet modifica-
tio, et eadem perseveret, neque solum variatur conceptus.

76. Opponunt 29 accidentia modalia nominant modificationes, seu
affectiones substantiæ: quod nunc substantia possunt existere, ne-
que vere, dantur accidentia entitativa. Probant: in accidentia
modalia essent modificationes, seu affectiones substantiæ, acci-
dentia modalia non possunt esse nunc substantiæ, sed acciden-
tia modalia possunt esse nunc substantiæ: quod accidentia modalia
non sunt affectiones seu modificationes substantiæ. Probant:
in venerabili eucharistiæ sacramento remanent accidentia
modalia, imo remanent accidentia actus, sed hec remanent
nunc substantiæ: quod accidentia modalia et actus possunt esse
nunc substantiæ. Patet minus et minus in concilio tridentino can-
onicis etc. ubi dicitur in venerabili eucharistiæ sacra-
mento remanere substantiam panis et vini cum corpore et san-
guine Christi, negaveruntque mirabilem illam consecrationem
tribus substantiæ panis in corpus, et vini in sanguinem mun-
dum. Dumtaxat, petierit epiconi dices nunc; sed ipse
nunc significatur accidentia: quod in venerabili eucha-
ristiæ sacramento remanent accidentia nunc substantia.

77. Respondetur negando ante, ad probationem negando minorem,
ad probationem negando maiorem, ad casum probationem distinguo
minorem, petierit nomine significatur accidentia entitativa
nego minorem: petierit nomine significatur accidentia, id est
affectiones quædam sensui, quæ idem nobis representant, quod pe-
nit panis et vini ante consecrationem representabant consecra-
tionem, et nego consequentiam. itaque petierit panis et vini di-
cantur in concilio remanere post consecrationem nunc pro acci-
dentia participativa: non in concilio tridentino, florentino,
et constantino in tempore dicuntur ipse nunc accidentia.
hec vox accidentia addidit caput 7 loco ipse nunc ad
tridentinum in philosophiam et theologia panis modus est, quæ-

38.

ad n^o h^oc u^op^o accidentia recipiuntur, debet et idem signi^o fieri,
 quod olim significabant species: panis species illud p^osen-
 ten^o significabat, quod dicitur ante, ita post consecrationem
 species in se p^osentando adveniunt, temp^o enim ante et post
 consecrationem panis et uini nobis representant, et hoc est,
 quod concilium definit.

78.

An vero p^oae species immutari debent tamquam entitates ac-
 cidentales inextensas substantiae, ab ea realiter distrin^octe, et
 post consecrationem remanentes; an vero illa sint affectus ren-
 tum diuina uirtute p^oducere, quae idem p^ou^oas nobis repre-
 sentant, quod prius species panis et uini representabant, et quas
 species panis et uini tamquam res, a pane et uino indivi-
 cas dicimus cum pane et uino p^ou^oire, in alibi nec ab ecclesia,
 nec a concilio reperimus p^ou^oire determinasse. Ep^o h^oc oblati-
 mus post consecrationem illud diuina uirtute p^oducit species, q^o
 renunt^o est eodem modo, quo a p^ou^oentibus ante trinitatis institutionem.

79.

Opponunt 3.º concilium constantense damna^o h^oc Ep^oile^o
 p^oproportionem accidentia panis n^op^o manere n^oc sub^oecto in
 altari sacramento: q^o Concilium statuerit p^oproportionem opo-
 nitam, u^obi^oet accidentia panis manent n^oc sub^oecto ma-
 lati sacramento: q^o u^ore panis accidentia n^oc substantia,
 seu accidentia absoluta. Respondetur distringendo ant^o: damna-
 vit p^oproportionem illam ad mente^o Vicle^o concedo ant^o, dam-
 na^ovit p^oproportionem illam absolute spectata^o neg^o ant^o et con-
 sequentia. Vicle^o h^oc docet accidentia in altari, sacramento
 manere ad sub^oecto n^ope ad substantia panis et uini, n^op^o
 nouere post consecrationem, trinitatis institutionem, et hoc ita ren-
 tum damna^o Concilium illud Vicle^o p^oproportionem. Si Vicle-
 sus negaret accidentia absoluta manere post consecrationem,
 ad rennet illas species equivalentes a Deo mirabiliter p^ou-
 duci, quae t^otem p^ou^oant accidentia panis et uini p^ou^oant in
 corpus et sanguinem Christi conuerti non essent damna^o
 illa p^oproportio.

39.
80. Accidentia ipsius seu appetitus, diutius manere post con-
secrationem eadem entitativa, essentialiter, ac modaliter, non
vero, finitas et numero eadem, quatenus peracta consecratione,
alias esset impediret omnino novitia virtute operantis
producta, quia deus ad eandem petitionem formationem post con-
secrationem mirabiliter variat, & ante consecrationem a pane et
vino sensibus operantibus. Nique quemadmodum ex diversa ab-
stantia panis et vini modificata in sensibus dirigere appetitus
producantur ita diversa virtute fit, ut vinis, et essentialiter
seu appetitus eucharistice producantur in sensibus. Id spiritus
sanctus operatur in petre columbe, Charitas in petre
hortulani, miris omnia cibaria saporem supplevit, quia
omnia a Deo miraculose facta sunt, valent producere di-
versos effectus, quos alias creature producant.

81.
Opponunt M.^o Si in Venerabili eucharistia non remane-
rent accidentia entitativa non remaneret appetitus apparen-
tes divina producte virtute; sed in Venerabili eucharistia
non possunt sola remanere appetitus apparentes: quod maneret
accidentia entitativa. Pro maiori: Si in eucharistia sola
remanerent appetitus apparentes, eucharistia non daret
deceptionem, sed hoc fieri negatur: quod in eucharistia non ma-
nent sola appetitus apparentes. Pro maiori: Si in eucharistia re-
manerent appetitus apparentes immutari; sed in his rema-
neret appetitus apparentes tale objectum si non esset:
quod in in eucharistia sola essent appetitus apparentes, eucha-
ristia deceptione non daret. Respondetur ad argumentum
negando minorem, ad probationem nego maiorem ad maiorem prole-
ndi concedi primum nego consequentiam. et est ratio.

82.
Sicque tunc fit deceptio; cum appetitus formantur in sensu ad
aliquam figuram seu substantiam figurandam, vel ad illud
sensum, et in imaginatione; sed ita non evenit in sacramento
tantummodo talis appetitus divinus formatur in sensu ad aliquam
veritatem sacramenti figurandam, videlicet substantiam petri
contineri vel corpus et sanguinem Christi: Certe Charitas om-

Ad. res fideles comoret neque pane, neque vino post consecra-
tionem remanere, docentur aliquae fideles mentes fidei lumine
coluntate, quod facta consecratione non debent eodem modo, quo
ante, comorari; itaque bene tollitur omnis deceptio. nota quod
hoc argumentum etiam in istis potest admitti acciden-
tibus, nam ista etiam representant substantiam panis
et omni esse in Eucharistia cum nihil aliud ibi remaneat.

Caput 13.^m de ente finito, et infinito.

§3. Finitum est: quodcumque ens certum, et determinatum numero
partium, vel proprietatum continens ut omnia q^d in illis obex-
tantur. Infinitum est: quicquid non est finitum. Infinitum dicitur
ita in potentiale et absolute. Infinitum potentiale est: quod
in potentia finitas res continet, potest tamen aliud et aliud vi-
ne ullo fine habere. Infinitum absolute est: id in quo res abse-
infinitae res existunt. Ex his definitioibus aperte colligitur
ideam quam habemus infiniti nulla alia esse nisi ideam
numeriorum. nunc potentiale nunc absolute ut infinitum, illud
concipimus sed intelligimus res numero infinitas, quae nunc
temporari sunt, vel bene ponunt sine ullo fine.

§4. Ideam infiniti potentiali non dⁱ p^ria^rum possumus habere:
nam nullum numerum quantumvis magnam animam concepi-
re possumus, aut non aliam et aliam unitates sine ullo fine adde-
re possumus. quod si ideam numerorum apprehendimus diversis rebus
diversa infinitas concipere dicimus ut si ideam luce mente an-
gi et magni dupliciter concipimus, quos ad finem venimus be-
mamur tunc ideam extensiones infinite. si autem nostrum plu-
res et plures annos duraturum concipimus, possumus ideam
infinite duraturum aperte post: si ad tempus praeteritum attende-
mus et plures, et plures annos nunc praeteritum effugere, perci-
piamus, possumus ideam duraturum infinite aperte ante;

in utramque hanc ideā, sumimus ideā eternitatis
divine. tempore ipsius infinitū potentia le conceptimus instans
numerosū, quos magis et magis augeamus, quā ut quid augendi
finē faciamus.

85. Ex his manifeste colligitur nullam nos habere ideā infiniti
absoluti. ratio est, quia nihil id magis, tamque perfectū cogi-
tare possumus, aut non aliā et aliā res, vel ipsius mente ad-
ponimus deū est deū infinite absolutū, ad infinitas perfe-
ctiones in presentia complectatur, tamen nos tale infinitū cogi-
tare non possumus nā deus concipimus infinitū ad concipimus
eius a Deo perfectū, ut tempore plures et plures perfectiones in
eo mente cogitare possumus, at hoc est omnimodum incomplete
et inadequātē deū concipere, id est infinitū infiniti potentia-
lis. Ex his inferimus, quod ad dicimus, Deus est infinitū absolu-
tū hoc dicimus, Deus est id, quod nos mente concipere non po-
sumus ut in se est.

Caput 11.^m de ente necessario et contingen- ti.

86. Necessariū dicitur id, cuius oppositū est impossibile. Vg neces-
sariū est ut alibi ut quidquid in se vel naturaliter. Necessa-
riū aliud est absolutū, aliud hypoteticū. Necessariū absolu-
tū illud est, cuius oppositū est absolute impossibile Vg ut pax
ut in toto. Necessariū hypoteticū est, cuius oppositū
est hypoteticū impossibile. Vg quod Dies sit, est hypoteticæ ne-
cessariū, ut nūquid sol super horizonem nō. Conditio qua
posita aliquid est necessariū triplex haberi potest, ante-
cedent, concomitant, et consequent, unde triplex est necessitas
hypotetica Vg posita causa posita effectus necessitate ante-
cedenti: quodlibet est quando est necessitate concomitante. Nu-
d factū est necesse est quod factū nō, necessitate consequente

42
87

Necessitas alia est metaphisica, quae dicitur essentialis res
v.g. quod homo sit rationalis. alia fisica, quae dicitur essen-
tialis naturae v.g. quod luna moveatur. alia moralis, quae dicitur
essentialis rationi v.g. quod per et homo, qui constituit in
mediis oculis suis variabiles. Contingens nuncupatur, quod esse et
non esse, quod aliter acesse esse potest. v.g. contingens est, quod ego
deambulans. Si ratio infirmitas epistemi montis aliusque con-
tinentalis, illud absolute necessitate existit. Nam absolute
sunt enim absolute necessaria, epistemi enim epistemi ita
est huiusmodi enim absolute. v.g. epistemi ita est enim absolute
id, necque enim absolute necessitate existit.

88. Ep. hic facile colligitur ratione infirmitas epistemi enim
absolute necessaria in se habet comprehendit deesse, rationem
infirmitas epistemi enim contingenti non esse ita neces-
sario in se, sed in alio contingente, ac proinde esse epistemi
non esse absolute rationis. Hinc est necessarium ita explicari po-
test, quod ratione infirmitas epistemi uel ita habet contin-
genti vero, quod ratione infirmitas epistemi uel ita regu-
la non habet. Mutabile dicitur, quod propius, tempore alio
atque alio statu existere potest. Immutabile est, quod statui
nisi mutatione pati non potest. Omne enim contingens est mutabi-
le. nam enim contingens est, quod esse et non esse, et aliter acesse
esse potest, sed tale enim dicitur statui habere oportet. v.g. enim
contingens mutabile est. Omne enim possibile contingens est et muta-
bile, inquit omne enim possibile finitudo etiam rationis, quae ra-
tioni potest, adeoque est contingens et mutabile.

89. Eni absolute necessarium est infinitum. Prob. omne enim vel est
finitum vel infinitum, sed enim absolute necessarium non potest
esse finitum. v.g. est infinitum. Prob. min. non absolute neces-
sarium potest esse finitum, potest esse etiam contingens: nam omne
finitum contingens est, sed imphicit quod enim absolute necessarium
non potest esse finitum. v.g. infinitum enim. Eni necessarium
non potest esse finitum omnes posibles perfectiones debet am-
plexi. Prob. enim absolute necessarium est infinitum, sed finitum

infinite omnes posibles perfectiones inesse debent: qd ens ab-
solute necessarium omnes posibles perfectiones debet amplecti.
Hinc ens necessarium immensum est, quia immensitas perfec-
tionis est. Unum est, quia infinitum est, et duo infinita repug-
nant quod no. Pro.

6to Sine si fieri possent, et B. duo entia infinita vel eant in-
milia vel dimidia, si dimidia in uno eant perfectiones, qd
non igit in altero, quod repugnet, si infinita sunt. Si sunt
inmilia, vel equalia sunt, vel inaequalia, si inaequalia in uno
est maior quantitas perfectionum quam in alio, quod
abundat est. Si sunt equalia aut nulla redigantur, vel ali-
qua, si nulla non eant duo sed unum infinitum. Si aliqua vel
si eant numero, vel loco, si numero est ratio superior
aut A. non ut B., hoc ratio superior aut est in A. aut
in B., si est in B., non A. et si abusus in se eminenti
ratione superiori habet in altero, neque debet esse infri-
us. Si autem illa ratio est in A., et est perfectio aliqua
ita perfectione carebit B., neque non est infinitum. Si
illa ratio est imperfectio aliqua, hanc habebit A., et de-
bet esse infinitum. qd duo infinita proxime repugnant.

Caput 15.^m de principio causa et effectus.

2° Principium generativum omne illud est, unde aliquid quocumque
modo perdet, quare principium rationem ubi est alterius, quod di-
citur principium in se continet, neque potest principio partem
magis poni necessarium est. Principium primum est principium
Primum: principium in se continet rationem principium, et prin-
cipium, propter hanc rationem est; sed ratio ante ponenda est
principium, quod propter eam rationem est: qd principium pri-
mum est principium. Duplicitate potest aliquid esse prius altero,

11. natura scilicet, et tempore. Natura prius est, quod concipi potest, quin a hito, quod posterior dicitur, concipiatur et in hoc ten-
tu principiu est prius principio. tempore pariter est, quod
emittit a hito nondu existente, inter principiu et principiatu
nepus est, nam unu ab altero pendet.

72. Causa est: principiu, quod ratione inse continet causa alteru in
teru natura ut hoc alteru dicitur effectus, vel causatum.
Causa est prior effectui: nam causa est principiu effectui;
vel principiu est prior principiatu. qd causa est prior effectui
Causalitas est illa ratio, propter qua causati seu effectus exis-
tia a causa pendere intelliguntur. Vg. inavoluntate palatum
disfructu est causalitas illa motio, qua palatum edipit. Causa
efficientis, quae tota proprie causa est. Si illa dicitur, q. actione
sua effectui producit. Vg. Deus causa efficiens est universi crea-
ti reru. Novit id est esse causam, necesse ratione ut sapienter
nam licet Deu mundi causam efficientem dicamus, non bene ad
ratione sapientem appellamus.

73. Nihil potest esse causa efficiens nisi ipius, Pto. Deu quidori-
am est causa efficiens, immo agit: qd. sams existit, sed ratio effus
existente, nisi causa efficiens est, immo prima principiu. Cum
agit: qd. cum primo incorporat existere, ut agit, seu cum sams
omittit, quod est a bructu. Causa efficiens alia est si bene et alia
necessaria. Causa si bene dicitur, quae effectum producit nō agit
ut ponit actione pro arbitrio omittit. Vg. ego sum causa si bene
explicationis eoru, quae ratio, quia ponunt explicatione produ-
cere vel omittit. Causa necessaria est, quae ad agendum inde qua-
que compata, non potest non agere. Vg. ignis est causa necessaria
combustionis ligni dispositi. Causae participativae dicitur, qd. propter
sua efficientiam producit effectus nec in actione sua a se alia,
in eadem pendet. Causa instrumentalis est, sicut ratio orationis
regit: ut. id nō potest esse accorde. Tamen, potest esse causa prin-
cipalis in vi vera causa instrumentalis.

74. Causa efficiens propria est, quae effectus vera ac iuxta actione propri-

me esset: causa moralis, quae a lieno ministerio quodam
fuit, non tamen ut actio communi hominum opinione esse argu-
netur. Quod qui manus sua hominem figulat est causa efficiens
homicidii, quare ad homicidium concilio suo, vel collo-
tatione concurrat? est illius causa moralis. Causa per se est,
quae producit effectum vel animo vel natura designatione.
Causa per quodam est, quae effectum producit designatione
animo vel natura propria. Effectus a causa proprius
intendit causam aliquamvis intercedentem, intendit nullo inter-
cedente: in primo casu causa dicitur remota, et mediata;
in secundo proxima et immediata.

¶ 25. Aequum plus esse in effectu, quam in causa. Ratio illud
enim plus aut dependeret a causa, aut non dependeret, si
derideret jam esset in causa illius ratione sufficienti conti-
nente: non dependeret, cum effectus aut haberet rationem su-
ficientem a se ipso, aut a causa quapiam causa, a se ipso non po-
terit, quia nihil potest esse causa efficiens sui ipsius. Quod ad
aliam causam, in qua id ad effectum proximi causae non pertine-
bit: quod aequum plus esse in effectu, quam in causa. Illud tamen hic
contendimus effectum in causa formaliter contineri, non in
continetur effectus non esset nobis; sed ad unum contrarium
eminentem.

¶ 26. Effectum in causa eminentem contineri dicimus, ad eam ratio-
nem, vel tota existendi sufficientiam in causa comprehendi-
tur. Alii volunt effectum in causa eminentem contineri, cum
videt effectus proprie in causa non sit, est tamen aliquid in ea
elut inter abunde supplens, et hoc modo continetur in eo, quod
piam perfectionis in creatura est, non vero defectus. In eo videmus
audimus, has facultates a Deo accipimus et rationem has faculta-
tes proprie in Deo non sunt, ad et in sua organa gaudent deus, et rebus
corporum a se negat: sunt tamen ille facultates in Deo eminen-
ter, quia videt Deus, audit Deus non solum modum mori, et quidem
videt omnia, quae ubique sunt ad sunt, et audit quaecumque sonum
edunt, quae videndi et audiendi facultates non non habemus.

116.

97.

Causa efficiens in actu primo consideratur, cum praeferre agendi
potentia in ea concipitur. In actu secundo est causa cum causatum
reueffectum. reabile efficiere intelligitur. Causa efficiens potest esse
in actu primo proximo, et in actu primo remoto, sed est causa in actu
primo remoto, cum sola agendi potentia gaudere intelligitur. Causa
in actu secundo est in actu primo proximo, cum ad eam praeferre con-
gruitur omnia, quae ad effectum producendum requiruntur. Causa
praeter potentiam causae actum eiusdem proximum constituent, con-
ditiones inuegnitas non adpellantur. hae conditiones aliter sunt
negatiae, ut a beatitudine eorum, quae effectum impediunt naturalia, pon-
tiae ut applicatio domitiani, in qua aliquid efficiendum est. id, quod
est, quia causa agit distincta causa, praeter ut causa praeter
si generari est videtur etiam propter videtur. h. Bellus.

98.

Prin^{us} ab his est principalis, alius minus principalis ille est prop-
terque praestantius, solum potentius actus. Ille vero est prop-
terque videtur, ut in actu non proporeatur, actus omittitur
ut si vult creandi gratia. Romam petis, et in illa Roma
videtur causa, frequenter vult est prin^{us} principalis, Rome vult
no est minus principalis. qui pro eo ratio vult et modo vult
propter qui propter, sine agit intelligentia potest necesse est. na
debet agnoscere sine cum illud aparet, et refert actum, igno-
ti nulla est capere. Causa materialis est materia ex qua ens
componitur. Causa formalis est, quae accidentem materiae non dispo-
nitur, ut res, forma sua individua a hominibus et his commune mate-
riam disponitur distinguitur. Unde materia debet esse res.

Questio scolae
utrum cause create
vere effectus producant.

99.

Non convenia inter philosophos, utrum cause create vere omnino

agant, et non potius eorum actione Deus, aut alia quodam
 potentia capietur in natura rerum mutationes efficiat. Primum
 modum habilem agendi mentem humanam eorum actionem
 continentem esse effectivam, ut in Psychologia docemus.
 Quod attinet ad corpora difficilis et per obscurum questio est.
 Nihilominus in consuetis locis dandum est sententiam, causas
 creatas corporeas vere agere usque effectus producere. Phi-
 ratione: nihil est Deus, et non eundem reunde vere agerent, ex di-
 versis substantiis non reueneretur diversi effectus, nam non varia-
 ta causa non variantur effectus; sed hoc est contra experientiam,
 cum tam diversi effectus in rerum amplexu admittimus, quod
 cause corporee vere agunt usque effectus producant.

Solutio argumenta contraria.

1° Opponunt 1.º omne agens petit subiectum in quo agit,
 sed causae corporeae sunt in infimo ordine: ergo non habent sub-
 iectum in quo agant, necque non possunt agere. Respondetur
 distinguendo minorem, sunt in infimo ordine rerum reuendit genus
 aut concedo minorem, reuendit species nego minorem et consequen-
 tiam. Substantia corporea est infima in ordine rerum reuendit genus,
 non reuendit species, quia fluxus perit, imo et generat in ex-
 tra in genere substantiae continentur. Opponunt 2.º Deus triuocor-
 dus est modus perfectionis operandi; sed perfectus est res producere
 re solo, quam conformatio causam creaturam, ergo res creata nihil
 agunt. Respondetur distinguendo minorem: perfectus est producere
 res re solo, quam conformatio causam creaturam, in hoc si est propter
 Bonitatem independentiam concedo minorem, in hoc si est propter Bonita-
 tem nego minorem, et consequentiam. Deus non indiget crea-
 turis ad operandum, necque ad illi communicat virtute ad ope-
 randum est propter Bonitatem. nota Deus omnia producere, pro-
 ut est causa prima, creatura vero prout sunt cause reuendit.

Quaestio scolae utrum Deus concurreat immen- diate simul cum creaturâ ad effectus producendos.

Sol. Dico: Deus finitæ immédiate concurrere. in quâ creaturâ
ad quemcumque effectum creatum producendum. Pateo: quia
repperimus omnia per ipsam facta sunt, et ita ipso factum est ni-
hil: ergo Deus finitæ immédiate concurrere ad omnem effectum
producendum. Pateo: nam rationes quilibet effectus creatus
dependet a Deo immédiate et necessario; sed non potest non depen-
dere nisi a Deo immédiate producitur: ergo Deus concurrere finitæ
et immédiate ad quemcumque effectum creatum producendum.
Ulla est contra; quia in nullo statu concipi potest nisi, in quo a Deo
non dependet. Pateo: mirum. Dependente effectus a causa exteriori
eo, quod a causa producitur; sed effectus dependet immédiate a Deo
ergo immédiate a Deo producitur. Confirmatur conclusio; nam De-
us est immensus ita est omnipotens; sed quia est immensus est im-
médiate parens omni loco: ergo quia omnipotens est immédiate con-
currere omni operatiōe.

Solutio argumenta contraria.

Sol. Opponunt 4.º nulla est contradictio in hoc, quod Deus ita producat
causas secundas, ut ipsi possint effectus producere sine concur-
su Dei: ergo Deus ita creatur. Respondetur negando ant.^{am} contra-

Inditio itaque stat in eo, quod Dominus Dei, cum ut supremam
et infinitam epigit centraliter, quod nihil existat in rerum
naturalium, ad quod ens non se extendat, quod non eveniat, si
causae secundae se ipsi effectus producerent. Opponunt 2.^a ma-
gri potentiam Dei producendo res, quae per se operan-
tur, quam si operantur dependentes a Deo; sed Deo subsistentem est
modus nobilior operandi: quod Deus producat causas secundae ita ut e
ipsi et vice mutuae Dei effectus producant. P^{ro}ba. mixta: magni
intelligentiae potentia hominis non movet est, horum, quod per se ip-
sa movet et moveatur dependenter ab homine: quod etiam magni
intelligentiae potentia Dei producendo res, quae per se operantur, su-
am si operantur dependentes a Deo.

88. Respondeatur negando mixtum, ad probationem concessam antea-
te negando consequentiam, et est ratio: quia quod a se ipso creati
erant perfectius, quo minus dependent ab his, ita ut res
opus Dei tanto est perfectius quanto magis participet a Deo
nam perfectione, ac proinde quo magis a Deo dependet, nota
quod dependentia creaturae a Deo non, aliter, sufficienter
per hoc, quod Deus producat causam secundam virtutem ad operan-
dum, nisi non, ita ut dependentia operante effectus, ne ex-
pense causae habebatur dependentia omnium mixtura, quia
hic est, quam habent creaturae a Deo.

89. Opponunt 3.^a si Deus simul cum creatura concurreret immediate
ad omnes effectus creatos, res concurreret ut causa principalis,
vel totalis, vel ut causa partialis; sed non concurreret ut causa
partialis, nec ut partialis, quia causa partialis ad hoc imper-
fectione Deo: quod Deus non concurreret immediate ad effectus au-
tari secundum. P^{ro}ba. mixta: quod primo parte: si Deus con-
curreret, ut causa totalis, aliter esset superflua, quod De-
us non concurreret ut causa totalis. Respondeatur, negando mix-
tum, quod primo partem, ad usum probationis, negando, quia
licet Deus, et creatura concurrant ut causae totales, non ta-
men dicam ordinis, quia non producant effectum ad eadem
ratione simul, nisi Deus producat effectus; prout ens est, atque

nova effectum producit ut tale ens est, magis licet ambigat tota-
les virt, nulla tamen appropria.

105. Opponunt N.º omni creatura est finita et dei virtus est infinita;
sed nihil finitum exigit a virtute infinita immediate produci:
qđ Deus non concurret immediate ad effectus creatos produciendo.
Respondetur concurre magis astringendo minores: nihil crea-
tum seu finitum exigit a virtute infinita produci tanquam cau-
sa recurre concedo minores: tanquam a causa propria, et unde ex-
alibitur nego minores, et conrequens: licet virtus sit infi-
nita effectus non debet esse infinitus, sed finitus quia effectus
creatus non est effectus adequatus virtutis infinitae, sed inade-
quatus. Contra hanc solutionem inuagunt contrarium: qđ a virtute
infinita dei producantur effectus finiti; sed hoc esse non potest,
qđ Deus non concurret ad effectus creatos. Peto mixt: a virtute
finita non potest produci effectus infinitus: qđ negat a virtute in-
finita produci potest effectus finitus. Respondetur negando mi-
norem ad maiorem: cetero ante eadem nego conrequens et est
ratio: quia finitum ut pote imperfectum infinitum non contrahit
more infinitum, at vero infinitum quoniam perfectius continet
finitum, magis potest illud producere.

Capitulum 16.^m de cosmologia naturali et physica.

106. Hucusque cognimus de generatione ^{super}entis proprietates, de primis prin-
cipiis, ac ultimis communibus, nunc vero effectiones a mundo ab-
tractas generativum exponemus oportet, ea itaque ontologiae pri-
mae mundi quod tanquam ens compositum, et mutationibus obno-
xium contemplatur, cosmologia solet appellari, quod ab ontolo-
gia proxime distincta quoddam methodice finem partem constituere
plures spirituales, sed super eam sed omnem questionem in-
terpretem ^{unam} naturae generativam, de primis experientia, sub-

298

que multiplici, derivabili, et super naturali, ordine ac
perfectione mundi, quatuor sequimur, quæ poterimus, quæ
que amamus, habere edicemus

Caput VI.^{mo} de natura mundi generat.

107. Si oculorum aciem in immensa ac rerum universitate circun-
feramus, observamus corpora innumera terræ, cælum,
stellas, montes, rivus, animantes, mixta, quæ omnia simul
existant, et quæ adeo entia simul iuncta sunt, sicque con-
suevimus optare in hoc mundo res simultaneas, præter-
ea notamus a his alia, alia intersse, nocte dei super re-
^{am} omni temperatæ scilicet quædam similitudine velut in voce red-
re, solem, lunam, a frigore veridici non eandem constantem
cæli plagas tenere: et hinc cogimus esse in hoc mundo en-
tia superflua. porro attenta mentis, et oculorum contentione, depre-
hendimus omnia hæc entia alicuius atque nunc sunt esse, post
varieque mutationes subiacere, nam inter se ipsas quoli-
diana testatur experientia, in celestibus astrorum concurant
observationes.

108. Demum alius meditatio et illud latenter intendit, eademe
rerum mundanarum ac se inhiem. comparatione, ut altera
efficiant altera, et altera sint propter altera, non temperatæ
inter se ipsas facunditate imperitæ, ubi deo amplexu re-
terique plantis existit, ut ipsas luce, et calore foveat, et ita
de aliis: unde cuncta in hoc universo non sunt composita, ut
alibi aliorum continerent rationem referentem, hæc enim
omnia inter se conueniunt. Ex his omnibus notione mundi
infecta possumus, siquidem est ipsa mundus, rerum hæ-
rum rerum omnia simultaneorum, ut nunc, mutabi-
lium, et conexum. Cum mundum vocamus rerum rerum mu-
tabiliem, et conexum, primam excludimus deâ no-
tione mun-

52. Si qui mutationi neutiquam est obnoxius: Deinde invari-
mari notione mundi recipere quod res conepuerunt.

109. Contra superiora non constituta, ^{ut} ~~sed~~ unum ratione insecon-
tineat, cum alterud ei impedit, dicuntur conexa ratione
temporis. Quod dicere composuit exercitationes immixque aper-
tiones sunt conexa ratione temporis, nam ratio omnis aper-
tienti non illi exercitationibus continetur, quae ita com-
paratae sunt, ut minus inire ratio cum alteri coepisset in-
cunctis conexa ratione spatii. Quod solent etiam inter conexa ra-
tione spatii, quia ratio cum se tenet coepisset in terram
continetur, nempe ut hoc calefiat, et illud iniretur. conexa
ratione temporis conestuntur per causas efficientes. Probet
conestuntur ratione temporis, ita constituta sunt, ut unum
ratione insecontinet, cum alterud ei impedit, sed ^{quod} efficiens
est, quae inire continet ratione sui effectus. Quae con-
estuntur ratione temporis conestuntur per causas efficien-

Q^{uo}. Quae concepta sunt ratione petiti connectuntur per causas fi-
 xales. Re^s. quae concepta sunt ratione petiti ita comparata sunt
 ut in uno inest ratio, cum altera eis coexistat; et causa fixa illi
 est id, casus quatuor aliquid fit: qd quae concepta sunt ratione peti-
 ti connectuntur per causas fixas. est in universo nexus per
 causas efficientes, nam res mundanae non sunt eterne, sique
 erigunt causas efficientes est etiam in universo nexus per cau-
 sas fixas, nam ex rebus aliis aliis unus praestare in conse-
 lo est, quod unus respiciens debemus tamquam fines, propter quos
 naturae auctori ea simul esse voluerit. Illiusmodi casus non sentia
 recta est in modo, quo res simultanee et a se invicem inter se con-
 antur. Re^s. res sentia est id, quo res est talis et non alia;
 sed mundus per hanc relationem rerum simultaneorum et
 a se invicem est his mundus et non alius: qd casus non sentia
~~mundi~~ recta est in modo, quo res simultaneae et a se invicem inter se
 nique mutuae esset ratio, cum nexus alius esset mundus.

111. Ex hoc mundanorum entium intelligitur nihil in natura
 5. esse per se. Probatur per rationem. Effici quidem dicitur
 cum sine ratione sufficiente conceptum; sed posito rerum nomi-
 num dependet ex alio, necque nihil evenit absque ratione su-
 ficiente: ergo nihil fit per se. Nihil itaque causa evenit, ni-
 hil fortuna fit: nam causa vel fortuna aut fortuito eve-
 nire dicitur, quod omni processu rationis probatur destitutum;
 sed posito mundanorum rerum nihil evenit sine ratione, pro-
 batur: ergo nihil causa evenit, nihil fortuna fit. necque dicitur
 aliquid. Dulgo evenire dicitur idcirco intelligi volumus, ra-
 tione, quae esse aliqua debet, per necessitatem rationis non facere,
 nulli obediuntur in hoc mundo mutationes, quae non per fi-
 ciuntur aliquo motu. Probatur: quae in mundo suspensus cadunt
 composita sunt, sed in compositis mutatio motu fit, nam motus est or-
 dinata mutatio: ergo nullo sunt mutationes sed non per se, nam motu
 aliquo.

112. Ex his dicitur motum in mundo esse. Aliter qui in magis
 5. dicitur ex his corripitur. Legitur. Cum enim absque suffi-
 ente ratione nihil ut debet esse, ratio autem motus habet potius,
 quam alicuius modi res, cum hoc potius, quod alicuius directione, ac
 potius quam alicuius reverentia gaudeat, quoniam ipsius in causa quo-
 rum est rationis, sufficienti, principio motus debemus rationem, evidens
 est motum esse effici legatur. Sequitur in philosophia.

Caput 18.^m de mundi existentia et eoque multiplex.

113. Series causarum efficiens, et in bono et malo absque ullo pri-
 5. mo dicitur progressus in infinitum. Progressus in infinitum pri-
 us repugnat. Probatur tota ratio causarum nullo progressu sub-

51.

ordinatum est contingens, neque hoc reris debet habere
causa esse distincta: hoc causa vel contingens est vel necessaria:
si contingens habet utique ipsa causa a se distincta, quae
proinde pertinet ad reris causam propriam constitutionis
nec a se esse distincta est: si autem est necessaria esse ipsa est, nec
habet rationem uti epistemicam malis, atque adeo caret causa, cui
subdistinguitur, neque pariter est quod est a se distincta proinde propriam
in infinitum.

VII. Mundus, nequit esse eternus. Prob. Mundus nullus habet entis
5 necessitate immutabilem existentis absolute, et e contraio habet
omnia entis contingentia, cum nihil aliud sit, quam reris muta-
bilia, et contingentia; sed immo habet a se distincta entis necessitate
existentis, seu solum contingentis, non est necessarium, immo
est necessarium non est eternum: quod mundus non est eternus.
Prob. 2.º con. mundus est reris entis contingentia et mutabilia:
quod a causa propria produci oportet, neque effectus quidam est, sed si
effectus est ab aliquo temporis principatu ortus non necesse est:
quod mundus eternus non est. Prob. 3.º quod eternum et necessa-
rium est, tale esse debet, ut immutabile sit; sed mundus mutabi-
lem esse, res ipsae constituentis classe manifestant quod non possunt
tunc propriam in infinitum habundantiam, mundus eternus esse non potest.

Solutio argumenta contraria.

VII. Opponunt 1.º Deus ex possibilibus temporis saltem quod melius est;
5 sed melius est mundum tempore esse, quod esse tempore: quod mundus
tempore sit. Respondetur negando minorem: quia appropiat quod
ad naturam creaturam non coeterna sit. Praeterea quia ad mundum
ad remanentiam dei gloria ordinis sit, esset in se ipsa potentia,
libertas, voluntas, providentia omnium rerum, et denique perfectio
independentia a rebus creatis clarum elucet in nobis effectus
nemundi, quod in esset eternitate.

116. Opponent 2° nunc Deus necessitate naturae cognoscit omnia,
 que possunt effici, tunc eadem necessitate debet velle impia, quod in
 necessitate naturae vult omnia ab eterno velle, et ab eter-
 nitate res esse habere, ad voluntas eius potest infinite efficiat. At-
 que omnia, quae mundus continet, ab eterno vult. Res nunc
 Dei non intelligenda, sed et voluntas eterna vult, igitur neces-
 sitas. quod nunc Deus necessitate naturae intelligit, per necessi-
 tate naturae vult. Respondetur negando maiorem, ad proba-
 tionem concedo antecedente negando consequentem. quod si voluntas
 primum et necessarium objectum ipsius Dei substantia est, ipsa
 Deus naturae necessitate et vult, et cognoscit, a vero respectu
 nec longe abest comprehensionis voluntas divina, ad eam ut
 res pro perfectissimum nulla compellitur necessitate ad proce-
 dendum res ex quibus effectione nihil accedit ut libertati.
 maxime cum voluntas Dei licet eterna libera sit, at
 vero Deus cognoscendo res quas debet cognoscere in se omnia
 effici possunt, abest ut omnipotentia non comprehendat tot.

117. Opponent 3° si Deus mundum ab eterno non creavit Deus
 mutatur esse in tempore dicimus necesse est, sed Deus non
 mutatur: quod mundus ab eterno est. Res nunc. immutabilis
 eternus novit Deus cepit esse conditum mundum auctorem novit,
 sed hoc videtur mutatione deo a se. quod immutabilis eternus
 non est Deus mutatur fuisse in tempore dicimus oportet.
 Respondetur negando maiorem, ad probationem negando
 minorem. Illud voluntati deest, quo mundum deitatem
 decessit non tempore aliquo accedit Deo, sed ex omni eter-
 nitate fuit in eo, eadem ratione, qua nunc mun-
 dus esse cepit, ac proinde Deo in his nihil accedit. Decessit
 ex eternitate, ut benigno tempore mundus in hunc lapsetur,
 neque id decessere unquam incepit, sed tempus ad Deum fuit,
 unde ex productione mundi nullum inde inferre debemus muta-
 tionem.

118. Opponent 4° vel Deus et ab eterno ipse mundus, vel in tempore
 sed si ab eterno mutabilis eternus est, in tempore Deus mu-

56.

taliter de quibus in non quibus, debet ad id. go vel Deus
mutabitur, et, vel ^{quidam} ~~Deus~~ eternus est. Respondetur Sed ad
eterno fuisse quibus mundi, spectata vero ratione inter-
na, ob qua quibus mundi est. Deum tamen in tempore esse
quibus mundi spectata ratione eterna, ob qua quibus mundi
est. ratio illa interna est ipsissima sua voluntas ab eterno
ipsi indita, ratio eterna est ipse mundus spectatus et
mansuetudo. De nihilo opitui, q. ratio eterna. Sed non mutabitur

119 Sed replicant: Deus ab eterno voluit mundum esse; redman-
 5 dus debuit existere ex quo Deus voluit: qđ mundus debet ex-
 istere ab eterno. Respondetur distinguendo in se ipso: Deus ab
 eterno voluit mundum existere semper ab eterno ab ipso
 concedo in se ipso: Deus ab eterno voluit mundum existere ab eter-
 no rego in se ipso, et distinguo minorem: mundus debuit existere,
 ex quo Deus voluit absolute rego minorem: ex quo Deus voluit
 ad relationem ad suam voluntatem concedo minorem, et rego an-
 70 non continuo existit mundus ubi posui voluntas esset exi-
 stentia in Deo ^{et} sed existit in commento, unde esset ordinem
 dei in se voluit, cumque voluit exordium dei non ab eterno
 sed in tempore, existit in tempore nequa novest eternum

820
J. Falsū a falsō dicitur in expensibilibus ordine, rationis scilicet
causā conat, aqua ad neper omnia necessario consequentia. mal-
plex falsū est. falsū in comendatione est: immutabiliter necessi-
tas cogens effectū etiam cum causae et media deinde existit,
hinc putant illi comendari, quod nō sunt ipsi, falso deinde uti
non possunt non nisi, quod non deinde egerit, neque in pe-
ccatis audacter sepe inducant, et postea loca sine ratio-
ne adeant. Falsū in comendatione putat cum neper totum
peccat: cum falsū esse manifestum neper quodlibet in mun-
do nisi ratione infirmum habet, neque nullus effectus sine
causā inter medii, nullusque finis sine medii spiritibus; sed
non hoc putat cum falso in comendatione: sed falsū in com-
endatione putat cum falsū neper.

§21. Fatum Democriti est indispensabile necessitas ex eterno et in-
 tucta sibi atomorum motu, quae per infinitum inane concurren-
 tes interse coelegant, atque omnia quae sunt quaque exinan-
 tur efficiant. Fatum Democriti adstrictius non potest. Ratio:
 hoc fatum materiae eternae requirit, ad libertatem animarum
 proxima remanet, sed remanet materiae eterna, et animus li-
 bertate obstrict. go fatum Democriti utrinque non potest. hoc
 fatum improbat solus ita locutus: mundum efficere potest
 concurrens atomorum, aut potest, cum compleretur. Deum vel
 artem non potest, quae sunt multo actiora, et quod mirari
 oportet. certe ita remane de mundo locutus, ut mirandum
 numquam hanc admixta huiusmodi ratione respiciere videantur.

§22. Fatum Stoicorum est, casus autem necessarii, et immo sibi a
 voluntate vel immutabili aeternae, sine ulla ad propendones
 et voluntates hominum accommodatione. Cum Stoici Deum statue-
 rent omnia providentem, et animadvertentem, sentiebant ex im-
 mutabili eius voluntate omnia necessario emanare, Sto-
 icum fatum defendi nequit. Ratio: fatum Stoicorum omne Desomi-
 num, et libertatem funditus tollit, sed Deus et homines gaudent
 libertate: go Stoicorum fatum defendi nequit, fatum autem Stoicorum
 est omnidecentorum necessitas premanens ab immutabili aeterna
 actione.

§23. Nullum est fatum analogicum. Ratio: eorum quae inter se sunt,
 quaeque hominibus accidunt, ratione deprehendimus inspicimus
 in causis antecedentibus, quae in cellula consistunt: go amen cum
 ad coelum attoriam, quae efficentia confestimur. Fatum prius est
 infinita rerum rerum, in expugnabili necessitate ex deo natura
 manant. Hocet nimirum prius unica tantum in rerum natu-
 ra esset ubi tantum, ea esse eternum, inordinatum et infinitum
 cogitatione, et operatione constata et hanc esse Deum. Fatum
 prius fatum esse de me Ratio: ut fatum prius vocatur, de-
 re debet esse dei natura, q. ab prius stabilita, sed natura dei
 ab prius stabilita prius repugnat: go fatum prius fatum est.

Caput 12.^m de naturali et supernaturali.

124. Natura generaliter est: principium actionum, et passionum entis
interius, non naturalis corporis vocamus utroque effectus actionis agen-
ti patenti de potentia suata unde omni in capite essent
mutatio. Inter naturae universa est principium mutationum in
mundo eius incedit rebus celestibus omnium, unde quae in omni-
bus entibus mundi constitutionibus simul communi inveniunt: nec
quae in natura universae continentur rectio, cuius hae potest,
quod ab his in mundo contrahant mutationes. nec est igitur na-
tura substantia quodam a rebus mundanis distincta, et per
ipsas distincta, quae velut speculans in se contempletur, ut plu-
rimi arbitrantur: nec est quaedam forma substantialis, ut
peripatetici vident.

125. Effectus, quos ratio continetur in vi ad naturam universam per-
tinentem naturaliter dicuntur. Effectus vero, quos ratio in vi ad na-
turam universam pertinetem maxime continetur supernaturaliter
nuncupatur. non rationis ligni inextincti incedente, sed natu-
ralis effectus est quia ratio sufficiens habet effectus continetur
in vi naturae igitur, qui igitur in naturae universae est: et
lumen mentis naturaliter effectus supernaturalis, quia esse
ratio sufficiens in naturae universae non est, nullus enim est in
naturae vi adprehensibilis, motus ad effectum, id propter naturam
seus distinctam, quod quippe sit secunda leges universae naturae,
licet huius vel illius in partem naturae addeberet, non veniend
agere iniquas secunda leges universae naturae, tametsi huius
corporis naturalis vitalis. Contra naturam quoniam per distinctam, ad
verum agere naturaeque universae vi in se habet, id est pluri
convenit, etiam quod universae naturae expectare debent.

126. Ultimula est, quoniam effectus supernaturalis: et corporis humi-

ni invocante fante integritas, vel est effectus singularis, ut
 per ratio manifesti eorumque exte non continetur. Ex hac mi-
 raculi notione patet impossibile esse spiritum miraculi deum
 ne: nempe effectus abigunt, ut per causam naturalem explicare
 non possumus, itaque miracula in mente ignorantia posita
 sint necesse est. huiusmodi de miraculo definitione adhibere, ut
 dicitur, legem, qui in directione de miraculo ita illud de huius.
 remissioni quibus operationibus, quae ad caput spectantur superet
 ab eo potius habetur.

827. Miracula peribilia est. Pro: omni corporis mutatio fit per
 motum, qui venit secundum quatuor naturae leges; sed haec mo-
 di motum leges suspendi possunt, et aliquatenus variari: ergo
 evenire potest effectus, ut per ratio suspensum manifestum naturae
 non continetur, qui miraculum est. Pro: mir: leges motus e-
 cundis, quae mutationes in mundo natura efficiunt non sunt ab-
 solute necessariae, sed contingentes: ergo immutari, et suspendi pos-
 sunt. Pro: mir: quod extra experientia determinatione natu-
 ra corpus se totum moveat, quod in hoc statu motus, atque quae-
 si per reveret, quod actione contraria ut se actio & ex quo
 ut non sit non maneat potestant nullo. Nec leges deo
 statui, et in hac sunt ~~per~~ in non in natura. contraria, sed in
 est leges non necessariae, sed contingentes sunt: ergo leges motus,
 secundum quatuor mutationes in mundo natura efficiunt non sunt
 necessariae, sed contingentes.

828. Ita fieri posse miracula negant Opponent primo: leges naturae
 fluunt ex sententia rerum mandantur, sed hae ergo, aut con-
 traria non possunt: ergo miracula non sunt peribilia. Pro: Pro-
 detur distinguendo majorem, fluunt ex sententia rerum, in natura
 autem velut res in se non consentaneas agere concedo majorem, flu-
 unt ex sententia rerum ab ipse vero majorem, minor et contraria
 itaque ut res agere in se non consentaneas, in autem natura
 ab ipse, ut, nullo videtur inconvensionem, quod eas possit a signando
 appropinquare in natura. Tunc velut res case ad ordinem ab ipse
 si vel immutari, ipsa quoque actiones in se consentaneas impediri,

129. *Opponunt 2.^a Leges naturae sunt necessitate confirmatae: qd
 immutari non possunt, quia resu sentite possunt, in qe non est
 possibile miraculum. Respondetur distinguendo ant: leges natu-
 rae sunt resu sentite confirmatae, id est non repugnant resu
 sentite concedi ^{anti} ~~mutari~~ sunt confirmatae, id est ex qe ineplice-
 bili necessitate promanant nego ant, et con. ^{re} ~~leges naturae~~ ab
 his ppetue sunt, neque ad intus ~~exponit~~ sentit, neqz in dolo-
 ribz deoracte. Opponunt textu: si nobis quidpi in hoc universo acce-
 dit, cupit causa ~~invenire~~ resu ~~meditatione~~ non continuatur,
 naturae auctor mutaretur; sed naturae auctor mutari nqz potest, qd
 nec mutari possunt leges naturae; neque vero est possibile mi-
 raculum. Respondetur negando ant: na naturae auctori
 omnia ab eterno mente complexu ita decernit, ut qe experientia
 resu mutatio in immutabili esset consilio eterno existeret.*

130. *Utrum resu sentit non repugnant, nec opponantur na-
 tura? potest esse in eis repugnanti eand sentit, unde quod
 contra resu sentit est, nec per miraculum fieri potest: ne
 per miraculum fieri non potest, ut materia accret. hinc
 quod ignis convalescenti vino amittit, et hebraei infantes
 mactos reliquerit: quod Charitus super aquas ambulavit,
 quod lupi vino detrita deinde perdidit, maxime equu
 resu sentit immutabiles creati, nam deus inter, vel retri-
 porare omnino potest partem suu igneam, vinu, vel mo-
 rid, quicunqz ut, in quo consistit ignis actio. ubi pedes
 hominis aqua vel aerem inducere possunt omnipotenti, quae
 prodigia licet sentit immutabilitati non sint contraria, ut
 venali regu dicitur, et naturae contraria sunt, negant resu
 miracula.*

131. *Miracula, si sunt, solum fieri possunt ab aliquo, qui a mun-
 do plane divorsus sit. Propter miraculu est effectus imperna-
 naturalis, cupit ratio non comprehendi merito ~~convenire~~ naturae
 pertinet: qd proinde debet ab aliquo, qui a mundo plane di-*

verius est. Miracula quoad modum dixerat illud, quod licet sit
 effectus naturalis, ita tamen est effectus, ut effectus ratio in fieri
 extra naturam, ut patet ex eo, quod efflorescent in terra plan-
 tae, sed calore, solis, et pluviae, pyelini, effectus naturalis est, et
 necessarii partibus, et permanentibus effectus, in arida, et nemore, ge-
 lus: ratio vero naturae est effectus superius naturalis.

133. Solus Deus miracula potest; nam cum solus Deus do-
 minus habet esse naturae naturalem, et effectus
 remem pro contrarietate miracula, sit consequens, quod Deum
 ea efficiens potest, extra naturam vero plus esse causas instrumentales
 et occasionales. repugnat a Deo minime verum, et minime
 bono potestati miracula in confirmatione salutatis, sed ad
 hominum perniciem sunt inque miracula evidenter
 adhibita, fundamentum divinumque praesentia regis
 et magis ostendunt in Deo quod quid alicui a contrarietate in-
 proinde vix potest aliquando perniciem ad maiorem Dei
 gloriae veritatisque confirmationem id facit est, ut nonnulla
 scripturae testimonia et historiae suasine coment.

Caput 20.^m de ordine, et perfectione mun- di.

134. Perfectio potest ut adit in ente perfecto creatura adit finis,
 et corpus ad quod illa obviat, adit etiam verum convenienter, et
 comparatio ad finem illud convergentem. Quare in his universis
 creatura omnia inuicem, et superbia non inter se conveniunt,
 ut finis quipiam, omnique bonum obviat, patet perfectio-
 ne mundi esse attribuentem, in mundo perfecto debet al-
 quid perfectionis participare. Patet, omni perfecto unde debet
 habere principium, ex quo intelligi potest, quoniam facto creatura
 debent esse comparata, ut cum perfectionis regulis conve-
 niant: 90 in mundo perfecto debet esse perfectionis participium.

83. ¶ Perfectio mundi nequit a perfectione cognosci, cui per experientiam
 entis determinatur. Ratio mundi perfectio incoherens est, ut
 omnia in eodem ente sunt simultanea, sed per se habent
 ad invicem quoniam sine quibusvis ipsa per se habent
 determinare vellet omnia simultanea, et superius non habent
 per se habere debet itaque, quo pacto ad invicem nec tendant,
 sed nullus hominum omnia simultanea et superius mutari et
 minime nec rationem, nec mentis acie penetrare poterit
 perfectio mundi nequit per experientiam determinari. alia
 est imperfectio apparenti, alia est imperfectio vere. imper-
 fectio apparenti est, quae in defectu, alia apparente, vera est,
 id est, in perfectio, apparenti est rationem, quod autem non videant
 objecta minutissime, quae per illam apparentem deperditur.
 imperfectio vere est, quae in defectu vero consistit, id est, imperfec-
 tio vere in analogia, in modo huiusmodi non deperit.

84. ¶ In mundo perfecto habetur ratio. Ratio in mundo habetur en-
 ti-
 tid ratio, non haberi debent rationes, cum hae rationes per
 quatuor alia, cum hoc potius quod a his modo coexistant, aut
 re se consequantur, sed utrumque, perfectum est omnes hae ratio-
 nes ipsas ad aliquam deinde generalitatem reducantur. quod
 in mundo perfecto habetur ratio. Ovis naturae est, quod natu-
 ra reat, ut quod reat, et occidit. Ovis naturae reat, et
 qui in modificatione vixit nobilitate rationis contrahitur. Ratio
 ovis naturae est, quem naturae reat, et naturae est reat
 illam mundum, quod ovis naturae reat, qui in modificatione vixit
 contrahitur. hinc alioquin ordine naturae reat, et leges motus
 evenire, et quae contingunt huiusmodi ordine, cum leges motus
 esse contingentes manifesti ut.

85. ¶ Ovis naturae est, qui ordinis mundi: nam ovis naturae con-
 tingit ad modificationes vixit motus, et ad actiones
 naturae adeoque in ratione rationis mundum reat, et
 reat, sed ovis mundi talis in ratione quod in ratione, et in ratione
 reat, et reat. quod ovis naturae pars est ordinis mundi: contra

naturae ordine per se dicta, quod naturae ordini ad exaltationem
 in quod illo ille per se recipit. Secundum naturae ordinem
 fit, quod ad eo convenit, quoniamque ratione in hoc corpore mun-
 do natura illa sunt, secundum naturae ordinem sunt. Quamvis
 naturae ab eis abest, etiam in ventibus, et in naturae re-
 lid in ventibus, inque naturae est secundum naturae ordinem
 minimum vero contra naturae ordinem. Sed de Cosmographia
 dicta sunt nunc vero ad Psychologiam redeamus.

Part 2.^a metaphysicæ
Psychologiam continen.

Comunes entium proprietates, mundig: & naturig:
spectati in Ontologia, et Cosmologia, quæ vi-
cunt? Maxillate exposuimus, nunc vero
de animæ humanæ, ejusque
hæc honoribus verba facia-
mus ~~animæ~~ ^{no} interest
ut ad quædam ille-
modi propo-
niam rede-
mus; idem
ne docet
Pyrolo-
gia,
Tua proprietas?

Caput primum
de Psychologia naturali,
et partitione.

Tractatio de animabus humanis Psychologia graeco vocabulo p-
bet appellari, id est tractatio de animis. huius scientiae abstrahit
et ex illo praecipuo principio facile cognoscere vale-
mus, nonne et ipsum, et certe quid prodeum mortalibus scientiae
possunt, si ipsi ignorant, si nesciant quid sit anima in ipso
tali, an immortalis, quo corpori sedere solent, quae opus
et operationes. Duo abstrahit sunt, quae homines mitem, mate-
riam, et materiam scilicet mortis, et dicuntur tota hominum
admiratione, sed absumpta maxima ex parte obtineat animae non
sine contemplatio, spiritus non in materia, proinde abstrahit, atque
etiam invidiosa, etiam tranquilla. idcirco motus ad magna
pericula impeditur. hinc de anima praeter digne dicemus
quod est exponentes animam prout in se est, et prout corpori
concreta atque ex hac unione emanantes leges.

Caput 2.^m de natura et existentia anime humanae.

188. Pro naturae sensu, et atque admonitione compertimus, ad non a
rebus externis possit, cum ea ab indice recedere, atque inter-
nosce: qui enim sensu cognoscit nosse esse, et esse non
se libet. Dicitur hoc sensu, quia nescit ab externis rebus
sive hoc an ipso dicimus, conscientia dicitur. hinc et
id, quod percipimus a rebus aliis internoscimus, et perceptio
ne conscientia comprehendimus, si vero id cognoscere, et ab aliis
dicere nequeamus, et per conscientia dicitur. quoniam ip-
sa re experientia et non melior a rebus externis, et re ab
interioribus percipimus, abstrahit nos et ab aliis rebus conscientia
possumus. Et quod in nobis, et ubi, et quando rebus, quae ex
non sunt conscientia est, anima appellatur.

¶ Inest innatis animæ. Ratio: experientia dicitur esse in nobis
 ens aliquod variabile: res autem contraria, ut videmus, et non et
 alias res esse; sed idcirco animæ: quod inest in nobis animæ.
 Sed nobis etiam aliud res autem contraria habemus quod in nobis
 quodammodo et representatio. actio quæ hæc representatio perxi-
 piatur est cognitio; potentia vero illius representationis vel
 notionis effectus potentia cognoscendi et cognoscibilis dicitur
 ut inquirimus in logica, ubi hæc representationes, ideas, vel
 notiones dicimus. Cognoscendi facultates in duas partes dividuntur
 scilicet in inferiores scilicet et superiores: parte inferiori ad ap-
 prehensum, quæ ideas res autem adprehendit, et considerat nobis hæc maxime, ap-
 prehensum vero, quæ notiones et ideas et dicitur et spiritus. Compre-
 hendimus, vel considerat comprehendimus, ut individua præsentia
 vel imaginationes, ut individua absentia; vel intellectus, et ratio-
 ne, et abstracta. Inferioris cognitionis imaginatione, et intellectu
 et ratione nihil agimus insequenter.

Caput 3.^m de facultate sentiendi, et sensui.

¶ Cum occasione mutationis, quæ in corpore nostro eveniunt, res
 extrinsecas formas recipimus: præsentis percipimus, ut eas entia dicimus
 ipsa vero extrinsecas percipimus, contra hoc appellatur potentia con-
 rationis effectus potentia sentiendi dicitur. Sed in philosophia ex-
 trinsecus obiecta res extrinsecas formas percipimus experimus, non
 eas ut percipere sit intelligi potest ex mutatione in corpore
 facta, cum hæc, et non alias, cum hoc vel alio modo percipimus. Quod
 modo nunciamus quod modo subiecti audiamus convenit, cum
 in causa est dissimilitudo mutationis, in qua hæc nunciamus in
 facta, quod modo nunciamus: modo nunciamus dicere, percipimus, in
 causa est dissimilitudo mutationis in sensui facta.

corporis exteriora reatbe continent sensum agnoscere, non est in
his potestate sentio seu concilio. Vg in iudici. ubi recta linea in
sua lat non hor iustitiant, et rectitatem conciliant, non est in ipsa
potestate recte aut non recte aliquid, sed in functionibus aliquid
sensumque sentit. concupiscentes nonne etiam in functionibus aut his po-
tere quatenus debiles non recte possunt rectitudinem, sed in
potestate, non in functionibus, etiam sentit? nam quam oportet ut non
autem, et tamen quatenus percipit; ut homo palato et excocto ac-
ciid omni generis saporem recipit unde recte concilio nec conciliatio
genus corporis pertinet immutabile.

[illegible]

Caput 1.^m
de animae scac.

246. Animus sentit ac motionalis est sentit expressit iactat commutat. nunc
vero quando corpus parte contrahit vacuum? sed si prestat de se ipso
deest. animus eodem modo de simplicitate rationes statuerant.
alii animus esse totum intoto corpore, et totum nunquam in se vel par-
te exprimentur. Cuiusmodi in matris cerebro vita exprimitur. Ne-
lonus in cerebro pro parte videtur posuisse. Plato demum ubi
anima animi in cerebro locata esse putat, in quo anno intelligit
id vivit et sensibile, et vivit iam postea non per se habet, quibus

ferunt ut non possit intelligi. Animus humanus videtur habere
propria sedem in solo cerebro.

§ 16. P. 16. In ea sola corporis parte anima videtur residere, quare
3. sola corporis pars est, in qua anima operatur immediate; sed
anima immediate operatur in solo cerebro. Quod anima in solo
cerebro sedem propriam habet. P. 16. in solo cerebro residet, vel
impeditur, et non ceteris membris non remaneant, et non omnium
usque abstrahiunt, et anima non sentit per sua mutationes, sed
anima immediate operatur in sola corporis parte, prout
cerebrum, ad remotionem in hunc obstat, quod cerebrum est in
hunc. Quod anima agit immediate in solo cerebro. P. 16. in solo
P. 16. in solo cerebro omni sensu partem non est, sed nonnulla adduci
potest causa, quod quod obstrictis cerebrum possit, vel compati non
sit. nimis capax parit, et remanet humores impeditur, per hunc
humorem spiritus est cerebro emanant in inflexum. Quod vel cerebrum
in solo cerebro, vel impeditur. Illius in corporis membris actione. P. 16.
medii spiritibus, impeditur. Tenet unus, non. Quod anima non
est, adeo. Quod in cerebro est.

§ 17. Unguentum vero cerebri parte anima resideat, non est resoluta
desiderium. non licet dubitari nequeat ea in parte esse, in qua
omnia resoluunt per corporis magnitudinem effusum in hunc conu-
xant, in eo est, quoniam illa sit. quod abstrahiunt resoluunt
omnes ^{con}venire in cerebro obato, quod est quod pars obstruere
bit. Ceteris resoluunt omnes resoluunt origine hunc ex glandula
pineali, et per quoniam facultate anni resoluunt homines, qui
hunc glandula pineali conationes operantur. Abstrahiunt
natura centum tamen est, id est, parte resoluunt, non in
pactionem, quod coactionem, utramque resoluunt animi operantur
ea cerebri pars, quod opera, vel operantur animi resoluunt, vel
natura hunc resoluunt hunc modum desinit, in corpore calido an-
sit debet, quod operantur hunc. Superiori academiis pars
centum opere aligant.

*Solventia
argumenta contraria.*

189. Opponunt 3.º anima patiendi et irregulari corpori quilibet
animæ non habet eadem in se cetera. Sicut autem augustinus. cap-
itulum 17. in 17. in irregulari. non quod patiendi non. in
xvi. fuit beatitudinis animæ. erit dolor: ergo anima patiendi et
irregulari corpori quilibet. Respondetur negando autem, ad proba-
tiones quædam maiori distinguendo minores, minor erit in irregulari
partibus, neque ex his descendentes necesse est: ad ceterum
animæ non erit dolor in cetero minore, in descendentes nec-
esse est. ad ceterum, anima non erit dolor in cetero minore, et con-
sequenter anima percipit in passione factum in quædam corpori
parte, quia propriis illis ad ceterum in quædam parte ope non boni
quia qualibet corpori parte ad ceterum pertingunt, et ut ad
illud descendunt: ad extremam nec boni, qui sunt in pede, manu,
auxiliis &c. modetia, etiam alteram ex extremis, q.^o est in capite, et
in talibus modis in ceteris epistola demonstratur anima dicitur. Ceteri.

¶ Sed impugnant hanc solutionem: anima sentit dolorem veluti exi-
stente in ea parte, quae lesa est: quod non necessarium est animae. Res-
pondetur negando consequentiam: quoniam anima ^{causa} habet loquax
nam corporis qualitates ex dextere, ac singulitate corporis
est quodammodo veluti existens in extremitate huiusmodi, et animam esse in ex-
tremis ^{extremitate} huiusmodi, quoniam anima percipiat cognitionem a lingua. Ut dolor velut
existens in parte corporis subiecta, non in parte debemus
animam in ea parte esse, sed motus spiritus subiecta factus
per non tam communicationem ad cerebrum, et ibi anima eum sentit.
Hanc resolutionem annuntiationem esse necessarium utamur in eo contrit
dolorem evidens est, nam non ultimo in impetibus propriis
quo corporis in eo cerebrum et parte recepit, nulli vel qua-
libet sentit dolor, quod nulli vel quam nulli eorum mo-
tus ad extremitatem non in corpore recedens.

150. Opponunt 3.^a animam esse in eo temporali momento, quo in agendo concitio mutatio producit, sed nullo modo in solvere eo eodem momento non sentiret: qd animam est in omni agendi tempore. Respondeo: in ipso momento quo lapsa est concitio animam percipit objectum lucidum, in ipso momento, quo sonus factus aures, animam percipit objectum sonantem: qd animam sentit in ipso temporali momento, quo fit mutatio in agendi tempore. Respondeo: quando mutatio, ad productionem sonus audit in ipso momento percipit objectum lucidum, vel sonantem, ita ut nulla mediet maxe sphaera babilii, inter mutationem in agendi factam, et perceptionem animae ordo audit: ita ut nulla mediet maxe absoluta negotium, et consequenter, aliquod mediet tempus inter mutationem factam in agendi tempore ab objectis externis, et perceptionem animae, quod tempus inter, non est maxe observabile, propter maximam celeritatem, qua movetur a rebus ab agendi externis ad cerebrum, est tamen vere ^{um} tempus reale.

Caput 5.^m de facultate imaginandi et imaginatione.

151. Sua cuique experientia recte esse potest: et non modo res putantes, ac sensus experientia percipere, sed ea etiam, quas aliquando concipis comprehendunt, quae nam a sensu sunt, tamquam res res contemplat: qd animam habet facultatem refrigerandi ideas rerum, jam aliquando concipiens percipiens. haec facultas dicitur facultas imaginandi; actio quae dicitur efficitur imaginatio vel fantasia nuncupatur, res vero ab imaginatione reorae, vel respice, fantasmata, dicuntur. Nihil potest mens imaginatione frigere, quod antea non nuncupaverit: sed facultas imaginandi est potestas refrigerandi ideas rerum, jam antea sensibus comprehensa.

ad: qd in aperto est nihil posse imaginari, quod non
antea sensus percipiant, quod contrariet illud axiom, nihil est in
intellectu, quod prius non sit in sensu.

73.

152. Cui sensus exierunt a suis functionibus consequenter videtur est
imaginandi: hinc multo videtur in animo imaginari et phantasia,
unde niquid cogitatione expendit nō, et necesse ac, aliud nem
rectari debemus ratio iudicari quod debet, ac ex innumeris rebus
sensu perceptis, hae per alios redeunt in animum; ex quibus
idea una recurrunt alias plerumque excurrent, si vel minime
dixit, quod inter se conveniant, vel eodem tempore animo obrepe
runt, unde ratio illa iudicari res in redeunt in illud, ubi
conjunctione iusta est oportet. Cuius est imaginationes non esse in
sensu potestate non quatenus impedit ipsas sensationes, pon
mus; quod experientia manifeste conuenit.

153. Quando sensationes clares, et vivide contingunt, atq; eorum, quae
inter nos peruntur contentia distinctum. Dicitur dicimus, ad
clares sensationes cum conscientia redeunt, dicuntur; illi mentis la
tes sensus, hic vero Explicit dicitur. Cuius adhibere, quae origi
nantes sensibus accipiuntur, in ipso sensu sentie clares non vi
demus, omniscie dicimus. Illi imaginationes sensu, quae unice et
sensu officii in nobis evadunt, omnia appellantur. Cuius
omniscie circa res, sicut omnem sensu perceptis variis debet,
omniscie non de rebus, sed sensu perceptis non possumus, omne
nā sensatione a lingua tamquam appropinquat, propter istam
adest. in animo plurimum, tanta merita celebratio, sicut tanta
sensu non imaginatione et phantasia. plures contineat ut aliqua
omniscie, quae composita in sensu naturae esse non possunt, redire
includere partem illa composita constitutis in mente depen
dentem a sensu et phantasia sunt.

Caput 6.^m
de memoria obliuione, et
rememinentia.

[illegible]

433. Cum facilitate nobis comparamus, idem ut ad superna relaxandi,
et recognoscendi, eam rem memoriam munditane dicimus, quando cau-
se ad rem operabilitate in hanc convertemur, rem ipsam memo-
ria retinemus. memoria quatenus in cerebro retinetur, committit in fa-
cilitate revocandi idem materiam. P. B. memoria ut in mente
retinetur, in eo committit quod ad veritatem adducit idem etiam re-
cessus, quod a se nunc est, a se vero fuit ante associata illi idem, ut si
memoria ducimus, id vero nunc ante venit, cui ea ad utrumque illa
recessus fecerunt, quod facilitate operandi in cerebro idem materia-
les utique possunt. ergo memoria, sicut in cerebro est, merito re-
ponitur in facilitate revocandi idem materia est memoria in hanc ad
idem, utmeti si immutata, multumque diversa procedit usum
memoriae, quam ante in nobis operante conscientia retinet.

156. Idem animi, in quo perceptio et sententia refrigerare nequit,
oblivio numerabilis. Et si perceptio et sententia aliqua eius sententia
in animo revocare nequit, se obliuio a se. diversa sunt et obli-
uio, ac non mamurte, nam qui se obliuio est, est quidem se eius
idea aliquando habuisse, eamque in memoria redigere non potest, qui
vero non meminit, quod palat namque in se, hinc perceptum.
Oblivio ex insensitate sententiae nascitur. Quod enim idea in
animam revocare non possumus, in causa est, quod idea, conpositas
mutaturae nequeamus, hoc ipso ex sententiae insensitate evenire
nemo non videt. idcirco obliuio est ex sententia. Hanc quia in
magistrandi nonnulli evitat, idea cum illa conpositas, reuocare nepe
antecedunt, et consequuntur. cum idea in mente de nobis vocare, aut
revocare agnoscere volumus, sepe ad sancta personam loci, temporis
etiam in quodam, ut eorumque illa obliuio, id est, effugere
meminit est.

Caput 7^m de intellectu.

157. Idem animi, in quo res distincte percipimus cum anima non ha-
bitur, res distincte ac distincte percipiat, intellectu pollere non est
debendum unde intelligere aliquid non distincte, cum distincte
et obliuio id cum nonnulli se presentemur. intellectu
dicitur, quia a consensu per experientiam, quod ad rem, et magistrandi
facultate pertinet, depergitur est. impurus quodam intellectu
cum ipsius operationibus, de per se admittit aut. quando non
non corporis ad sententiam intellectu puro non gaudemus. per se non
enim hoc animo intellectu obliuio uia distincte animo nequit am-
plius revocare. istius distinctis, quas habet notionem, multum confusum
possunt se in se oportet, neque non exil per se. intellectu puro
in sententia idem et non percipit, deinde eas unit, aut distinguit et
non per se, unde per se confusione rationationis estimat,
unde eius operationes res debent numerant, perceptio videtur,
subiectum et rationationis, requiritur in logica.

Singulares res autem idee unius, universales intellectu efformantur in-
galantur enim, idee autem imagines res in diuina, ac perceptio,
hanc autem semper percipitur: quod singulares idee res efformantur,
sed universales huius oportet: huius quod intelligitur ad intellectum
promerere. cognitio, qua res velat in se ipsa intuemur, diuina in-
tuitu: qua vero res ignorat quod cognoscimus inchoata a perceptio,
facultas in eodem objecto multa distinguendi diuina a ceteris. fa-
cultas rationes, compendit in sua memoria reuelandi, profunditas, fa-
cultas denique distincte inchoandi, et rationis res inchoandi
res inchoandi inchoandi intellectus diuina. omni agendi facultas
exercitatione comparata generaliter habetur nonaffectus.

Caput 8.^m de ingenio, et ratione.

Cum plura objecta distincte percepta ad rem contempnimus, perori-
dere possumus, quibus in notis conuersant, aut ab inuicem di-
stant, uti uis quomodo, docet experientia. est deo in nobis facultas que-
dam rerum similitudines distincte percipitur, quam ingenium vo-
camus. Vnde in ad nobis fuerit natura, et Res publicae moderata
attendamus conplura utriusque. conuersa deperit, hanc ad
hanc ad illam comparamus, ingenio in facere dicimus. huius inge-
nium diuinit, huius res similitudines, pueri, atque experite pro-
videre possunt. quanto quis maiore potest acumine, profunditate, fan-
tasia, ac memoria, tanto maius optinet ingenium: nam ingenio plura,
et fuerit potest ingenio, comparatione. eo habita est eorum
inuentio in similitudine: sed qui maiore potest acumine, profun-
ditate, fantasia, ac memoria plura in res comparatione, et habi-
tate est eorum inuentio in similitudine: quod quanto quis maius po-
test acumine tanto maius habet ingenium.

Ex huiusmodi diuinitas res universales, ita esse comparata,
ut alias et ab aliis nece, et demonstretur exant. itaque facultas, qua
res veritatem universalem distincte cognoscimus ratio adpe-

huc, qui ex eo, nemini plura videt et cognoscit, ille mal-
le, qui annuit ille, in tanta paucitate ratione. Experiencia non est
ratio: est enim experientia cognitio comparata, uten tunc ad res
invenit eas, quibus parata cognitio non deservit, inquit barba,
et per ipsam opem saltem cognoscimus aliquid esse vel fieri, verita-
tem vero invenire et ea minime persequimur: quod experientia non est
ratio, quod ergo ratione cognoscimus, id a ratione non vero sensum expe-
riencia cognoscimus, nec et sensus experientia concedamus, ratione est magis
necesse nullatenus cognoscimus.

Caput 3.^m de quibusdam ad voluntatem spectantibus, et de ipsius motibus.

163. Voluntas est: facultas appetendi vel abdicandi objecta prout
ab intellectu sponte sunt tam sua bona, vel mala. nunc quia
minima de humana ^{voluntate} voluntate ^{potest} agendum;
sed pauca prius definiamus oportet. actus humanus, apud nos
ille, qui fit ab homine modo humana seu consulto operante, ne-
que omni actus, ut sit humanus debet fieri ad cognitionem intel-
lectus, et proportionem voluntatis, qua propter hoc sunt voluntatis
opposita, coactio, visio, et ignorantia. coactio est: impetus, qui repul-
li non potest, qui est voluntati contrarius. ignorantia est: ab-
sentia cognitionis. actus liberi, per se naturae deservit, qui fit nullo
coegente, vel qui ita fit, ut potest ad hominem exerceat. hinc de pro-
prietatibus humanis distinguimus libenter, nempe liberitas, quae coac-
tione, et libertas a necessitate naturae, seu interpretatur. libertas
a coactione est, quae omni omni exteriori remota, hinc libertate
sua generale amamus, inquit beati Deus d. Augustinus.

102. Libertas in necessitate naturae quae proprie libertas est, et hoc
 2. ut ait Aristoteles (De Motu), illa est, quae omnino necessitatem non in-
 terminat, seu naturae quae extinguitur, cui coactione expellitur. Libe-
 ra arbitrium ita a theologo debet deponi: facultas, quae potius
 omnia praeparavit ad operandum, potest agere, potius age-
 re, imo coactione aliquando agere. Homo habet libertatem
 a coactione, non boni operis, et felicitate non necessitate po-
 de, sed sponte autem agente dicitur. Voluntas non potest cogi
 in actibus interioribus, non aliter homo vellet, et nallet, vellet
 ut supponitur, nallet quare ita ipsi volenti acquiescere, re-
 vellet ^{interius} ~~interius~~ quod maxime nobilius arbitrium dicitur. Cuius
 est homo libertate a necessitate naturae, seu libertate indi-
 ferentiae. etenim in homine est vis electiva, seu facultas eligen-
 di unum pro alio, et quidem in homine non est vis electiva,
 vita humana praevis subiectiva, ad quod dixerunt leges
 supra adduxerunt oblationes, laudes, alii. Inne ubi sapientia
 boni praemia, et malis ultio constituta erant, innox libe-
 rate sed naturae necessitate homines agerent.

103. Indifferentia in homine est libera arbitrium, sed hoc est
 2. indifferentia intellectus respectu. Inque indifferentia duplex est,
 Prima, et activa. Prima est, quae respectu incerta ad plures
 figuras recipiendos. Activa est, quae potestatem indifferentia con-
 tradictionis, et indifferentia contradictionis. Indifferentia contra-
 dictionis est, quae potestatem operari, vel operationem omittere, sive
 indifferentia ad manducandum, vel non manducandum. Indifferen-
 tia contradictionis est, quae potestatem hoc vel illud agere hoc
 vel illo modo sive indifferentia ad recedendum, vel obsequendum,
 ad ambulandum, vel dormiendum ut homo libere dicitur, ut
 sit indifferentia contradictionis non enim libere arbitri-
 um concipitur in homine, cui vim habet electivam, seu po-
 testatem in proprio actus, ita ut eo genere possit, vel non posse
 re ad proprium arbitrium, quod saltem per indifferentiam
 contradictionis.

16. Evidens est libere arbitrii argumēto repetenda esse a natura
 & anime rationali, q̄ nullo min' modo bono ad agendum, nullo
 min' cla. perceptione ad iudicandum necessario determinatur,
 unde quicquid boni finis per se habere potest, et bono abstracto
 neglecto ad aliud se convertere, in qua potestate nō p̄ bonū
 a d' h' nō consistit. h'c potest' d' d' cōfirmat anima nō h'c adven-
 tura nō iudicatione mali, nō h'c appetit nō iudicatione boni
 ideo q̄ nō potest appetere malū, quia malū, nec adven-
 tura quicquid bonū. Patet cōv. malum nō h'c esset illud in
 presentia quicquid, nisi quod nobis displicet, et molestia aliquid
 a se iudicatione bonū est, quod nobis placet, et suavitatem
 creat, sed quicquid aliquid displicet nō potest voluntatē pla-
 cere, ideoque nec appetere, et quicquid antea aliquid placet nō
 potest displicere, id est, advenire: q̄ anima nō h'c advenire
 nō iudicatione mali, nō h'c que appetit nō iudicatione bo-
 nū. Patet in appen. animusque iudicatione nō h'c se appetere
 bonū, et fugere malū: q̄ anima appetit iudicatione boni, et adven-
 tura iudicatione mali.

17. Sed oportet q̄ contra hanc conclusionē: nō mens humana nō h'c
 appetit nō iudicatione boni, nō h'c advenire nō iudicatione
 mali, mens humana nō esset libera, sed mens humana libera
 est: q̄ mens humana appetit nō iudicatione determinata, nec
 potest velle malū, et fugere bonū. Patet in appen. libera nō est
 mens, nec determinata necessario ad unū, sed mens nō potest
 appetere nō bonū, et fugere nō malū. Jam est determinata ad
 unū: q̄ mens humana nō h'c appetit nō iudicatione boni, nō
 h'c advenire nō iudicatione mali nō esset libera. Patet
 in appen. Oblectamēti q̄ nō h'c ut utamur bonū appetet, vel
 tamquam malū, vel tamquam indifferens, sed mens appetit iudica-
 tione boni, et fugit iudicatione mali, quando appetit ut
 bonū necqua advenire ad illud, quando appetit ut malū ne-
 cessario fugit illud, et quando indifferens nec illud appetit, nec
 fugit: q̄ mens humana appetit iudicatione boni, et fugit iudica-
 tione mali esset necessario determinata ad unū.

Respondetur ad argumentū negantē maiorem, ad probationē
negativā minorem, ad casus probationem dīstinguo maiorem:
obiectū menti opōtionem ipsi appetet ut bonum, vel ut malū
vel tamquam indifferēti, ita ut mens possit aliud iudicium
ferre, concedo maiorem: ita ut mens non possit aliter iudicare,
nego maiorem, et dīstinguo minorem, si obiectū ita appetat, sicut
mens aliter iudicare non possit concedo minorem: si mens aliter iu-
dicare potest nego minorem, et tunc quoniam ita ē si obiectū ali-
quod menti emendatur tamquam undequaque bonū, nec mens possit
aliter illud reprehendere, tunc mens obiectū illud necessa-
rio appetit, ut patet in beatis, qui necessario amant et appetunt
Deū, qui est undequaque bonū, at obiectū paucis taliter quod nō
bonū appetit non est undequaque bonū, neque debet a mente iudici
ut ut necessario bonū, quia mens iudicat quid de illis bonū tale
vel potest aspergere, vel etiam malū alicui in eo de sepe,
negō non illud necessario appetit; idem aliter propositione dīcen-
dū est de malo, et de indifferēti obiecto. itaq. animū per se
ad quod est determinata ad bonū commune appetendū, et malum
in genere fugiendū, id nō est necessario determinata ad ob-
iecta particularia vel prosequenda vel adveniendū.

Sed instans: voluntas est libera circa bonū et malum, ergo potest
appetere malum et fugere bonū. Respondetur ad instantiā dīstīn-
guendo ant: est liberā quatenus potest appetere bonū, vel non ap-
petere, adveniens malum, vel non adveniens, concedo ant: quatenus
potest adveniens bonū, vel non adveniens vel hūctōne bonū, appetere
malū, vel non appetere sub ratione malū nego ant: et consequentē,
ita est ad unū sapientē adveniens, nobis ingratū adveniens, bonū
adveniens sub ratione malū, et contra, quod instat: obnoxiū
appetentes ob sapientē nobis gratū, appetimus malū sub ratione bonū,
et malū sub ratione malū numquid appetimus, nec bonū sub ratione
bonū numquam appetimus. Sed instans: adveniens: qui propter malū
quod aliud habet vult illi malū sub ratione malū ergo volun-
tas potest appetere malū sub ratione malū. Respondetur dīstīn-
guendo ant: vult illi malū sub ratione malū propter malū adven-

ant: sub ratione mali quod se nego boni, et consequentia: nam, qui
proximo, quem ad se habet, verum malum. Et motus vel motus exp-
lat, malum illud non vult proximo nisi sub aliqua specie boni
respectu sui ipsius. Illud quidem appetit tamquam si sit secundum
vel utile, sique malum appetit sub ratione boni, et proinde ma-
ludum malum simpliciter non est recte appetibile.

168. Opponunt 2.º homines ceptissime non vult, virtute et ratione esse
verum bonum, ex quo nulla molestia requiritur potest, sed plures homi-
nes sunt in virtute et non inquit ratione: ergo homines possunt
adherere bonum quia bonum. Respondetur distinguendo maiorem: et
se verum bonum, ergo nulla molestia requiritur potest posse, et se
autem verum bonitatis ratione concedo maiorem; ergo nulla requiritur
potest molestia per accidens, nego maiorem; et distinguo minorem
quia in illis inveniunt molestia per accidens, et ex per accidens
bonitatis ratione, concedo minorem; quia sequuntur vera bonitatis ratio-
ne nego minorem, et consequentia. Verum bonum posse nunquam di-
plicere potest, sed potest per accidens, et ex ordine, sic virtus et ratione
vel propter corruptionem voluntatis, vel propter labores,
quod experiri pati incontinentiam adquirentem, et ex ordine vel
etiam sub molestia, quas ex illis autem quae deinde nobis allin-
quantur virtus, et ratione, tamquam motus boni, quod eandem
passiones, unde non sequitur ratione, nego negligimus recte
sed sub ratione boni, sed sub ratione mali hic apparentia

omni

169. Dis 2.º anima nunquam ^{ende} re ad voluntatem determinat sine motu
aliquo. Res. anima non appetit nisi sub ratione boni, et non
sub appetitu nisi sub ratione mali; sed representatio boni
est motus appetendi; et representatio mali est motus ad vitan-
dum. ergo anima per se ad volendum vel nolendum non determinatur, si-
ne motu aliquo. h. s. sed aliquid nobis utile quae deinde
illud obtemus, si illud abunde omninoque plene, fugimus.
unde cum motu fugimus, et cum motu obtemus. quomodo
vero anima sine motu per se non determinatur, si bene tam
tamen motus, sed quia motus potest in se representare
et actus aliquid esse, vel virtutem.

VI. Opponent 4° contra hanc conclusionē: non habet ratio ob qua
 volumus, aut nolimus; sed sepe animus vult, aut non vult, sine ulla
 ratione: go velle, vel nolle potest sine motivo. Reponitur: sepe op
 plantur boni appetit quia unum alteri, praeferendum est velle
 minus quod altero minus est; sed tunc volumus sine ulla ratione; si
 quidem minus bonum respectu maius, et melius habet rationem
 mali: go quoniam sepe vult, aut non vult sine ratione, etiam
 non do. Respondetur negando minorem: ad probationem dīstinguendā
 noscitur: volumus quod altero minus est, quatenus habet rationem
 boni concedo minorem, quatenus est minus bonum, et ut tale appa
 ret, nego minorem, rationem, et consequentiam. Si plura sunt objecta
 bona, preferamus quoad nos, magis appetimus, et vero alteri
 alteri praeferendum est, illud eligimus, quod nobis utilius apparet;
 et fieri potest, ut minus bonum, maius bonum, nobis appareat, quod in
 causa peccati ratione nobis apparente illud optamus, et volumus.
 Sed instat: ex nobis nunciat aures ejusdem rationis, quod sepe
 sepe unum prae altero eligimus; sed in hae electione non videtur
 motivo aut, unum alteri praeferimus go voluntas a ligando vult
 sine motivo.

Respondetur ad instantiam negando minorem; nam unum prae ali
 eligimus, vel quia ad unum commodius loquimur optenditur, quam
 ad alterum, vel quia ad id parat est, ad id concupiscimus optendere
 inquit: unde nulla nobis datur ratio praeferentiae, illud eligi
 mus, quod magis est nobis ad id. instat inuolunt. ubi nulla
 est electio ratio, ubi peiora volumus, et meliora negligimus;
 sed sepe peiora volumus et meliora negligimus;
 go sepe sine motivo eligimus. Respondetur dīstinguendā mino
 rem: peiora volumus, et meliora negligimus, utique meliora et
 peiora esse iudicio practico, et utrumque, nego in ratione et in appetitu
 iudicium affirmat, et practicum illud appetimus, magis obiectum con
 sideratur cum circumstantiis specialibus ratione, ad rationem ad
 statum rationis praesentem, et cum hoc iudicio putamus, obiectum
 esse bonum, illud volumus, si malum illud fugimus, iudicium specu
 lativum est, quo obiectum contemplare possumus, in se, et sine respec
 tu ad nos, hoc iudicium ante se habet iudicium practicum, utique possumus
 iudicare iudicio practico malum id, quod iudicio speculativo bonum est.

472. Opponunt secundum: si prima ad volendum nunquam se determinat
 me motu ab intellectu proportioni, voluntas nunquam se determinat
 ut, ad determinandum ad intellectum; sed hoc est falsum. 2° se deter-
 minare potest me motu. Respondetur triplex ratio: 1^a ma-
 gis se determinat independentem ab intellectu concedimus: 2^a
 nunquam se determinat dependentem ab intellectu: 3^a magis
 et concipit magis, nego consequentiam. Cum voluntas sit facultas bo-
 na ab intellectu proportioni appetendi, et malum a intellectu con-
 traria aversionis, non potest nisi operationibus ab intellectu indepen-
 dentem exerceri, ad intellectum spectet videre bonum, quod voluntas
 appetit, vel malum, quod voluntas fugit; sed voluntas se ipsa deter-
 minat, potest. ex multis ab intellectu proportioni una parva se eli-
 gere. Sed instant: motu ista ab intellectu proportioni necessitatem
 antecedentem ad voluntatem: 2° si voluntas vult dependentem
 motu intellectus, non erit prior. Respondetur negando ant. num
 scilicet intellectus, quo obiectum parva habet nisi reparetur tam-
 quam bonum, vel tamquam malum, vivere est, illud si voluntas ma-
 gis potest aut suspendere, neque nulla erit necessitas a bono,
 2° vivere est vult.

Caput 10.^m de animae humanae libertate

473. Voluntas ut precedenti capite monuimus, nihil esse aliud videtur,
 3° quam appetitus rationalis, aversio, idem rationalis voluntas
 nuncupatur. Voluntas dicitur intellectui opposita; Etenim voluntas
 ut dicebamus appetitus rationalis, ac proinde nascitur ex ratione
 boni representatione, quod intellectus est: 2° intellectus bo-
 ni representatione facit voluntati adhaerere et hoc illud dicitur equi-
 tum. Voluntas ad prosequendum, voluntas ad repellendum quoddam
 in opinione cogi non potest. cum voluntas sine boni representatione,
 aut mali, reflecti nequeat, cogi extrinsecus non potest, nisi vi ex-
 terius operetur, ut intellectus id, quod bonum dicitur, in malis habet

et eorum, sed id fieri non posse tenet ipse intuitus legum, quod voluntas ad volendum vel nolendum quicquid in exterioribus impellitur non potest, mirum est eandem; nam nulli minus, ac legum datus esset exemplum, ut res quodam aspectu necessarium est motum appetit.

174. Anima se ipsa determinat ad progrediendum, et perseverandum ob-
 2 fectum. Ratio: anima exterioris capere potest; et sic ab illa
 vi, a huiusmodi eam intus capere potest; quod anima se ipsam
 determinat ad progrediendum, vel perseverandum obfectum. Non minus
 potest animam ad agendum persequi, potest actionem suspen-
 dere, vel suscipere; quod anima vocata illa est, nec quid-
 piā aliud capere potest. Facultas se ipsam determinat, si vo-
 luntas divina. actiones ex ea sursum spontaneae adpelantur.
 actiones animae a volendi aut nolendi voluntate pendentes con-
 tingentes sunt. Demonstratur: actiones a volendi, et nolendi fa-
 cultate pendentes sursum, aut deorsum possunt ad animam aut
 nullo capere, sed se ipsa determinat; quod contingentes sunt.

175. Facultas sponte amplectenti quod bonum, ad avernendum quod malum
 2 iudicamus, ita ut potest inhiatanti, aut malitiae ad id amplectun-
 dum, vel repudiandum impellentibus potius amplecti vel aver-
 nant, libertas nominatur, cuius potest, cuius propter, quapropter
 praecedente exposuimus. Libertas pendet ab intelligentia et
 ratione. Suadetur ita: libertas postulat, ut oblectum quatenus
 bonum est representetur, neque postulat intelligentiam, oblectum
 quatenus bonum repraesentatur, cum nomen, quod ad perfec-
 tionem nomine habet, praevideatur, quod nunc ratione firmum po-
 te, quoniam intelligere potest, neque libertas exigit rationem; quod
 libertas ab intelligentia et ratione pendet. Hinc concluditur
 locum voluntati non relinqui, a bi intelligentia et ratio erubant.

176. Anima humana gaudet libertate, neque libera est. Ratio: anima
 2 humana potest sponte amplectendi, vel repudiandi oblecta, prout
 bona vel mala sunt, cum exterioribus a nullo determinatur, sed a

ic ipsa mobilitas, inuicem ipsa atterente concientia, etiam por-
ta boni vel mali representatione potest id amplecti, vel non
amplecti, avertat, vel non avertat; sed fluctuat, quod id he-
re potest, desitua libertas: qd anima humana gaudet libertate,
neque libera est. Conspiciatur. ncut intimo sensu cognoscimus
nos vivere et cogitare, ita sentimus plane nullo arbitrio velbe,
vel nolle; sed parum non possumus dubitare: qd neque secundum;
neque dubitare non possumus nos arbitrio gaudere, anima qd. na-
tud ene libera.

177. Qui in concedenda anime libertate positi sunt hec inme-
diu adferunt. Primio: anime libertas per experientia probari
nequit: qd nulla est anime libertas. Probant: namque liber-
tas per experientia probaretur, probaretur ex intimo sensu; sed
anime libertas intimo sensu probari non potest: qd anime
libertas per experientia probari nequit. Probantur p. intimo
sensu probaretur anime libertas, omnes qui ad hoc experientie
testimonium, cu intimo sensu ^{attingerent} convenirent de sua libertate;
sed plures, postquam hoc experientie testimonium non ita non cognos-
cunt ea, sed efficaciter et constantia ea negant: qd anime li-
bertas intimo sensu probari non potest. Respondetur, negando
ant, ad probationem negando minora, ad usus probationem di. in quo
maior. convinceretur de sua libertate, si prae judicari, et exar-
tur, non ad usum posentur concedo maior, si prae judicari, et exar-
tur qd experientia nego maior, et accera minor; nego ^{convenire}
maiori intendunt concientie sensum examinare, sed ead non audient
imo potius prae judicari et exaratur a conceptis, non alibi attendunt
ad uice concientie sensum, sed obsequantur, et lumen intendendum
non percipientes, anime libertate constantia negant. Talis
est enim prae judicium viri, ut in rebus etiam maxime creden-
tibus intellectu pleurumq. excent, et libertate non agnos-
cunt ipsos cognoscentes.

178. Sed impugnant solutione: intimus concientie sensus nobis
ostenderet libertatem, vel id peret in judicium, vel in perceptio-
nibus, vel in actionibus voluntatis; sed in nulli horum libertas
ostenditur intimo sensu: qd intimus concientie sensus non ostendit

alias exercere, adeoque etiam libera manet postquam agitur.
 ponantur contra dicta: voluntas necessario amplectitur, id quod
 intellectus melius esse docet, quod voluntas non est libera. Res-
 pondeatur distinguendo autem: voluntas necessario amplectitur, id
 quod intellectus melius docet, amplectitur inquam necessa-
 rie. hypothesis concedo autem: necessitate absoluta, et antecedente,
 nego autem, et consequentia. ex hypothesis quod aliquid melius iud-
 icetur, debet voluntas ad illud determinari, sed cum hoc factu-
 rium ex voluntate pendeat, non potest imponi, multumque propone-
 re intellectui alia media, cogere intellectum, ut ad aliam se conver-
 tat. hinc fit manifestum voluntatis determinationem a libertate ma-
 nere.

§ 81. Opponunt in super. hominis libertas cum divina praesentia,
 divinisque decretis conciliari non potest, quod nullus est libertas
 humana. Probatur autem quia a Deo praesentia sunt decreta sunt necessa-
 rio fieri, sed quae libera sunt necessario non sunt, quod hominis li-
 bertas cum praesentia divina, divinisque decretis conciliari non
 possit. Respondeatur negando autem: ad probationem distinguo ma-
 xime: necessario sunt necessitate consequenti, et hypothesis conce-
 do maxime, necessitate absoluta et antecedente nego maxime,
 et concessa mixta, nego consequentia. necesse quidem est, quod ho-
 mo faciat quod Deus praecipit et decernit, sed illa necessitas
 est solum consequens et hypothesis, quatenus fieri non potest, ut
 impugnatur futurae praesentia, ut illorum eventus non
 ponitur: non vero est necessitas absoluta et autem, nam cum illa
 praesentia et decretis est in homine potentia non eliciendi
 actus praesentia, et decretis quamquam certe eliciendi. sed
 de concordia libertatis cum Dei praesentia audent Theologi.

Caput II.^m
 de animae humanae
 spiritualitate.

Animus humana nihil est aliud, quod substantie actus, qui cognoscimus, sentiamus, et rationemur. Substantia materialis, seu corporea, est, substantia distincta, capax, figurata, motus, quod est naturae imperantibus, et naturae mixtae quae in locis, locis, et proportionibus, substantia, spiritus, seu spiritus est, substantia actus, distincta, penetrabilis, capax, percipiendi, sentiendi, ratiocinandi, volendi, volendi, sentiendi, et uter non actus reflectendi. Quod ista est, an substantia, si in nobis cognoscitur, et materialis, et corporea, an spiritualis et incorporea. Incorporea, et personae, primi homines, qui animas humanas materialiter, et veluti quodam sensum, et capax, ex utilitatis practicae ipsi se habent immixtae, ceterumque motu agibili confusa sunt, contra hoc pronunciamus.

Mens humana est substantia spiritualis, seu amplexiva et corporea distincta atque diversa. Pro conclusio: principia operationum, quae ad materialia pertineant non possunt, est substantia a materia distincta atque diversa, ac proinde spiritualis; sed anima est principia operationum, quae ad materialia pertineant non possunt: ergo anima est substantia spiritualis, seu neg. a materia seu corpore distincta atque diversa. Pro mix. anima est principia agibilis seu cognitiva, quia actus est; ideo cognitiones seu cognationes ad materialia pertineant non possunt: ergo anima est principia operationum, quae ad materialia pertineant non possunt. Pro mix. si cognitio seu cognatio pertinet ad materialia, cognitio est intrinseca materiae modificatio, seu proprietas; sed cognitio seu cognitio non potest esse intrinseca materiae modificationi seu proprietati: ergo cognitio seu cognitio ad materialia pertineant non possunt. Pro mix. si cognitio seu cognatio est intrinseca materiae modificatio, cognitio seu cognitio est materiae modificatio, sed cognitio seu cognitio non potest esse materiae modificatio, aliter enim cognitio seu cognitio haberet proprietates materiales, nempe soliditatem, extensionem &c. ergo cognitio seu cognitio non potest esse materiae modificatio.

Pro 2. con. anima cognat et utitur coram reflectit ut in materia distincta operationibus; sed materia non potest cognoscere, neque uti-

pari ^{ut} actus reflectere: qd anima non est materia; adeo
 qd spiritus ^{est} actus. *Reb. mixt.*: substantia cogitans est substantia ca-
 par volendi, nolendi, &c; sed substantia capax huius operationum non
 potest esse materialis: qd materia non potest cogitare, nec supra
 uos actus reflectere. *Reb. mixt.*: substantia capax volendi, nolendi
 et supra uos actus reflectendi est substantia libera; sed substan-
 tia libera non potest esse materialis: qd substantia capax vo-
 lendi, nolendi, et supra uos actus reflectendi non potest esse ma-
 terialis. *Reb. mixt.* operationes materiales non sunt libere, ha-
 bent enim praeuulgatum motum, et legem motus, et materialia op. e. i. p.
 la traxit, et, pariter, et ipsa motus non potest, quod necessarium
 ut libera sit: qd materia libera non potest esse materialis.
 Substantia

Solutio argumenta contraria.

Opponent 1. Demonstrari non potest materia esse cogitan-
 ti incapax: qd materia cogitare potest, videtur ex qd anima cogi-
 tet non inspecta esse spiritualis. *Reb. ant.* ut demonstretur ma-
 teria esse cogitanti incapax, debent nobis esse conspicuae omnes
 materiae proprietates; sed ^{nobis} ~~omnes~~ conspicuae non sunt omnes materiae
 proprietates: qd demonstrari non potest materia esse cogitanti inca-
 pax. Respondetur negando ant., ad probationem nego maiorem. ut de-
 monstratur materia esse cogitanti incapax per seculum nobis
 esse debet cogitatione esse praeuulgatum incommensibile ad illi materiae
 proprietates, quas cognoscimus; cumq; per seculum nobis est cogitatio-
 ne esse praeuulgatum incommensibile cum illi materiae proprietates,
 quas cognoscimus: nam per seculum nobis est materia esse demon-
 strat capax, huius, motus, quilibet, cogitatione vobis neque per se-
 culum, neque per motum, vel quicquam oppositum potest: item cogno-
 scimus materiam esse extensam et divisiblem, cogitatione inexten-
 sa et indivisibile: materia esse mixta et partita, cogitationem
 substantia activa, concludimus materia esse cogitanti incapax.
 e.

488. Opponunt 5.^a anima carde^l habet proprietates ac corpus: qd anima
est corporea et mixta indubi. Respondetur: anima proxima^l corpus moti-
bus, et effectibus, variis. Illi correspondentes accipiunt mutationes:
qd carde^l sepe habet proprietates ac corpus. Respondetur negando anti;
ad probationem coniepo antecedenti, nego ante^l quantitate: vnde quid est
anima pro variis corporis motibus, variis uisibus, variis mutationibus: ita pro
variis sensibus, variis motibus, variis uisibus, variis mutationibus: quia
ita uisus motibus variis percipere colores, sonos, uarios proleto
auxilium ^{pulm.} non tam indubi anima carde^l habet modificationes acco-
pus, modificationes corporis sunt motus, quies, figurae, quas a cogita-
tionibus longe diuersas esse satis est eident.

489. Opponunt 6.^a anima leu^l corpore, leu^l tu: qd ea carde^l habet modifica-
tiones, pro corporea est. Respondetur: distinguendo anti: anima leu^l
corpore. Vnde, id diuerso modo permittant, erit modus, nego anti et cor-
respondit: leu^l tu enim corpus, quatenus nexus parit id corpus aut
trialitatis, aut dehomone impellit: anima uero leu^l tu, quate-
nus ex actione leu^l corpore in ea ex actione pro legibus ex functione
animae ad corpus, uenatio generis, et malitia, qd. in his anima dicit
tu. Trii primis antecedenti: quia nonnulla anima in rei ab-
soluta consideratione no desina habet, ut leu^l corpore in rei absolute con-
trahit

Caput 12.^m de animae humanae immortalitate.

490. Immortalitas desinui solet: possetur enim uidentur duratio; enim
quidam orietur, id est habenti in se actionis abusus, proinde, nam
habet anima mixta non uidentur in eterna duratio et est, dei
non debet immortalis: immortalitas duplex, diuina uero abso-
luta, et re uoluntaria: absoluta, qd. in uita dei solet, respondit enim
uidentur nulla habenti in se, et ex natura uia parit pro in uita dei.

immortalitas relictis, q. ex natura potest appellari convenit con-
 triventi, quod non potest ab alio entis epistemo deus et ali-
 bari. Sola Deo concedit immortalitas immutabilitas, et relecti-
 va, nam solus Deus est, qui neque a sua natura, neque ab alia
 causa se sui potest. unde anima humana non habet immor-
 talitatem relecti, sed in omni tempore, quatenus omni non potest delecti
 nec haberi a se ab alio ante creatum, potest tamen absolute haberi
 a Deo. Deo igitur negatur, ut a se, et quod a se, et
 hoc quod a se. primo: in anima humana nullam habet in se, et
 sua natura principia inter se, et se, et in nullo modo mundo
 causa exigit causa, anima potest destruere. secundo: an Deus no-
 lit eam mutare, aut mutare ut facultates vitales, quod in ea
 deprehendimus omni. hi notati.

191. Dicitur mens humana est immutabilis. Pater. substantia spiritus
 nullo modo perire, aut corrumpi potest, sed anima humana est ubi-
 tantia spiritus. hi. q. anima humana non potest perire aut corrumpi,
 neque est immutabilis. Pater. materia: substantia spiritualis est ubi-
 tantia simplex, seu nulli constant partibus, nec perire nec corrumpi
 potest. q. ad substantia simplex, et nulli constant partibus ne
 perire nec corrumpi potest. q. substantia spiritus est nullo modo pe-
 rire aut corrumpi potest. Pater. materia: substantia simplex, et nulli
 constant partibus perire, et corrumpi non potest. dicitur. autem
 solutione, anima est partibus express et in se, et in se. neg. perire potest
 compositione, quia licet ipsi substantia alia quodammodo. composita
 semper in se simplex, et eadem manet. et deinde in substantia simplex
 non valent perire, q. cum habentur, et destruere possunt. q.
 substantia simplex, et nulli constant partibus neg. dicitur. neg.
 compositione, neg. a sua natura destruere potest, itaq. vera est natura
 unde substantia anima neg. a sua natura, neg. a causa creata humanam
 posse.

192. Pater. nunc non est humanum haberi, nec mutari. substantia
 spiritualis remota composita non est destructionis conditio, quia substan-
 tia composita, sed composita remota creata Deus non habet. q. nec
 habuit substantia spiritualis. hinc igitur cadit ab omnipotente

Deo in rebus creatis constitutus videtur, ut quia ex nihilo reme-
bit creatura, perceptio contra vet, id est: fieri non potest, immo nullo
ordine quod incorporeis observat videtur, et substantia spiri-
tuali perent, seu a Deo humiliter. hunc ordinem ponimus probare
ex praesentia tantis mentis humanae, et ex hactenus logica ad corpore
ita ut Deus conservat corpore omnia, ita ut tota materia ab-
mi, quod ad nullo fuerunt, quomodo credi possit, quod constituta
hinc mentem humanam, talis obicit est Deo vivere, et hinc papp-
ter ipse Deus vivere, destruere et hinc vivere.

Solventur argumenta contraria.

§ 22. Opponunt 4.° genera humana perire debet cum corpore: quod non
est immortale. Prima autem: anima humana nascitur ad corpore,
quod debet perire ad corpore. Respondetur negando autem, ad probationem
distinguo autem: anima humana nascitur ad corpore, sed modo
longe diversis concedo autem, eodem modo nego autem, et converge. In primis
edificata amplexa. Jam existente, anima vero creatura seu ex ni-
hilo tam rebus quod, qui producit, quare non possunt ep-
tore mente, humana in hac corpore per d. dissolutionem et reprobationem
quod igitur in corpore non potest nisi per anima hinc
ne partem, et tunc deinde per hanc hinc, immortale est
ua natura. nunc questione de a ignae anime primum hinc
elames, circa quam res solent numerari interire. Primum, qui
mentes corporales statuunt, ea a parentibus una ad corpore, seu gene-
ri sunt: alii, eas ab initio mundi a Deo sine corpore, seu creatas
dicunt: alii Denique: eas a Deo creatas et corpore iam perfectum est,
immortale constituit.

§ 23. Qui mentes corporales esse censet, instat corporis contra ducem propo-
situm et a parentibus generari sunt, tam repellantur ex hoc, quod de proxi-
mitate dixerunt, qui animas in hoc mundi creatas sunt, de hisque
nullo fundamento arguit, etenim, quod ratio ab illis non sit aliter
unaque fuit vel a seipso potest, quia ostendatur mentes humanas

ante corporis epithimē, et quod cum humores animus regendo corpo-
ris accommodatus ut, atq. determinatus, longae proximū est quod nunc
nūc a Deo creatus, cum corpori coniungi debet. animus a Deo creatus,
et corpori unitus eo tempore, quo corpus efformatur nūc ratione ma-
gis patet, tamen id fiet tenenda est animus non apparen-
tibus generatur a Deo immediate creatus ac corporis, quibus
conspiciuntur in pueri.

126. Opponunt 3^a anima humana pendet a corpore ut existat, ergo
2^a pendet a corpore, neg.^e non est immortali. Respondetur anima
humana non produci nūc dependentem a corpore: qd pendet
a corpore ut existat. Respondetur negando anti, ad probationem
triunguo anti: non produci nūc dependentem a corpore tam-
quā ab occasione concedo anti, tamquā a subiecto a quo et per
quod existat nego anti, et consequentiā: nūc produci nūc a cor-
pore tamquā a subiecto a quo et per quod existat, nūc ratiō-
nari cōtra qd produci nūc dependentem a corpore, nūc recipitur,
pendent quippe a corpore ut existat, ac pōneant corpore ip-
sa existat, id solum pendet a corpore tamquā a occasione,
id est, formato corpore et organi instructo, cum ipso anima debet
conferre hominē, Deus itaque animū creat hūc corpus pō-
nendū, itaque anima pendet a corpore nūc pōnente a pōnente
ad formandū hominē.

126. Opponunt 3^a anima humana pendet a corpore ut operetur, ergo
2^a pendet a corpore ut existat, neg.^e pōneant corpore ipsa pōnt.
Respondetur triunguo anti: pendet a corpore ut operetur tam-
quā ab occasione concedo anti, tamquā a pōnente nūc operatio-
nū nego anti, et consequentiā. Corpus non cogitat, non videt, non sentit,
neg.^e non est pōnente operatiōnū animae, sed est ^{tantūq.} occasio cogi-
tandi, quatenus pōntes leges amōnti quod est inter utrumq., mens
determinatur ad illas operationes occasione motu, qui pōnt in
corpore pōntentur in cerebro ^{instans} mens non potest operari nūc depen-
dentem a corpore tamquā ab occasione qd existit corpus non potest
operari, neg.^e pōntē debet. Respondetur triunguo anti: mens ad am-
taret corpus non potest operari nūc dependentem a corpore, pōntē

an, postquam separata est a corpore negant, et consequentiam.

23.

196. Distingui debet duplex status mentis humanae, alius videtur unita
a corpore, alius videtur separata a corpore, in primo statu animus
videtur unitus cum corpore cognat dependens a corpore, ex parte
intellectus per nos per rationes inordinatas sensus imperios, in disponen-
te Deo. in alio autem statu operatur potest modo longe nobilior, ut
q. magis concurrens per intellectus puras sine ulla fundamen-
tu adimplens, nihil, etiam videtur, quod animus a corpore separata cas-
22, vel nimirum habeat conclusiones, eamque periculis fundameta, non
tunc ad id corpus conposita est. etiam eadem ipsa causa, q. operatione
motus corporis perceptiones animae producit, eandem nimirum per
ceptiones sine illius motibus producere potest.

197. Opponunt 1. mens est corpus naturaliter est in statu violento.
q. non potest existere separata a corpore, nos. hoc perinde, et al-
la perit. Respondet primo antecedenti nego consequentiam. nam
non omnes res, q. in statu violento sunt debent perire, et annihilari,
ut amantur animae iniphet, in statu violento sunt, et tamen
non pereunt, sed ~~quo~~ dicitur vivunt. Respondet secundo negando an-
te. animae beatorum sunt separate a corpore, et tamen non sunt
in statu violento, nam aliter hic nunc obstat ~~sed~~ felicitati. Sed in-
stant aliter animae separate a corpore non possent ullas habere con-
clusiones, q. esset in statu violento. Respondet distinguendo ante. haec
conclusiones, si per conclusiones intellectus perceptiones in actionum
aliquarum factorum in corpore concipiunt; in intellectus in actionem ef-
ficacem animae, quibus ipsi advenire solent ex occasione corporis nego ante,
et consequentiam. nam eandem perceptionem tunc estia potest deest se-
parata a corpore, quatenus deest illi unita.

198. Opponunt 2. mens humana est ventia hinc prae corpore, q.
pondet a corpore ut opus. Respondet distinguendo ante. est ventia
hinc prae corpore, secundum a distinctione carnis ante, runda ac-
tualis informatione nego ante, et consequentiam. mens ex propria con-
stitutione apta est coniungi corpore, et ad eo tunc substantia se compo-
re, sedam ut substantia a corpore omnino distincta, et ex hoc corpus

humani aut defectu atq. inopia, vel nimia humoris copia recluduntur organorum neceitas. tum ipse prius cogitandi languore fruetur, et hinc deficit inveniendi. De eadem exactione, mens in humis indoluit, quia respicit indifferenter organa coepta, inq. non mens est, q. huiusmodi debet, sed organa, vel cerebra; unde non dependet a corpore tamquam ab instrumento, cogitandi, sicut manus boni scriptoris pendet a Galileo, in cuius manus virum habet, an non scriptor non bene scribit, ita in corpore non est bene affectus, mens non bene cogitat, contra etc.

22. Opponent 2. corpus humique obnoxium est pluribus mutationibus spontis. Quia licet, sicut dicitur, et corpus perire potest; sed mens obnoxia est pluribus mutationibus Quia amor, odio, gaudio tristitia: qd etiam mens naturaliter perire potest. Respondetur concen. nup. dicitur inveniendi inveniendi. Obnoxia est mutationibus accidentaliibus concedo inveniendi, substantia huius negominat, et con. Ille modificationes, q. in anima eveniunt dicuntur accidentales, quia anima illas suscipiens ipse ibi mutatur, sed non omne sententiam retinet: modificationes spiritus, q. in anima eveniunt, ut amor, et odio non inveniendi, inveniendi anima, sed inveniendi illa dicitur et reparatione proprii inveniendi: at modificationes corporis, q. inveniendi inveniendi inveniendi longe a huius re huius: nec. modificationes spiritus, q. inveniendi mutare inveniendi corporis inveniendi inveniendi inveniendi, id non possunt inveniendi inveniendi.

23. Opponent 3. in scriptura sacra legitur: unus interitus est hominibus et iumentis, et eque utraque. Consequenter, sicut mortuus homo, ita et ista, mortuus, in huius habet homo iumento amplius; sed anima iumentorum perit dissoluta corpore: qd etiam anima hominis, inveniendi non est immortalis. Respondetur concen. inveniendi necesse. Et con. requiritur. et est ratio, quia hec scriptura de dea non debent intelligi de gente humana, sed de hominibus anima huius, q. non magis naturalis est, quam vita autu casu huius; sed inveniendi inveniendi, eodem modo scripturae repte legitur, qd non inveniendi inveniendi, adeo accipiat uaque, et inveniendi iumentorum deinde de deo inveniendi qd equeles sunt homines et iumenta adduc quod inveniendi inveniendi.

96. ma huiusmodi. Respondetur: respondendo consequens: quia verba scriptu-
rae non sunt dubitanti, sed incipienti; amorem enim dicitur, et con-
stanti sententia iniquos plus certius, et verum prope sperant habere
mur, et rationi, quae auctoritati dicitur.

204. Opponunt q³. Sanctus Paulus ita loquitur: Deus solus habet im-
mortalitatem: ergo anima rationalis non est immortalis. Responde-
tur: dissolvendo ant. immortalitatem esse quae et necessaria concedamur:
ab alio, nego, ant. et consequentia: solum Deus habet immortalitatem
a se et nullo indiget conservatore: mentis immortalitas dependet a
Deo, a quo non conservari debet, ut mysticum spiritale. eadem modo,
ad legem hominis habere immortalitatem ex gratia, intelligenda
est, quod anima habeat immortalitatem a Deo volente, et conservan-
te, q³ immortalis est indebita naturae animae a se. ^{ex gratia} immortalis est.

Caput 13.um

de unione, et commercio inter animam et corpus.

205. Si ad ea q³ inter mentem et corpus, nonnulla gerantur, recte attendimus
hanc quidem manifeste deprehendemus. Primo: membra quaedam corporis
ut, velut manus, pedes, parte animae astricta sunt ad motum,
vel inhiere convenienter. Secundo: vehementer animi exhortatio et con-
tentione in corpus ipsam rationem, sanguinem, et unguis ma-
gis in membris partibus suis, eamque partem rationem, sedens animo se
parato. Tertio: cum sensum organum sit constituta, non exanimata
actione pulsat, mutationis ejus perceptione continuo evanescit
in animo, q³ non ex parte sensus efficienti, sed per se talia atq³
illa commotione ex parte paulo post evanescit perceptione, ut pa-
tet, ad apertum oculum in colore aspicere figuram, multa in corpo-
re existere, q³ avertit mentis, ^{multa} q³ profundant, ut a maxima corpus
impeditur et cognitio et molestia in animo producantur.

28. atq. appositiones re vera, et serie nunquam intrinseca efficiere
corporis motiones omnes ex parte illius structurae mechanica proce-
nisse. amborum vero effectuum mixta inter se conventionem respondere
neg. tamen altera ad alterius actiones quodam regia confer-
te; id eade omnia in animo eventura fuisse tametsi nulli corpo-
ri esset adstrictus. eade eventura fuisse in corpore, licet nulla
mente, et ratione quae a natura Minime illa actione compressio-
ne et armonia inde contere dunt. Spiritus autem, quia Deus ante
quod corpus et animus egredi verit, utriusq. mutationes, et effec-
tiones praecognovit, ammirat. cuius corpus convenienti agit verit.

29. Si tenet hoc animi praestantia defendi nequa, habet ete-
nim nota inapplicabiles. Primo, pro nite male admissum, scio-
mona plura, quae eveniunt sine ratione sufficienti: non in mens
externa caput plurimum advenit perceptiones efficiendas non de-
minuat, nulla pro se potest. Quod nota, etenim non de ante
cedentes, sed quod oculi in uero periculo vocabula legunt, ni-
les, 106, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

30. Tertium nitentia quod ex loquendi consuetudine inflatus pluri-
us distat. Notum est nitentia, quae mutua efficientia, quae animus adven-
tus corpus, et huius adveniens animus agit. Docent illius de senten-
tia, naturae has plures distantes, ita non esse adveniens, adveniens
ita, ut altera in altera esse, atq. efficientia influat; nos tamen ex
oculatione exipia, in a legem quodam non fuit; sed inveni in non
mutationem, et non tota ex adveniens propagati, quod ad infor-
mandas res non notiones determinari et inveni in vola in animo
voluntate, seu decreto membri a suprad commovendi, non hoc continuo

impellit motum. In eo membro voluntatis consequi: quare quiden-
ter hypochocholi saepe in humero corpore incant motus, qui ex-
ad in corpore antecedentem non habent, sed ex animi appetitu progre-
sae tamen ad mentis ad hunc motum in membris extrinseca de
inritura corpora motu consequente.

28.
Sistema infusum phorici tametsi obcuritate non medica nō simpli-
citer detecti possent, et ut ex phorici sistema nō parum esset, et nō tam
audet hunc ita; imprimis ex sistema intelligi possent, quomodo corpus uni-
ta instructū vitat, quomodo mens, corpori unita ^{et} ex se oīa dīca, quā
ut hūm. nō sistema hūm. ipeo dīca, ex phorici negat. Deinde sen hūm.
perfecto, anima provera corpori mutatione, ratio modo esset, nūq̃
solore, corpus est motus acerrimus, nūq̃ voluptate ^{et} p̃senti: modo
tanguere, modo videri et depequenda mūm quā ap̃simum esse: un-
de dīca est verissime corpori impulsionis animū revera esset.
Revera videmus ad mentis ^{notā} motus in membris, voluntatis ad-
mixta hūm. celestia, et cōtūm. cōtūm. nō ita possit esse, eā mēte
propter. Deinde nulli alia verissime ^{et} p̃senti, potest anquā cūctis
in p̃senti, cū ite in nobis tam dīcimus emancantia, quā cōfugere
ad p̃senti in organo in p̃senti, quā dīcimus ad dīcimus.

*Solventia
argumenta contraria.*

252. Quis imitationes contra hoc nitemur nuperunt opponunt. V.
Sistema influxus spiritus admitti non potest nisi concedatur ex
animo in corpus, et ex corpore in animam quidpiam suavis, suavi-
tatis, sonat influxus vocis dulcis, sed hoc est ex altero animo spi-
ritus vitalitate: ergo sistema influxus spiritus admitti nequit. Respondetur
negando majorem: tenet aut debili oportet esse ingenio cuiusvis sic bo-
cabulum influxus a corpore; cum dicimus corpus in animam, et animam
in corpus influere, quam Vienne influat in Danubium. Idem est spiritus
influxus vocis dulcis, et naturalis mentis a commotionibus cerebri sic
affici, et duci, at representationes in ea oriantur; non vero idem

verū extenuatū, et corpore in mente quāsi conuolare, nimirū,
dū menti, manus, et pedes commouere dicitur non est credenda mo-
tio uel pedibus, et manibus impetrat, sed ut, q̄ corporis elementi
incitaret, ut epistole et quodā modo determinare, ut motus demum
in hīs partibus conuequantur, verū, quā animare naturā, et corporis
structurā ignoramus, non pauca tempore **haurias** in illi enuclea-
te explicandi reciderit.

283.

Opponunt 2° nos explicare non possumus actionē inter animā, et
corpus, et hæc actio mutua naturæ ordinis, et motus legibus omni-
no contraria est: qđ non est admitteñdū nitentia inflatur plurimū.
Respondetur conuero antecedente negando consequentia: quāvis, necesse
est explicare illā actionē inter corpus et animā, Nō actio nouit
neganda, hæc enim ignorantiā nostra non magis probat nullā esse
mutuā actionē corporis et animæ, quā uocantia ignorantiā pro-
bet ab aliis hominibus lumen, et colores, corporamq̄ distantia motus
non posse percipi uisione uisus nūq̄ illā habet. Verū etiā est
motus legibus esse contrariū hanc actionē: id est verū est motum
mentis in corpore, et motū corporis in mente, seu animā non regere
legē, quā regat aliā corpus agens in aliā, sed minime concedimus
anī, ad hī uoluntatis motu alia abiq̄ ubi legibus, quāquā eandē
nūq̄ illā habeamus: hæc enim entia possunt om̄i a Deo accipere mo-
tus aliquos producendū iuxta leges ipsarū mutua naturæ convenientes

284.

Opponunt Patroni systemati causarū occasionālū, quādo causæ
secundæ non sufficiunt, necessariū est ad primā causā confugere, id
nihil aliud, s̄t in nitentia causarū occasionālū, in quo aliq̄ mix-
culo iuxta leges naturales ab eo conditā, res egerit affirmatū.
qđ nitentia causarū occasionālū admitti debet. Respondetur con-
uero maiori negando minore, quatenus affirmat causas secundas
sufficere ad explicandū effectus, quos uidemus contingi inter corpus
et animā. in præfati questione ad primā causā confugere necessa-
riū nouit, nisi prius demonstratū imponibile esse in **flapad**, hīc
quod nulla ratione error potest. in præfati in nitentia causarū
occasionālū explicari non potest, sed, quod animus in corpore exor-
iet, uti scire noscimus dū motemur maximū, quia uult animus, et

quia vult animus oculos appropinquare, et alia recentia.

808.

286. ³ Opponunt demum regulares armoniæ præstabilitate: admissio
intermate armoniæ præstabilitate evanescit gravissima difficul-
tas explicandi quomodo corpus in animam, et animam agat in cor-
pus: quod hoc intermatum alibi præfixum debet. Respondetur, concedo
antecedente, negando consequentiam: quia licet hæc difficultas eva-
nescat, alie significantur graviores; et quidem temere constanti
et invariabili motui rerum dependentem a sola partium reptura
externorumque corporum ordine in humano corpore fluxum suppo-
nitur; cum experimento constet corpus nostrum motum ab externis
etiam ubi quicquid causis mixtis variari, ita ut motus nostrorum rerum
non ab externis constantibus, sed ex innumeris arbitariis
et causis variari in ipso animi motu corporis aligando re-
sistit et divergitur, quod non eveniret, si armonia stabilita retere-
tur. Denique perfecta libertatis idea requiritur ut animam humanam no-
tum actum Dominum sit, et causam, hoc est ut actus uos exerceat quia
vult, causas libertatis nullo non potest relaxari in intermate de armo-
niæ præstabilitate.

Appendix de antematerialismo.

286. ³ Ut animæ rationali spiritualitas magis consistat opere parum
est aliqua contra Materialitatem stabilire. Materialiste hi sunt, qui
cum contendunt materialia se ipsa cogitare, vel saltem esse cogitandi
capaces, naturam cogitationis per principia mere mechanica exponere
conantur. Duplex est ordo Materialistarum. Materialiste primi
ordinis agnoscunt eundem Deum spirituale immensum, proprium potentem,
et infinitum, sed hi simul affirmant Deum hunc nihil nisi substan-
tias materiales creare, ac proinde animam hominis per se esse ma-
teriam. Materialiste secundi ordinis sunt, qui non audent pronun-
ciare materialia esse se esse cogitandi incapaces. Cogitatio est actus, qui
producitur a substantia cogitante, et qui in eadem substantia recipitur.

402. per modum modificationis, & perceptiones, iudicia, Ratiocinationes &c.

287. Quidam inter materialistas arant naturam cogitationis recte explicari posse per certum quendam motum particularem materiae imperceptibilem, qui quod nunc concluditur. impossibile est exponere per motum materiae naturam cogitationis. Pro motus reddere non potest materiae de se cogitante: ergo impossibile est exponere per motum materiae naturam cogitationis. Pro autem: cogitatio non est effectus materialis: ergo impossibile est motum reddere posse materiae cogitante. Pro autem: effectus debet habere quamdam cum sua causa similitudinem, et proportionem; sed cogitatio nullam habet, similitudinem, et proportionem cum motu, ab his autem non ea materialitate quam nunc habet proportionem motus cum iudicio, quamdam cum Ratiocinatione &c: ergo cogitatio non est effectus motus. Pro 2° conclusio: certus atomorum numerus in corpore meo positus fieri non potest per motum materiae ex novo cogitante cogitant: ergo impossibile est exponere per motum materiae naturam cogitationis. Pro autem: cogitatio sepe repraesentat objecta ^{remota} immensissima, absentia, et futura; sed ille atomorum numerus semper in me manet: ergo certus atomorum numerus non potest fieri ex novo cogitante cogitante.

Solventur argumenta contraria.

288. Opponent 1° Materialiste: sensatio est vera cogitatio; sed sensatio exponi potest per motum materiae: ergo non est impossibile exponere per motum materiae naturam cogitationis. Pro minor: sensatio nihil aliud est quam imago efformata in cerebello per commotionem fibrarum factam ex percussione objectorum externorum; sed totum hoc exponitur per motum materiae: ergo sensatio exponi potest per motum materiae. Respondetur ad argumentum regando minorem, ad probationem dicens quo maiore, sensatio invocatione iuncta nihil est aliud quam imago efformata in cerebello per commotionem fibrarum factam ex percussione objectorum externorum concedo maiorem. sensatio iuncta in se ipsa seu prout est actus animi necesse maiorem, concedo minorem in se

in distinctione, et nego consequentia. tantum est dicendum inter
sensations umta in se ipsa; et imaginem formatam in cerebello, quan-
tum est inter gladium variis corporis partibus dividente, et dolorem ab
illo productum. Sensatio umta in se ipsa et per se est actus animi non
est imago facta in cerebello, sed cognitio objecti cernitur, quod est ista
ad occasionem illius impressionis in organo corporis facte

229. Sed instant: vicio opponi potest per motum materiae; id vicio est
cognitio: ergo cognitio opponi potest per motum materiae. Responde-
tur distinguendo maiorem vicio umta in occasione seu per imagi-
nem corporis facta in natura potest opponi per motum ma-
teriae concedo maiorem: vicio umta in se ipsa, et pro actu ani-
mae nego maiorem, et maiorem in sensu distinctionis, et consequentia?
non vident oculi, sed anima ad occasionem impressionis in oculis fac-
ta videre dicenda est. pariter non aures audient, nec membra per-
cipiunt dolorem et voluptatem, sed anima occasione commotionis ner-
vorum et fibrarum est quae audit et dolorem sentit, quae sensationes sunt
actus animae. nota memoriam in homine esse facultatem animae
rationabili, per quam rerum prius a nobis cognitarum recordamur. fak-
mus equidem ad huiusmodi recordationem necessariam esse verborum
in cerebro impressa et necessaria esse motum spirituum vitalium; sed
haec necessaria sunt, tamquam conditiones sine quibus animas non
recordaretur rerum prius cognitarum, non vero sunt membra ipsa,
quae est facultas animae.

230. Opponent 2^a. tantum conditiones materiales; sed haec explicari
possunt per motum materiae: ergo cognitio explicari potest per motum
materiae. Pro maiore: cognitio rei materialis est materialis; sed
tantum cognitiones rerum materialium: ergo tantum cognitiones mate-
riales. Respondetur regendo maiorem, ad probationem distinguo ma-
iorem: cognitio rei materialis est entitativa et in se materialis nego
maior, cognitio obiectiva umta concedo maiorem, minorem, et nego
consequentiam: cognitio rei corporis seu materialis in se ipsa spectata
spirituali est, quae cognitio rei incorporeae et immaterialis non potest
haberi cognitio rei materialis non dependens a corpore, sed quid inde
non est corpus et hoc habet huius cognitionis, sed materia conditio in qua

non cognoscerentur objecta corporea. Sed instanti dari debet pro-
positio inter cognitionem et rem cognitam: 2° cognitio rei materialis
debet esse entitativa materialis. Respondetur utriusque an-
tis, debet dari propositio, hoc est quedam similitudo naturae nego-
antis, debet dari propositio, hoc est quedam relatio concedi anti, et
nego consequentia. ex hoc requiratur materiales et corporeas
esse Dei cognitiones, ad objecta materialia et corporea cognoscenda

221. Nunc agendum est contra Materialitatem secundum ordinem, qui in
3 audent pronuntiare materialiter esse cogitandi incapaces, quia propo-
sitionem ponentem est prima, quod potentia activa ingenere ulla
nihil est aliud, quam capacitas effectum alium producendi. Secundo
potentia activa est naturalis anima, et supernaturalis alia; po-
tentia naturalis producit effectus naturales, et virtuti sua propor-
tionatos. Potentia supernaturalis, seu obedientialis attingit effectus
supernaturales, seu supra naturae vim positor. Tercio Potentia
Obedientialis activae spectari potest relatione sui vel actionis, com-
plementi, quo indiget ad effectus supernaturales. Potentia obedientia-
lis iuxta actionem sui non distinguitur ab potentia creaturae, nihil
enim est aliud, quam obedientia a Deo creaturae sui utente
ad suam infinitam virtutem manifestandam.

222. Potentia obedientialis iuxta rationem complementi distinguitur rea-
liter ab potentia creaturae, nihil enim est aliud hoc complementum,
3 quam auxilium supernaturale, quo Deus creaturae potentia elevat, ubi
d. capax reddit producendi effectus sua potentia superat. Duplex est
philosophica sententia circa potentia obedientialem activam creaturarum;
alii ita ea exasperant, ut impossibile sit dari existiment, Potentiam
obedientialem ad quemlibet effectum producendum. alii vero sentiunt poten-
tiam obedientialem astrictius esse circumscribendam terminis. hic non est
distinguentium aliud adhibendum nisi in creaturae potentia obedientiali ad
omnes effectus creator an ad aliquos tantum.

223. Hic notatur ut conclusio: Materia est cogitandi incapax. P^{ri}mo 1° con-
3 si materia cogitare posset vel posset quia est materia, quod quia im-
possibile est contra quemlibet ordinem et connexionem; sed non potest prout

est materia, neque prout illud ordine, et conuincione, seu unione im-
portat: qd materia nullo modo cogitare potest. Pto. nra. quoad 4.^m
parte: n materia paxecioe quia materia est potet cogitare requere-
tur quod ip homine cogitarent manus, pedes, oculi: item cogitarent
sapa, arborer, uno verbo cogitarent corpora omnia, cum haberent
Materialis naturam, sed hoc est absurdum maxime: qd materia non
potest cogitare prout est materia. Pto. 2.^a pars minoris: nempe qu-
od materia non potest cogitare prout importat certu ordine, et con-
uincione, seu unione. Si cogitatio ovis posset ex ordine conuincio-
ne seu unione particulari materialis, sequeretur quod cogitatio esset
effectus motus, sed cogitatio non est effectus motus: qd materia non est
capax cogitandi prout importat certu ordine et conuincione seu
unione.

224. Pto. 2.^a conclusio: substantia cogitans est capax volendi, nolendi,
Patiendi, et agendi; sed materia non est capax haru operationu: qd ma-
teria non est capax cogitandi. Pto. minor: substantia capax volendi,
cogitandi, et dicendum, est substantia libera; sed materia non est sub-
stantia libera: qd materia non est capax illaru operationu. Pto.
minor: operationes materialis non sunt libere, num habent pro causa
motu et leges motu, inuicem materia esse est passiva et iners quod
non habet substantia libera: qd materia non est libera. nota quod
ex istemate materialitatis reuincitur imprimis absurdum: Primo qu-
od anima hominis perit ad spiritus corpore, ad paxindo quod nulla da-
tur in eterne vite virtuti merces, nulla vicio poena. Secundo qu-
od anima hominis non est libera; et alia plura, quoru falsita-
te iam demonstrabimus.

Soluntur argumenta contraria.

225. Opponunt 4.º Materialiter demonstrari non potest materia esse co-
gitandi incapace: qd materia potest cogitare. Pto. aut: ut demon-
stratur materia esse cogitandi incapace, debent nobis esse perspicue

omnes materiae proprietates; sed nobis non sunt nota omnes materiae proprietates. qd non potest demonstrari materia esse cogitanda in modo patet. Respondetur negando aut, ad probationem nego material, ut demonstrari possit materia esse cogitandam incapace ut possit cognoscere cognitionem esse pariter prout impossibile est. Illi materiae proprietates, quas per se habemus, nunc cognoscimus materiam esse capace figurae, motus, continuationis &c. cognitionem vero nunc nego. per motum nego. per figuram posse explicari; cognoscimus esse materiam extensam et divisiblem imo invicem et pariter, cum nunc ex his proprietatibus cognitionis conveniant, unde per se patet est cogitatio non esse incompatibilem cum notis materiae proprietatibus, idq. sufficit ut materia cognitionis incapace statuamus licet omnia primo altitudo nota non sint.

Sed impugnatur solutio. licet cogitatio et extensio sint modi, modificationes oppositae possunt inveniri in materia. qd materia potest esse extensa et cogitari. Probat aut. figura et color sunt modificationes oppositae; sed sunt in eodem subjecto. qd licet extensio et cogitatio sint oppositae possunt inveniri in materia. Probat mater. color et figura sunt modificationes diversae speciei; sed modificationes diversae speciei sunt oppositae. qd. Respondetur negando aut ad probationem negando material, ad casus probationem distinguo minorem; nunc modificatio includat in suo conceptu formalem conclusionem alterius concedo minorem; sunt oppositae ex eo patere quod sunt diversae speciei nego minorem, et consequentia. Mutationes et continuationes sunt operationes diversae speciei, nullus autem dicit esse operationes oppositas, contra vero affirmatio et negatio de eodem et secundum id sunt operationes oppositae non patere quia sunt diversae speciei, sed quia una includit in suo conceptu formalem conclusionem alterius, nam nemo potest eandem rem sub eodem aspectu formali affirmare et negare.

Opponunt 3.^a illa sententia admitteri debet, quae tribuit Deo materiam in creaturas dominas; sed sententia affirmans Deo posse ad deum materiam de novo cogitante cogitante tribuit Deo materiam in creaturas dominas: qd admitteri debet. Respondetur distinguendo materiam

fore: n'nt Dominus veau et reale concedo ma fore: n'nt Domi-
 nus. quia meau nego ma fore: minore, et consequentia. Quia me-
 au est aperere. ens natura mex, papia, et diuisione porre ene
 causa finca cognitiua inditigiti. Opponunt 3°. quilibet crea-
 tura habet vim incoata ad aliquid creandu: qd quilibet crea-
 tura habet vim incoata ad quemlibet effectum, npp: ad cooratio-
 nem producenda. Pbx gnt: Enge est facere aliquid vix ex ni-
 hilo sui, tump ex nihilo sub ecto: sed creatura potest facere ali-
 quid ex nihilo sui: qd habet vim incoata ad creandu. Responde-
 tur distinguendo hunc ma fore: creare est facere aliquid ex ni-
 hilo sui, et ex nihilo sub ecti cum vix inde pendentia q quocum-
 q: alio concedo ma fore: paxone facere aliquid ex nihilo sui nego
 ma fore: minore, et consequentia. non magis creatura potest ali-
 quid creare, quam respa, na creatio est actio propria Dei et
 ingallari.

228. Opponunt 1°. Deus eleuauit animu profete Balaam ad ratio-
 nandu eode paxus modo, quo Ratiocinantur homines: qd Deus
 eleuare potest mulem ad coorandu. ut probetur an notanda
 est, quod cu anima profete videt angelu, congedit sub pedibus
 cedentis, qua propter Balaam ratur cedent animu, quae ita ad
 eu loqueretur: cui me perxat: cui respondet profeta, quia me
 xatit, ad quod dicit anima: nonne angeli tui ut, cui raper
 cedere conuerti. hnt notati ito Pbx an: ita Ratiocinari est
 Ratiocinari eode modo, quo homines Ratiocinantur: qd Deus
 eleuauit animu ad Ratiocinandu eode modo, quo homines. Respon-
 detur distinguendo hoc an: ita Ratiocinari est Ratiocinari eode
 modo quo homines, nqui ratiocinatur perxipit vim verborum
 concedo an: non perxipit vim verboru nego an, et consequentia.
 Anima Profete per mixculu iuri illos articulos proferebat, qui
 n fuerunt ad homine probati creatura Rationale et ratiocinante
 Genstante, non vero n anima quae nec habet vim incoata ad
 ratiocinandu nec vim verboru cognoscebat.

229. Opponunt 2°. Deus eleuauit iper rone ad finge fatiente, nam roni
 Babilonius pgeferat hnt paxos in paxoia fura Nabucodonosor

108. immittit: qd Deus potest eleuare materiam ad cogitanda. Respon-
detur concens antecedenti, negando paritatem: quidam ignis habet vim
incoacta ad refrigeranda igni enim destituit potest motu suo ad
omne tendit, et accipere motu quosdam leuare, qui refrigerandi pro-
ciat; contra vero materia nulla habet vim incoacta ad producen-
das cogitationes. nec si materia cogitaret enet materia actiua et
non actiua, extensa et non extensa, diuinitati et non diuinitati, et
super dictu est. Responderi etiam potest ad hoc argumentu iu-
ne illud non ideoque pueni. Inuog. n. in b. molestiae eni attulit.

Appendix de anima brutorum ipicarumq. operationibus.

230. Unum generum operationes in brutis perfectioribus obseruamus, necesse-
sariae nempe, spontaneas, et medias. Operationes necessarias vocamus eas,
q. anima mecanice legibus sunt, in quas nullum agens operatur imperio-
sum. Vg. sanguinis circulatio, cordis pulsationes, arteriarumq. eg-
ressus. Bruta habere operationes necessarias, ex analogia magis me con-
sideramus, et ex experimentis probatur innumeris. Certeus bruto verum, nisi
alibi remediis sanguinis fluxus coartetur, bruti voluntate ut ceat pe-
rurandum non est. Pelenae febres et morbi plurimos Bruta in vita pati-
untur, unde habere operationes necessarias nec est non dubia. Illationes
vel operationes spontaneas appellamus, quas anima ipso vi et imperio
suo excitat, quaeque tandem ducunt, quantu animae voluntas cenit. Veredum
animae aut matris huiusmodi sunt in homine aiaum varie motiones ocu-
lorum capitiq. festinationes, nisi forte ex habitus hec sunt.

231. Operationes spontaneas Bruti inere, illiq. ore agitata comitante, pra-
pugnantes. Abi. motiones, q. naturales sunt, et non sunt spontaneae senti-
reguli sunt, quantum praecipua hec est, corpus in motum vel quiescendum
in eo statu peruenire debet, nisi ad expressa aliqua causa ad aliam de-
terminetur. Si bruta non habent motiones spontaneas hec regula quida
utramq. partem salu est; sed hec regula conceptione philosophum omnium

probatum est: quod Bruta habent motiones spontaneas. Patet maius: bruta
quodlibet a somno surgunt: postquam velut mortua humi iacita, facie
sunt: quod vel committenda est vis, aqua surgant, et ad alium statum erigantur.
sed determinentur, vel dicendum est: in sensu elefantis corpus erigere ad
motum iuste natura, scilicet epistatum quod est contra legem.

232. Dico: volent contrariis se subornare ex motu ab objectis externis in bu-
ti maxima facta. sed hoc est impossibile: nam experimentis dicimus: autem
pleurumque, sicut motus, quoniam bruta motuuntur. Si exemplum: si de
canis iacentis corpus, cum iungit, iacet canis et ad se accedit detecta fraude
cito recumbit, et fiet contra ostendat illud canem, cum iungit, non motu
tunc, immo oculis avertit: cum tunc non iungit, et non accedit, eodem cum
nisi: experire motiones eodem canis maxima, cum inquam, non eodem in ca-
ne motus. ex quibus concludendum est: brutorum motiones a canis externis
non esse repetendas.

233. Nisi uti Præter, Patumque, alioque, tumatim volutantes nullo auditu, vel
hominis voce, vel venatore compello vel locum in motu alio dixerunt,
etiam per oppositum motus directionem. Canes, equi, iumentis, leporibus ha-
que animalia, per motum in motu aqua, rupi, vel homini alioque motu
tuo directionem mutant, vel ita in contrarium, ex quibus contrariis Bruta
in se motus spontaneos, alioque. Unde si probatur motus, quod con-
tra generalem anigmaticam legem eveniant. Si enim hae mutationes per
spontaneitatem non explicamus, anigmatica est causa epistat, quae ho-
um animalium directiones producat oppositas, quae a compello aqua
a viis homine, ab auditu canis evenire nullus audebit, promovere.

234. Scimus huius argumenti ita respondere Cartesiano: eos motus a Deo pro-
daci prout objectorum externorum occasio tulit. at miris fingit potest
inest, primo unde idem Cartesiano, unde auctores sunt hanc. res-
ponsum: si revelatione cum manifestent, si ratione eius probant
argumento, quod nunquam fecerunt ^{me} facient. Secundo fabia est Carte-
sianorum responsio, nam si occasione objectorum externorum Deus hoc
motus produceret, memento eodem occasione, idem tempore contingerent mo-
tus, quod falsum esse ostendit exemplum de cane adductum, nomine actionis
medicorum affectus significat, quibus bruta subagitant, et affici demon-

440.

trabibus, nos supponendo leges. Prima: ex eisdem causis idem pariter
effectus, ex similibus similes. Secunda: ex eisdem effectibus eadem ostendamus
causas, ex similibus similes.

235. *Lulus* positum *propter* brutis habere actiones medias seu affectus in-
dium, voluptatem &c. in Brutiis obexantur nigrae quae rari et me-
tum in homine antecedunt aut comitantur; sed hec nigrescunt
in homine esse meliorem esse rariorem; & hec eadem in Brutiis manifesta
sunt. Exordiamur a posterioribus: hec sunt nigrae rae in homine; scum
decurunt vultus oculisque, contumacia pili, gerunt anxietas, videntur molles
ad verum periculis, impetui; sed eadem in Brutiis exornantur; at videri
potest in canis rario subere oculis, corpori pilis, oculorum capillisque
agitationes natio periculi metus; & ea nigrae quae obexantur in rari
homini, obexantur in rari bestiarum. impetui in motu hominis sunt
rari, timor anxietum, cordi pulsationes vehementiores; sed idem
in salini et ^{in rari} obexantur: & in Brutiis sunt rari, metus, et ^{in rari} aliqui
affectus, quae actiones medias vocamus.

236. *Maximam operationum principiorum quoddam in Bruti animi opusculis
sequi est quod amittimus. Bruti animi opusculis. Bruti
animi vixit et prope dictam amittimus. P. 1. non unum experimentum
inducit in Bruti esse principium elicibilem operationum (propter naturam
compositam, et affectuam, sed hoc principium est verum amittimus. 2. Bruti
inest verum anima. P. 2. malis experientie ratione sequenti. P. 3. per
et summa amittimus nisi ita. Tempore compariunt. Secundo: Cuius
instans dicitur solent admodum. Tunc, nec ad ista ex ratione experientie.
Tertio: malis est Cuius, qui Dominum suum non solum sequitur, sed il-
lum ab aliis dicitur. Quarto: malis bestia est, que si per experientiam
experientie dicitur suum non magis est et dicitur miserum, sed hoc om-
nia principium cognoscibilem, et elicibilem dicitur. 2. non unum exper-
imentum inducit in Bruti esse.*

237. *Minima brutorum non est materia seu* ~~possibile~~ *Præmissa*
Brutorum esset materia, Bruta essent mixta automata, namque magni
res; sed Bruta non sunt mixta automata, curaque magniores: ergo minima
Brutorum non est materia. Prob. min: si Bruta essent automata

re magis, motus Brutorum explicari possent per leges mecanice; sed hoc fieri non potest. Cum plures motus Brutorum legibus mecanice non sint conformes: qd Bruta non sint motu automata cuiusque mo-
guntur. Sed prima: Corpus motum lineam rectam quantum in se est
describit. Secundo: corpus motum tangentem mobilem, donec per equaliter con-
stantem totum motum amittit. hi positi legibus. P^{ro}bi mix: Bruta in
potius mobilem, per lineam rectam quam per curvam, item motus
carni velocissimus continuus in se debet. Quamvis ita audita, sed hi mo-
tus speculantur, et non sunt conformes cum legibus mecanicis assignatis.
qd aliqui Brutorum motus non sunt conformes cum legibus mecani-
cis. Ex quibus colligitur Cratichomorum sententia, qui constantem asserunt
ut Bruta esse motu automata, cuiusque magnitudinem

238. Opponunt 1. contra hunc conclusionem: anima Brutorum est distin-
ctibilis: qd est materia. P^{ro}bi mix: facta divisione respondentis media pars
animae manet in Capite, et media in Cauda: qd anima Brutorum est
distinctibilis. P^{ro}bi mix: post divisionem mobilem pars utriusq. capiti nempe,
et caudae. qd manet media animae, pars in utroque respondentis parte. Re-
spondetur distinguendo hoc animi: post divisionem mobilem cauda pro-
ter animam ibi constrictam nego animi: propter spiritus vitales
per caudam aliquandiu decurreretur concedo animi: et nego consequenter
quod accidit in Cauda respondentis evenit in brevius homini amputa-
to, cum nullus possit a rexta hexagonum mobilem propter animam illi
constrictam. Sed impugnant in utroque parte manere animam ne-
gantes: facta per mediam corporis divisionem distinctio movit uter-
que corporis pars: qd in utroque est anima. Respondetur arguo antece-
denti distinguendo consequenti: in utroque est anima, quia sunt eae in
utroque parte ante divisionem concedo consequenti: quia anima divina fuit
nego consequenti, et consequenter: in Brutiis illi sunt animae quae
sunt animae, sic in illi motum quod utroque pars videt, et movet.

239. Opponunt 2. Si anima Brutorum esset indistinctibilis, requeretur quod
esset immutabilis ex natura sua; sed anima Brutorum non est immu-
tabilis ex natura sua: qd est distinctibilis, negue materia. P^{ro}bi mix: inde
concludimus animam homini esse naturam suam immutabilem, quia est
indistinctibilis: qd anima Brutorum est indistinctibilis, naturae suae im-

mortalis erat. Respondetur negando maiorem, ad probationem dirigimus
ant: ideo concludimus animam homini esse naturam suam immortalem
propterea quia indubitabile est negant: quia est indubitabile, quia est
spiritus seu spiritualis, et quia separata a corpore humanum non
est omni materia, sed adduc potest intelligere et operari antea, et
nego consequentiam. in Bruto percipit corpore per se debet ipsam
animam ratione dependere a materia et ratione immutabilitatis. illud
enim est in materia in rerum naturam, quod nullus potest operationes elici,
cum talis ut anima Brutorum separata a corpore, nam multas
operationes efficit nisi dependere a corporis organo, hinc separa-
ta a corpore erigit desinit cum ratione immutabilitatis, cum ratione
dependencie a materia.

210. Anima Brutorum non est spiritus seu spiritualis. Pro: si anima
Brutorum esset spiritualis, anima Brutorum esset substantia spiri-
tualis, sed anima Brutorum non est substantia spiritualis: ergo ani-
ma Brutorum non est spiritus seu spiritualis. Pro mix: si anima
Brutorum esset substantia spiritualis, anima Brutorum, sicut humana,
capax esset, et deesset, immortalis, reflecteret super nos actus, cum
hac non proprietate substantie spiritualis, sed anima Brutorum ne-
que est substantia, neque capax esset, et deesset, neque immortalis, ne-
que reflectit super nos actus. ergo anima Brutorum non est substantia
spiritualis.

211. Opponunt 2^a contra hanc conclusionem: Bruti inest, proximum cognos-
centium, quod est animae, sed proximum cognoscendum est spirituale: ergo
anima Brutorum est, spiritualis. Pro mix: ideo concludimus animam
humanam esse spiritalem, quia est proximum cognoscendum: ergo proxi-
mum cognoscendum spirituale est. Respondetur contra maiorem, negan-
do minorem, ad probationem dirigimus antea: ideo concludimus animam
homini esse spiritalem, quia est proximum cognoscendum et habet
potentiam cognoscendi per se, per hoc nego ant: quia est proximum cog-
noscendum, et quia habet potentiam cognoscendi objecta spiritualia, ideo
animales, et non actus reflectendi contra ant, et nego con: anima
Brutorum ipsum potest cognoscere objecta materialia. Preterea anima
Brutorum non sunt substantia, sicut est, sicut demonstrationis, ubi in materia

212. Sed replicant: Cantores reflectunt eo saltem tempore, quo sua optinent edificia: qđ niamma hominum est spiritualis, quia homines reflectunt, per illam-
 7
 li est anima Brutarum quoniam. Peto autē: Edificia non continuantur
 ab architectis nisi reflectentibus: qđ a fortiori Cantores reflectunt eo sal-
 tem tempore, quo Edificia continuant. Respondetur negando autē, ad probatio-
 nem comotū antecedente, negando consequentiam, et puillatē: nam homines edi-
 ficia sua libere continuant, at Cantores Edificant impulsu quadam naturae ne-
 cessitate, quod satis explicatur. Item, sumores et veniores Cantores sunt in
 edificando eque periti; si enim Cantores in edificando reflecterent aliquot
 perfectioni semini sui adderent Edificia, quod saltem esse deet expectan-
 tia, eodem enim modo edificabant etiam temporibus, quo etiam huius Cae-
 tores Edificant. Item dici potest ad arguentem de Altiore Domus in-
 cam, humanitatis, de homini aeternum statū temporibus comparantibus, et
 de Altiore edificantiis Nido, et prolem educantibus.

213. Impugnant iterum: Castigatur Cami, eo quod Domino suo imperanti non
 7
 credidit, et deinde ostenditur et Baculus a Domino idem mandatum re-
 xisse, statim Cami ovedire obexhamur, sed ideo Cami ovedit, quia refle-
 cit supra modum, quo exoptat, sicut a Domino suo: qđ quidam Bruta re-
 flectunt. Respondetur negando minorem: non ideo Cami ovedit Domino quia
 reflectit, sed quia habet memoriam saltem corporalem, qua pauci expli-
 catas sic: Cami, Castigatus non potest, quin in parte Cerebri imprimantur
 aliquid vestigia; nō baculo, vel audita minantē Domini voce, ipseque vitalis
 imago hec vestigia decessant atque Cami determinant ad ovedendam,
 hec sunt nre reflectione, non vero nre cognitione. Sed imitant: quidam Bru-
 ta recordantur suarum cognitionum, sed non recordantur nisi reflecte-
 rent: qđ quidam Bruta reflectunt. Respondetur inhiungendo maiorem, que-
 da m Bruta recordantur suarum cognitionum, et sciunt se recordari nego
 maiorem; et id non sciunt concedo maiorem, nego minorem in sensu didic-
 tionis, et consequentiam. Cum recordantur cognitionis, quam, prius habui-
 mus, cum perceptum nobis est cognitionem nimiam in mentem parvas
 remitte, quod de Bruti dici non potest, Bruta enim cognitiones suas nō
 cognoscunt.

Opponunt 2°. Bruta sunt libera: q^d principalis est ipsarum anima. Res-
pon-
ditur: Bruta agunt propter finem, et hec immutari non possunt, eligunt ea quibus
facilius ad finem perducuntur; Ubi autem animi debet esse et
commoditas ad animi finem consequendum: q^d Bruta sunt libera. Respondet
velut negando ant. ad probationem distinguendo ant. Bruta agunt propter finem
formalem ut finem, et assumunt media formaliter ut media, et ut forma-
liter ad finem conducentia nego ant. agunt propter finem, et assumunt
media materialiter tantum, et ex quadam naturae necessitate seu impulsu
comodo ant. et nego cor.^{am} Bruta non cognoscunt proportionem ordinem,
et rebus non finit ad media, et media sunt ad finem, ac pariter non possunt
agere propter finem formaliter ^{ut finem} ~~tantum~~, nec assumere media formali-
ter ut media ad finem conducentia.

212.

5

Intant: Bruta assumunt media prout secundum: q^d assumunt media prout
formaliter conducentia ad finem. Respondetur distinguendo ant. assumunt
media prout secundum, hoc est quod in modis est secundum et delectabile
le, id determinat Bruta ex quadam naturae necessitate ut res quo-
dam impetu ^{seu} ~~spontaneo~~ in Objecta comedi ant. assumunt media prout se-
cundum hoc est Bruta comparant media secundum cum miris, secundum ut
libere eligant unum pre alio nego ant. et cor.^{am} Intant 2°. si Bruta
finem aequantur ex quadam naturae necessitate requirunt quod Bru-
ta perfectius agerent, quam homines; nam opusculum canis illa per-
fectius operatur, q^d semper finem aequatur, dum aliter a hominibus
solum illud op^{eratur} ~~operatur~~, sed subitum est Bruta perfectius operari quod
homines: q^d Bruta non aequantur finem ex quadam naturae neces-
sitate. Respondetur negando maiorem, et distinguendo probationem
tantum: ex duobus causis perfectius operatur, quae animi finem semper
aequantur, in utraque causis finis est equalis comedo: nunc in equali nego
finis homini multo mobilior est fine Brutorum.

213.

5

Intima Brutorum est quod medium inter materiam et spiritum. Res-
pon-
ditur: Bruta non sunt mixta autem magis, sed habent partem
animam vel spiritum probatur ex hoc, id hoc anima non est materialis, neque
spiritus aut spiritus ut etiam demonstretur manifeste: q^d est quod me-
dium inter materiam et spiritum. Notandum hic sunt praecipue pro-
metales Animarum Brutorum. Primo: finis eorum immutabilis et

proximus est contrahi cum corpore velut in compositione aliquid
indubitabile et operationes elixae dependentes a materia nempe a
corpore agantur, finis enim est hominum utilitati servare. Se-
cundo: anima Brutorum amara spiritus cum corpore velut in. Tertio:
Anima Brutorum cognoscit objecta materialia, cognitione diuina non
vero reflexa, hinc neque fiducial neque diuinal. Quarto: anima Brutorum
non est libera libere indifferente, unde neque vult neque non vult nisi
voluntate velle imperfecta. Quinto: anima Brutorum non est immorta-
lis naturalis, sed perinde corpore debet ipsa sentia ratione dependent-
is a materia seu immutabilitate. Sexto: Anima Brutorum non est ma-
terialis nec spiritus, id est habitus, seu forma quidam intellectus, et in-
tellectus materialis.

217. Opponunt contra hanc conclusionem: melius datus medium inter ma-
teriam et spiritum: Quia Anima Brutorum non est medium inter utrumque.
Peto autem: Materia et spiritus se invicem excludunt. Quia spiritus non po-
test formari quod medium inter utrumque. Respondetur negando autem, ad
probationem distinguo autem: Materia et spiritus se invicem excludunt
tamquam duo entia contradicantur nego autem, se excludunt tamquam deo
entia contraria concedo autem, et nego eorum. ^{autem} inter duo entia contraria
non tenentur sed repentia entia intermedia inter se posse docet logica
sed impugnant: si inter Materia et spiritum potest esse aliquid me-
dium, potest contrahi et angustari, quoniam ut huiusmodi intermedia na-
ture, sed hec non possunt corrigi neque angustari: Quia non est tale medium.
Respondetur per prima materia, distinguendo minorant: corrigi non potest
neque angustari quoniam ut materia huiusmodi intermedia, hoc est ut
potest illius materia angustari sed esse seu posse concedi concedo ~~autem~~
minorant: hoc est non possunt exprimeretur neque angustari per se, sed
conveniant huiusmodi intermedia nego minorant, et corriguntur. Si vo-
let hoc argumentum, nulla in nobis est anima.

218. Opponunt Quod actus animae Brutorum non sunt quod medium inter
actus materiae et actus spiritus: Quia neque anima est quod medium inter
materiam et spiritum. Peto autem: actus Brutorum, id est cognitiones
Brutorum pendent ab agantur corpore: Quia sunt materialiter, et ideo non
sunt medium inter actus materiae et actus spiritus. Respondetur negando autem,

ad probationem distingui aut: actus seu cognitiones Brutorum pendent ab organis corporeis, ita ut organa corporea sint principium concurrens ad productionem cognitionum, quae eliciuntur à Bruto, negant: ita ut organa corporea sint tantum conditio sine qua cognitiones non elicerentur à Bruto concedo aut, et nego consequentiam. tam actus, seu cognitiones Brutorum medium tenent inter actus materiale et spiritus, quam Trinitas Brutorum medium est inter actumque.

Libri textus & theologia naturalis.

Superioribus Mechanicæ libri Ontologiam et Psycho-
logiam atque etiam Cosmologicæ rudimenta, quæ ab-
sumimus, brevitate brevissimus, nunc vero
theologiam Naturalem ex-
plicandam adquiremur,
recte methodus erigit,
ut epistola præ-
num Metho-
dica im-
pona-
mus.

Caput I.^m & theologiæ naturalis natura et partitione.

227.
Fheologia Si nominis etiam, exultemus, prædixit ac, ex-
mo de Deo, et definitur: Scientia de Deo rebusque Divinis.

dividitur in naturalem, et supernaturalem seu revelatam. Theologia naturalis est: Scientia de Deo rebusque Divinis, qualem nos solo lumine cognoscimus. Theologia naturalis seu ^{apoc} apocrypha est: quae Divinae revelationis lumine adque illius, quam peritenda re Theologum est. Nos de sola theologia naturali edicemus, ceterum amplius est, tum quia animus preparat ad theologiam supernaturalem facilius intelligendam, tum quia haec naturalis principia continet, atque etiam quia per eam constantius perveniunt homines, qui operis Substantia huiusmodi sunt singula abutuntur, ut errorum non incantentur.

Caput 2.^m de existentia Dei.

250. **E**nti Necessarium est: quod rationem sufficientem existentiae suae in se habet. Enti contingenti est: quod rationem sufficientem existentiae suae habet in ente aliquo a se diverso. Hinc omne ens vel necessarium vel contingens: nam omne ens vel existit propter se vel existit propter aliud, et quidem ens necessarium cum in se ipso rationem sufficientem uel existentiae habeat, ut propria existit, id est propter se existit; ens vero contingens indiget ut ab alio. Hinc ens necessarium idem est ac ens a se, ens contingens idem est ac ens ab alio. Ex his colligitur quod assertio nihil est aliud, quam independentia existentiae ab alio, seu est id, quod ens est a se.

251. **E**x hac definitione patet ens a se nullum habere existendi initium, nullumque finem. etenim ens a se existentiae suae rationem sufficientem habet in se, scilicet, ac proinde potius quam sentia, potius etiam essendi existentia, itaque natura sentia poni non potest nisi existentia: igitur non existentia apugnat sentia enti a se seu enti necessarii. Existit ens necessarium seu ens a se. Probatur: existit ens aliquod, quare cum ens omne existens vel sit necessarium vel contingens, seu a se aut ab alio: ens hoc quod existit, ergo, vel est a se vel ab alio. Si responderetur esse ens a se, iam existit ens a se, seu necessarium, cum ens ab alio rationem sufficientem uel existentiae habeat in ente a se, colligitur

252. Spiritus Deus. Peto: Dei nomine intelligitur ens a se, in quo continetur
 ratio sufficienti existentiae mundi ad spectabilem; sed spiritus tempore a se, in quo
 continetur ratio sufficienti existentiae mundi ad spectabilem: ergo spiritus
 Deus. Peto mixtum: manifestum ad spectabilem est ens ab alio, cum origine et inter-
 uice possit; sed ens ab alio non habet rationem sufficientem existentiae
 suae, nisi in ente a se: ergo spiritus est a se, in quo continetur ratio sufficienti
 existentiae mundi ad spectabilem. Peto 2° conclusio: Deus est ens necessarium;
 sed ens necessarium existit, ut supra probatum est: ergo spiritus Deus. pater-
 re igitur promittitur Ciceroni: quod melius genus est tam sexus, quae non, et
 ante nescit qualem Deum habere recitat, tamen habentem, uult.

Soluntur argumenta contraria.

253. Opponunt 1°: Existentia Dei cognosci non potest, nisi cognoscatur scientia,
 quae ab existentia est indistincta; sed Dei scientia ignota nobis est: ergo etiam
 existentia, non probare non possumus Dei existentiam. Respondetur di-
 stinguendo maiorem: nisi cognoscatur scientia, hoc est nisi prius sciatur de-
 finitio Dei, per quam Deus ab aliis entibus sufficienter distinguitur, com-
 do maiorem: nisi prius solbatur questio theologiae, nempe in quo con-
 stat scientia Dei, nego maiorem, et perminuam minorem, nego consequentiam.
 itaque ut existentia Dei a nobis demonstratur, prius debemus explicare,
 quid Dei nomine intelligere uelimus, cumq^{ue} per Deum significetur ens
 a se seu ens necessarium et perfectissimum, istudque ens se ipso epistola
 probari possit, patet probari non repugnat Dei existentia.

254. Opponunt 2°: Si Dei existentia demonstrari posset maxime per res,
 quae mundum hunc ad spectabilem formant, sed per eas Dei existentia
 probari non potest: ergo existentia Dei non potest probari. Peto mixtum:
 entia contingentia non possunt esse medium ad demonstrandum exi-
 stentiam entis necessarii; sed mundum componitur ex rebus contingentibus,
 et Deus est ens necessarium: ergo per res, quae mundum formant

Dei existentia probari non potest. P^{ro}b^{at} mixt^{us}. medium demon-
strationis debet esse necessarium, q^{uo}d res contingentes non sunt medium
ad probandam Dei existentiam. Respondetur distinguendo hoc an-
te^{rum} medium demonstrationis debet esse necessarium, necessitate connecti-
onis an^{te}: necessitate res seu existentiae nego an^{te}; et conneq^{ue}ntiam.
inter existentiam entis necessarii et entis contingentis est necessaria co-
nectio, cum ens necessarium tunc contineat rationem sufficientem exi-
stentiae entis contingentis, quod sufficit, ut per entia contingentia probe-
tur existentia entis necessarii.

255. Opponunt 3.º C^{on}si necessarium est infinitum, ens contingent^{is} est finit^{um}.
Sed existentia entis infiniti probari non potest per ens finitum. q^{uo}d Dei exi-
stentia probari non potest per ea, quae formant inaequant^{em} mundi adpo-
tabilitatem. P^{ro}b^{at} mixt^{us}. nulla est connectio, nullaque proportio inter ens finitum
et infinitum. R^{es}pondetur negando mixt^{um}, ad probationem distin-
guo an^{te}: inter ens finitum et infinitum nulla est proportio entitatis,
concedo an^{te}, nulla est proportio habitudinis, nego an^{te}; et conneq^{ue}ntiam.
Dubitatur negat^{us} perfectiores entis infiniti distinctus et diversus esse a
perfectioribus entis finiti, neque nullam esse proportionem inter entia
res horum entium, sed cum ens finitum sit contingent^{is}, et ens infinitum
necessarium, mixt^{us} cum ens contingent^{is} non possit existere nisi ut ali-
qua ens necessarium, inferatur eundem concederem^{us} aliquid esse inter
utrumq^{ue} ent^{is}.

Caput 3.^m & divinis attributis.

256. Deus se ipsum, et omnia q^{ui} ipse movet, distinctiv^{us} tunc et unus actu cog-
novit. P^{ro}b^{at} amica humana remota^m cognovit, et hae res ipse cogni-
to est amicae perfectio, ad Deo autem ne sunt perfectiores amicae et quidem
in gradu summo. q^{uo}d Deo latius est cognito sui ipsius et quod in summo
q^{ui} autem sit est sine imperfectione. mixt^{us} exposit^{us} animam res, q^{ui} ipse movet
cognovisse seipsum, hoc est imperfecte; in ipsius perfectione Deo in summo gradu
distinguitur, inferendum est se ipsum et omnia sua cognovisse distincte et unus actu.

Deus cognoscit mundum adfectabilē, et mundos possibili. Pater anima nostra non ita mundum cognoscit, et habet vni multa representanda, quae sunt more possibilis, et hoc est quod anima perfectio, sed perfectio cognoscendi mundum et possibile Deo in summa gradus rationis est. 90. Deus cognoscit mundum adfectabilē, et mundos possibile, distinctis vni actus. Ex his intellectus intellectum diuinum esse illimitatum. Pater intellectus dicitur limitatus vel quoad objectum, vel quoad modum cognoscendi; sed intellectus diuinus non est limitatus quoad objectum, cum cognoscit se ipsum, mundum adfectabilē et mundos possibile, neque est limitatus quoad modum cognoscendi, cum omnia cognoscit distinctissime et vni actus. 90. intellectus diuinus illimitatus est.

Intellectus diuinus infinitus est, nam nihil est cognoscibile, quod in actu intellectu diuino repraesentetur, ac proinde ei inueniuntur omnia, quae inesse possunt. Est etiam intellectus diuinus omni intellectu humano incomprehensibilis: nam incomprehenibile dicitur, si modum quo est, vel fieri potest, nobis minime repraesentare volumus, sed intellectus humanus modum, quo est intellectus diuinus, vel fieri potest, minime volat repraesentare. 90. intellectus diuinus incomprehensibilis est omni intellectu humano. Deo inest ratio infinita. Pater ratio est facultas veritatum universalium rerum, per quamque intuemur; et eo perfectior est haec ratio, quo perfectior modo ea intueamur; sed Deus nequit, et veritatem universalium rerum distinctissime et vni actus intellectu: 90. Deo inest ratio infinita.

Ex his actibus mentis operationibus Perceptio et Iudicium Deo conueniunt in gradum absolute summo. Ratiocinatio vero secundum est actus nobis eminentior: nam perceptio in nobis absolute dum attentionem nostram suspendit distinctius ad ea, quae in ideo videntur vel plurimum in ideo duorum eadem sunt, atque efficiuntur, ut ea maiorem similitudinem habeant: unde quod primam intellectus operationem maiori gradus conueniunt, quam intellectus omnium universalium in omni his in quibus actus combinati simul habentur, et maxime distinctus: neque Deo competat prima operatio in gradum summo. Pater distincte et vni actus intueatur cognoscit in quibus actus et universalium rerum et relationem

et quidem distincte: qđ habet subiectum in summo gradu. Deu per has
duas operationes omnia intellectu seu cognoscit. qđ non habet opus ex
suo: sicut prebiti testium et humanum subiectum, videt. non est in eo
Prædicamentale. Quoniam vero eundem modo perfectus in se habet effectum,
quem in hominibus producit. Prædicamentale, concludimus eam
eminenter possidere.

160. Deo competit scientia in summo gradu per eminentiam. nam scientia
est perfectio animæ Rationalis, cognitio acquisita per Rationali-
tatem. qđ omni perfectio convenit Deo in summo gradu: quia Deo
deordinatur per Rationalitatem, quæ eminenter Deo competit, emi-
nentius Deo convenit: qđ scientia Deo convenit in gradu summo et emi-
nentius, quamvis scientia Dei simpliciter sit, tamen considerata ob ob-
iectum existit dupliciter distincta: scientia simpliciter intelligentiæ,
et scientia viciorum. Scientia simpliciter intelligentiæ illa est, quæ Deo
res tantummodo presentes cognoscit intueri et exprimere. Scientia
viciorum est, quæ Deo ab eterno cognoscit, quæ in tempore futuræ sunt,
eademq. scientia cognoscit, quæ per omnia sunt et præterita. Præscien-
tia Dei est, scientia viciorum, quæ Deo futuræ cognoscit.

161. Per scientiam simpliciter intelligentiæ cognoscit Deus omnia intuen-
tere presentia, quatenus sibi conuenit et idearum in suo intellectu exis-
tentiæ, et cognoscit exprimere presentia, quæ sibi conueniunt et ita
omnipotentia Deo utpote liberissimum competere debet potentia præ-
terita, quæ intueri presentia cognoscit, cumq. hæc potentia ut per-
fectio debet ipsi sibi in gradu summo, ad est omnipotentia, videt per
eam potentiam Deus omnipotens appellari debet. ut res existere sint,
ita ut actus futuræ sint, acquiratur de actibus diuine voluntatis, quæ delectari
velit res, quæ a sua omnipotentia per duos possunt talia tempore exis-
tere. Et hæc ^{scilicet} potentia, quam conuenit. Omnes Thomæ pro
pugnant omnimode competere Deo Thomæ.

162. Decretum hoc est ab eterno immutabile, et tamq. liberissimum:
nam Deo ab eterno inuenit, qđ in se ponit, et in eo multa datur statum
superis, mala mutatio, et simul vult, quodquid vult, quia vero a se est, sibi
uoluntati inuenit est, nullaque alio ex parte intelligit, neque liberissima est

222.

ipsius voluntas, quam obtem cum decretum vel actus seu determinatio voluntatis decretum exi immutabile et eternum. Res deae potest fieri ante decretum, et post decretum praeter dictum, etenim Deus per rationem simpliciter intelligentiae cognoscit res intrinsece et extrinsece potest, quoniam vero per decretum res evadunt futuras, aliquid post decretum res deae exi praeter dictum, fuisse.

263.

Illud autem Dei decretum hinc immutabile, et perentia eius hinc infallibile, nec unum materialium contingentia, nec animarum mortuum tollit libertatem: ratio est, quia cum Deus rem aliquam determinat ex itate possibilitatis ad actualitatem vult producere, in super cum possibilitas rem non perdat a voluntate Dei, res etenim ante decretum, cum intelligitur, potest, scilicet igitur Deus eam determinat aut determinat, qualem potest esse, nunc extrinsece nunc intrinsece, modo, id est qualis a se fieri posse intelligat, antequam eam ad actum pervenire vult, cum decretum in his res nunc intrinsece nunc extrinsece potest addat praeter dictum, quod emittitur, eo modo quo potest fieri, exi; oppositum eodem, si quod id, quod ante decretum exi contingentia, contingentia nunc post decretum, quod exi libertatem, libertatem hinc Divinum decretum, in immutabile nec unum contingentia, nec animarum mortuum tollit libertatem.

264.

In non deae Deus est infinite sapiens. Ratio: sapientiae nomine intelligitur, scientiam actionibus libere fines naturae, seu convenientiae praeparandi, et media ad eam conducentia eligendi, finemque partialitatem in finem et ad totum subordinandi. in sapientia tria spectanda sunt. Primo: finis determinatio. Secundo: medium. Tercio: finem partialitatem subordinatio adeo ut quod eo sapientior dicatur quoniam ab eo potest cedere, sed Deo compellit sapientia in gradum summo seu perfectissimo, cum menti humana capax sit sapientiae, quae est eadem perfectio. quoniam enti perfectissimo omnes tribuende sunt perfectiores, sapientia etiam Deo exi tribuenda in gradum summo, si quod in non deae Deus est infinite sapiens.

265.

Deus est summe Bonus et optimus, ipsiusque bonitas simpliciter est immensa. Etenim bonum in se est, quatenus ipse in se perfectio, dea, quae in se optimum, seu summe bonum exi, aut in se omnia perfectio.

in gradum summum, seu quod absolute perfectum est: sed Deus est
 enim perfectissimum, seu absolute perfectum: quod Deus est summus bo-
 nus seu optimus, atque nec est bonitas absoluta non comparando
 cum rebus creatis. Deus mundum in tempore creare decrevit ad eam vi-
 propem re ipsam et ad sue glorie manifestationem. Cum enim Deus
 sit sapientissimus, ac providus finem optimum in suis actionibus libere
 sibi praeceperat, in super ipse cum ut in eo optimus, non potuit decerne-
 re seu determinare mundum creaturam ipsam: creare, nisi propter
 meliorem, tamquam finem ultimum usque omnium, unde omnia quod
 in universo sunt tendunt ad eum finem, nempe glorie Divine ma-
 nifestationem, testante Paulo, invisibilia Dei per ea, quod facta sunt
 intelliguntur, cum videlicet propter tendentiam ad finem, mundus
 hic perfectus est.

266. Ex his tamen nemo colligat mundum hunc ita perfectum a Deo fuisse
 creatum, ut Deus meliorem creare non posset, ita ut optimus
 spirituum suorum, sicut nullo creationis melius mundi, et moraliter. Re-
 pugnat optimismus spirituum suorum. Primo: quia multa possunt esse perfec-
 tio maxima, multa minima, sed quibus perfectione finita adgnata,
 potest alia produci major et minor. Secundo: quia quoddam existit
 in eo finitum est et limitatum, unico infinito et perfectissimo conti-
 nente eposito, ita ut alia finita perfectiora existere possint in infini-
 tum: unde non esset omnipotentiae aut bonitatis infinite, quod optimus
 non colligat, ubi nullum est optimum, nullumque perfectum praeter De-
 um ipsum. Denique quia solum Divine libertati exercitum infini-
 ties perfectior est quoniam perfectione tanto quae melius potest Divine
 libertati imponere creatum finem.

Caput I.^m De Deo Creatore et conserva- tore.

267. Radice generationis nihil est aliud quam fons aliquis, quod exeat.

224.

aliquid sit ex aliqua preexistente materia vel ex multa supposita materia. Sed producitur ex preexistente materia, prout dicitur quod deo producitur multa preexistente materia, dicitur autem unde creata est; productio rei ex nihilo sui et subiecti. Secundo vocatur productio rei ex nihilo sui sed ex aliquo subiecto. Ex his inferitur substantiam creatam, unde vultur non accidentia dicitur. non est dubium mundum, prout se habet. Deo creatum, creaturque ab ipso, scilicet variis substantiarum speciebus, uti Coelum, terram, et aquam, et corpus, quod non modo fieri, sed etiam actus videtur.

269.

Debet, quidem esse fortis, atque ultima ratio, seu prima, et immutabilis, cuius omnia contingunt, et mutabilitatem causat, in qua ratione mutabilitatis non minus eminenter existat. Cum Deus sit ens a se, omnia ab ipso creata consequuntur, uti Deus convenit potentia creatori: nam ad creandum requiritur potentia infinita, quod non potest supponere tantam infinitam, quae est in se esse et non esse; sed ut Deus convenit potentia infinita, quod ut Deus convenit potentia creatori. Deus namque libere creavit: nam Dei summa perfectio a mundo creato non pendet, aliquem non esset summa perfectio: quod Deus illum non necessitate naturae, sed omnino libere condidit, ut crearet quia voluit. nam si quid dicitur creatur melior ut esset quam non esse, Deus tamen melior non est, ipsa esse, quam non esse, quia in se perfecta non dicitur pendet a creatura.

269.

Per quos Deus libere creavit, eadem committit. Committit duplex est directa et indirecta. Committit directa est: continua productio rei per actionem potentiam. Unde dum quis dicitur lucem, prout, sic ex lingua dicitur: Committit indirecta est: remota causam, quae rem ponunt de hunc. Unde si quis lucem, famulum continet ventum in manu protegit. alia dicit potest committit negat, quod est, mea in destituit, quod. Destituit potest. huiusmodi, quod dicitur est, quod committit ratione a Deo dicitur committit, omni obsequio, huiusmodi opinio in hoc dicitur, creaturae respiciunt directa et potentia Dei committit ratione; neque committit in hoc alius est, quam continua Dei productio. Per creaturam tam indiget Dei actione, ut per se existat, quod ut in se existat, alius creatura indiget potentia et directa Dei actione, ut in

capiat epistole: qd etiam ut perseveret.

825

270. Proba maior: Creatura in primo instanti existens non est magis determinata, ut in secundo instanti existat, quam dum exat in nihilo, determinata fuit ut inciperet existere; sed dum exat in nihilo dependebat a Deo ut inciperet existere: qd etiam dum est in primo instanti indiget Dei actione ut existat in secundo instanti. Proba maior: non est pericula concedo inter primum et secundum instanti existentie rei; nam a his Deus non posset destruere rem in primo instanti existentem: qd Creaturae in primo instanti non minus dependent a actione Dei ut perseverent existere in secundo, quam ut incipiant existere. Equibus instatur, si minimum vim requirit, ut incipiant existere, quid ut perseverent existere, sed ad hoc quo incipit existere dicitur Creatio: qd actio qua continuat existere non debet confirmari rei creatio. neg. Concretio rei continua rei persistit.

271. Opponunt & contra primam partem conclusionis: opus factum ab auxiliis perseverat a his. ubi actione positiva, auxiliis: qd opus a Deo facta perseverant a his. positiva dei actione. Respondetur negando consequentiam: quia opus factum ab auxiliis non accipit ab eis totum suum esse simpliciter, sed tantum esse materialiter, id est partem dispositionem et virtutem, partem elementum aut facti perseverant, et a auxiliis voluntate non ponderant, ut existere: at vero substantialis creatio a solo Deo accipit suum esse simpliciter, idcirco indiget Dei actione qua ipsi concret et existentiam remel concedat. Respondunt: quod remel habuit esse, non potest denotare esse: qd res ut perseveret, non indiget dei actione. Respondetur distinguendo ante: non potest denotare esse perse concedi ante: per se non est in seipso causa, quia accipit esse nego ante; et consequentiam: quod remel existit, existentia accipit adinere nisi non potest, sed existentia potest amittere, et recipere amittere ipsam, in causa creaturae Deus nempe denotat in illud influere.

272. Opponunt contra 2. am conclusionis partem: concretio non est continua rei creatio: qd falsa est conclusio. Probat: creatio et concretio habent distinctas definitiones: qd concretio non est continua creatio.

826.

Respondetur negando ant. ad probationem distinguo ant. Habent
distingtas definitiones relative ad tempora, que constant cum eis ant.
prout sunt actiones ad existentiam rerum, terminantur negando ant. et
consequentiam. Creatio et conservatio directe ut terminantur ad rem
existentiam confirmantur, voluntati Divine actus danti existentiam
creaturarum; et si respiciantur diversa tempora, quibus rerum existen-
tia respondet, creatio pertinet ad primum instanti, que res seu creatura
incipiunt existere, conservatio vero respicit instantia sequentia.

Capitulum 5.^m Deo rerum gubernato- re.

273. Deus res omnes gubernare re rebus omnibus providere dicitur,
quatenus eas conservat, atq. ad eundem actiones conservat, omnes
q. ad fines suos dirigit. Hinc providentia Divina nihil est aliud, quam
Decretum Dei de conservatione rerum imperium, et ^{omnium} ad eandem ac-
tiones, et de omnium directione ad suos fines. inde est providentia. ^{Post}
conclusio multa. Creatura se ipsam conservare potest, sed omnia a Deo
conserventur necesse est, atq. neg. actiones humane starent absq.
Dei voluntate; id Deus dicitur rebus providere, quatenus eas conser-
vat, et actiones ad fines dirigit. q. Deus rebus omnibus providet, sed
Deus omnia ab eterno parat, et facit in tempore, quo ab eterno la-
tente decernit: q. in Deo est ab eterno decretum de conservatione
rerum, q. in universo sunt.

Solventur argumenta contraria.

274. Opponunt 4.º Si Deus omnibus providet, nihil fore
fortuna evenit; ad hoc est solutio, nam quia cum et fortuna eveni-
ant: q. in Deo non est providentia. Respondetur distinguendo ma-
gis.

tem; nihil enim evenit respectu Dei comad majorem; respectu creatu-
 rum; nego majorem, minorem in sensu distinctionis, et nego com-
 quantitatem. Explicandum est quid sit Causa, quidq. fortuna, ut intelligen-
 tur nullam causam, nullamq. fortunam evenire respectu Dei. Causa
 parva dicitur, existens destituta ratione sufficiente. Causa simpliciter
 dicta est, concurrens causarum ad effectum quendam producendum, q.
 causae singulae libere effectus gratia agunt, Vg. ponamus edifican-
 dum, et intra maium reperiri genus praedictum, genere dictum, ca-
 repte, etenim eas intra maium continet Dominus non eo fine, ut diu-
 em edificiam, eas reperiaret, nec edificium diceret, eo fine dicit ut ge-
 mas inveniret.

275. Si alig. eorum causis insistantur. fortuna est: concurrens causarum
 minime praevenit ad effectum homini bonum, vel malum producendum.
 Dicitur fortuna secunda, si effectus independens judicatur nobis bonus;
 fortuna adversa vocatur, quando effectus nobis malus censetur, Vg.
 incensio thesauri causa inveniendi fortunae secunde: incen-
 dium domus causa factum fortunae adversae. Ex quo vis definitio-
 nis facile infertur malum esse causam malamq. fortunam respectu Dei;
 sed solent ex parte concurrens secundarum. nota quod siet aliqua
 mala p. Deo in mundo permittuntur, Deus scit, quam finem sibi pro-
 porit, neg. affirmare possumus existentiam malorum Divine probi-
 dentiae oppositi, quoniam providentiae finis nobis notus ut.

276. Opponunt 2. providentia rebus omnibus necessitatem imponit, q. vel
 auferenda est libertas, et contingentia rerum, vel tollenda est providentia.
 P. b. ant. quod Deus praedeterminabit non ponunt non fieri, q. providen-
 tia rebus omnibus imponit necessitatem. P. b. ant.: si quod Deus pre-
 ordinabit ponent non fieri, providentia ponit praedictum effectum, sed hoc
 est Divine providentiae inordinationi: q. quod Deus praedeterminabit non po-
 nunt si fieri. Respondetur negando ant. ad probationem inordinantem
 dente negando consequentiam. quia quoniam ut omnes causas. singulas
 divina providentia disponit, causas tamem singulas recondit propri-
 am earum naturam ordinat, adeo ut quae sunt necessitae, ad unum
 similitudinem finem sint determinatae, q. vero sunt libere, earum libe-
 ritate Divina providentia quodammodo exegit, loquuntur Simili

Augustinus, non enim est consequens, ut si certis ^{est} exco causam, ideo mihi sit in morte voluntatis arbitrio, ipse quippe voluntates, in ordine causam sunt.

277. *Opponunt* S. Si evenit, omnes in univoxa reu^{er}sa, perditur magis providentiam constituti sunt, varia est humana sollicitudo, et multitudine peccati. Deo fundentur, multum hominum comitia peccata sunt superflua, et temeraria est auxa valetudini humanæ, et hoc repugnant omnino: qd in Deo non est admitenda providentia. Respon- detur negando ant. nam peccata, vola, comitia, et sollicitudo valetudini mortis non sunt, nec indolentes sunt, nam hec omnia etiam in univoxa reu^{er}sa, et in univoxa providentia ex ordine combinantur, et licet determinata sit univoxa reu^{er}sa, hanc determinationem ignoramus, ex quo. Cum actionem mortis ad reu^{er}sa complenda esse agnos- cimus, quare eundem est non debere agere non reu^{er}sa ad si mihi esset determinatum.

Caput 6.^m & Deo Domino, et ab omnibus collendo.

278. *Deus est Dominus Creaturarum omnium.*
Ref. Deus hunc mundum ad perfectam omni^{um} creaturam ex in- hilo liberavit, padevit, et ita conservat, ut certis actione divina ex nihilo omnia reducantur: qd Deus pater in Creatura Dominus, tu- tus, ag. proinde est causam Dominus, unde pro suo placitu vel ipso di- ponit prout vult, atque etiam de hominum actionibus. Deus vult ut homines actiones suas libere ad sui aliorumq. perfectionem dirigant: cum enim Deus sit pater bonus qd homines, ita ut multa maior bonitas concepti ponit, bonus vero qd aliorum perfectionem pro- movendam promittit, pater non potest, ut Deus non vult hominem ge- nites agat ad sui aliorumq. perfectionem dirigat: qd Deus id vult.

379. Ex his inferitur, quod ut homo plene Dei voluntatem adimpleat non
sufficit ut eum promoveat perfectionem, sed regat intus, quique ut pro
virtutis sui, aliorumque hominum perfectioni inveniatur, ne quidquam agat,
quod ad aliorum imperfectionem tendat et ideo non vult Deus, ut homi-
norum eum promoveat cum damno aliorum. itaque ex Dominio Dei in
creatura fluctat hoc homini obligatio, nempe ut suas actiones libere
ad Deum, Divinorumque actionum manifestationem dirigat, id est ad
sui hominumque perfectionem ordinet; atque ex eadem Dei Dominio patet
sive manifestat Dei amor et amor proximi: atque cum amor nostri, et
amor proximi ex Dei Dominio, ex infinita Dei perfectione et bonitate flu-
at, patet Deum super omnia amanda, non velle alios propter Deum esse
diligendo.

380. Cum Deus super omnia amandus sit, timor, quem Deo debemus, est
timor filialis, nempe obsequii cavendum est nobis, ne aliquid faciamus,
quod Deus fieri non vult, nec amittamus, quod vult fieri. Timor fi-
lialis opponitur timori servili, cum qui penne metu additus, aliquid
facit, timor servilis non est officium erga Deum, sed medium considerandi
voluntatem maiorem, ac proinde utilis est et bonus. Cultum tum in-
ternum, tum externum Dominii sive Deo debere manifeste patet.
Patet? Deus in libere hominum actiones tum internas tum exter-
nas plenum habet Dominium, unde non solum actiones internas,
sed etiam externas ad manifestationem glorie Divine dirigere de-
bemur, sed hoc est Deum collere, cultu nempe interno si in actionibus
internis consistat, externo vero, si in externis: ergo actionibus internis et ex-
ternis Deum collere debemus, igitur ergo debetur cultus externus, et in-
ternus.

381. Ex his ergo deducitur non Deum debere imbecille, et exaltatum conti-
nus agere, cum tota homini vita moraliter non sit nisi actionum libe-
rarum completio, quae actiones ad gloriam Divine manifestationem vo-
cuntque finem dirigere debent; hinc tota homini vita perpetuus cultus di-
vinus, esse debet, ex quibus derivatur seu colligitur debere admitti
Religionem, quae est: modus collendi Deum. Religio alia est natura-
lis, alia revelata. Religio naturalis est, quae ex principio rationis

830. *propositum*. Religio revelata est, q. ex revelationis auctoritate deprecatur. Religionis naturalis necessitas demonstrata est dum diuinus Deus iudex externo et interno esse collendur. Religionis vere revelate necessitatem paucis uidebimus.

282. Primo: necessaria est revelatio, si non talis theologiae naturalis principia uideantur, ut homines recte agant, et actiones suas ad diuinam gloriam manifestationem dirigant; sed non sufficiunt theologiae naturalis principia, neque talia uidentur, ut homines recte agant, et actiones suas ad diuinam gloriam manifestationem dirigant: igitur necessaria est revelatio. Propter magis principia theologiae naturalis, et quod ubi non sufficiunt nequeque: Deus est collendus: Parentes uult conseruare: non uolunt ab hominibus corrupta uult, sed neque hominum caput uult accommodata: igitur non sufficiunt nequeque talia uidentur, ut homines ordinate agant et actiones suas ad manifestationem diuinæ gloriæ dirigant. Probat. Illa principia ita à plebis corrupta sunt, leguntur, ut plurime gentes furtum, homicidium aliaq. licita esse putauerint, alii corrupta, ut parentes serio confector emecant; alii coeunt in bonis, alii Mercurium, imo et Deum luxuriam eligunt, quibus filios immolabant, uirgines excedant, actiones conseruabant: igitur principia illa & non solum ab hominibus corrupta sunt, sed neque hominum caput uult accommodata.

283. Ex his principia theologiae naturalis, alie deducuntur conclusiones, quarum ueritas non nisi post longam reuersionem ex animi manifestatione potest, si ergo concupiscentia et passionibus ab oculis non possunt cognoscere prima illa principia, mallemus conseruare, q. ex illis de ueritate, unde hominum caput, ueritate talia huius.

284. Revelationis necessitatem demonstrat ipsa religio diuine uocis. Nam Religionis objectum, principium et finis est Deus ipse, per se ens infinitum, ens illimitatum, ens incomprehensibile. Religio igitur multa contineri debet supra rationem nostram, ita ut sit ratio omnis impexura, q. ad theologiam naturalem non pertinet. Diuina auctoritas, illorumq. summa concilio altissimum uult mixtum. Ignorare non debet homo quid post hanc mortalem

vitam spectandum ut bonum, quod amendum malum. Debet in super
cogitare quod anima immortalis ut si anima exponebat rationem
naturalis cogitari non possunt, sed intellectus simili viam omnem longe
superant: hoc spiritus omnia, sine revelatione cogitari nequeunt, un-
de necessarium est revelatio.

235. Opponunt 8. contra revelationis necessitatem. aut quatenus illa mini-
me necessaria est, q. rationis legibus naturalibus lucis nobis addere potest.
sed revelatio nobis addere potest rationis, legibus naturalibus lucis, q. revele-
tionis auctoritas necessaria non est. P. R. aut. revelatio non eam habet en-
dentiā, quam rationis legibus naturalibus principia, q. revelatio nobis adde-
re de. Respondetur negando minorem, ad probationem distingues aut.
revelatio non eam habet eundem, quam rationis legibus naturalibus
principia, q. sine et absolute spectata sunt concedo aut. in respectu aut
conclusiones ex his principiis cavende nego aut, et com.

236. Itaque saluum omnino est revelationis auctoritatem nobis addere le-
gi naturalis luminis eterni cum malitia conditionis et evidentia impu-
nit, ipa motuorum ratione. sicut remotione legi, naturalis pi-
nicipia, quoniam modo cupiditatis vel ignorantie, tenebris obcurata, pu-
terea. Bellus non tamen lege naturalis continetur sed sublimioribus
quibus nobis, q. intellectus nobis prolixo expedit, ad quoniam fidem
necessariam est revelationis nemo negavit. Ergo quoniam patet revelatio
nobis auctoritatem ipsi legi naturalis q. addere omnem obcuritatem
deum, atq. nobis talam fidem, cum. omnino indubitatum fa-
cere. igitur quod in media revelatione haurire conclusiones clare non at-
tingunt, id probent eximium praedictum, eximium affectu, qui
huc imbecitas, sicut equitas, tantam mentis calligentiam, quod evidentia
ut obcuritatem nobis haurire, ac non percipiant flagitiosum ho-
minem, unde oculis rectam revelationem.

237. Opponunt 9. Cum Deus sit communis atque omnium hominum optimus
pater ab ipso multo enodis sine ullo temporum divitine. Deum vel
hoc beneficium omnibus manifestare, sed nec amari, ex eo locum ha-
bitat revelatio, nec hoc beneficium adducit emina vel. q. revelatio non est
necessaria. Respondetur ad maiorem Cum Deo Augustino;

132. quod Dei iudicia oculis aut multa infante rubra; altissima Dei au-
dacia, et humanae menti impetibilia; unde necesse est quod Deus de
suis et faciat: ad mirandum: nempe quod plures gentes revelatione ex-
tenuant hinc illa modo respondemus: quia revelationis aut regnum dicimus
eundem cum ipso mundo eternum habere, ita at nullo tempore defecit
cognicio vera illius religionis, quam Deus pro temporum varietate, et
convenientia hominibus, ~~revelat~~, ante, et involute per prophetas, revelatio-
nis veritatem non solum in lege Moysi, et evangelio, sed etiam
in lege naturae demonstrant theologi.

133. Opponunt 3^a. revelationis necessitas non demonstratur nisi demonstre-
tur ~~interior~~ etiam ~~se~~ lecti uelati necessitas, id est cultus externi necessitas;
sed cultus externi necessitas non demonstratur: quod neque revelationis ne-
cessitas demonstrari potest. ~~Plur~~ miris cultus externus indiget omnino
videtur: cum enim Deus per prophetas habet hominum mentes, de cultu
externo parum curat, dummodo ipse sit cultus et veritas: quod cultus ex-
terni necessitas demonstrari non potest. Respondetur negando miramur
cum omnes actiones ad nostram, aliorumque perfectionem dirigere re-
neamus, pietatis et religionis exempla alii praevidere debemus, hoc ex-
empla per cultum externum manifestari possunt. nam cultus inter-
nus, satis non est ad pietatem, et religionem in hominibus excitandam.
singulas precantibus regulas datur non est cognoscere, quid Deo debe-
ant, unde necessarius est cultus externus, et per illa rudes instruuntur.

134. Et hinc coniectura evidenter, cultus externi necessitas, aliqua inque ex-
terni cultum Divina revelatione: fuisse scriptum; et enim in summo
cultusque arbitrio, et voluntati proximis et ei unus cultus externus,
illa cultus inefficax non solum discordiam, et confusionem maxi-
mam, sed etiam superpositionem inducet, varietate praeduxet exor-
um monstra, quibus in fœderis legibus cultus divinus etiam gentes reve-
lationis lumine destitutas. Quasi ostendat Deum optimum in a
maximi momenti genus humanum regere, et Divinumque cultum
hominum bonitati et inconstantiae assignare. nota pro probatione
miror, Deum velle ab hominibus cultu in ipso et veritate; Deus ve-
ro cultu non potest, si ignoramus quid sit deus, si neciamus quid
procurandum, quidque vitandum, multa multa ignorantia, quae abiq.

revelationis opes cognoscere non possunt.

833

22a. *¶* Theologia naturalis ab eodem non est nominibus revelationi characteres exponere. Porro sequentes adnotandi sunt. Primus: quia ubi revelatio plura continet misteria, quae supra rationem plerumque emment, nihil tamen capax rationem potest continere. Plerumque saltem putant contra rationem esse id, quod ipsi non callent. quapropter in erroris plures incidunt. Revelationis veritas ab Eleno auctoritate pendet, neque in simile contrariis controversie. Eandem auctoritatem habet revelatio veritatis nequaquam, quia ubi fabulas contradictionem involvit, repugnare non possit. Contraria tamen esse potest veritates contingentes, quae non sunt absolute necessariae. Ubi igitur revelatio docet ignem Babylonicum quos in fornace pullos non comburere; hoc veritas contradictionem involveret, nisi aponere conditionem, nempe quod illud factum fuit supernaturale.

23a. *¶* Tertius: revelatio nihil debet continere theologiae naturalis contrariis. Unde in theologia naturalis tractat de Divini attributis, quae sunt veritates eterne et necessariae. Patet theologia naturalis generatim demonstrat officia esse Deum et erga proximum, cum hoc ex imperio Dei perfectione, atque ex supremo Dei in creaturas Dominio pendeat, patet revelationem nihil debere continere huiusmodi contrariis. Quartus: revelatio divina ubi ipsi contradicere non potest. nec perpetua revelationis veritate contrarium est, quod Deus pro temporum, et circumstantiarum veritate leges abrogare alicuique subtrahere possit. hoc revelatio ad optimam gubernationem hominum status perducit, nec evenit unquam quantum ad substantiam et finem, sed solum quoad modum, ut patet in lege veteri aperte mores. Relator revelationis characteres negativis appellare licet. Pontificum, et sacerdotum divina revelationis sententiam sunt maxime ipsae, de quibus supra diximus.

Caput I.^m De caxoribus theolo- gicis naturalibus adversus.

292. Deum epistola, ex contemplatione cuius universi debet contem-
platione animi notae demonstratur et. si rationi a liquoris in mari
post naturalis luminis ita debetatur, vel capiditatem tenebris ita
immeritur, ut aptum autem naturae autem non agerent. Aliter de-
bitur. Deinde, theologia seu naturalis appellatur, quia Deum epis-
tola concedit, id intelligere naturam, catholice naturam prophetia.
Religionem omnem divinamque revelationem tamquam merita
fabulis perducunt Deique, utique esse dicunt, si Deus in ceteris im-
phicitate adnotat. Sed postea hunc omni coram epistola pandam
abundantem in precedente capite demonstrabimus, ubi ceteris ex se non et
interam necessitatem satis perinde rationem.

293. Fatalis dicitur, qui ad solutam rerum omnium in mundo
necessitatem defendunt a fatali quoque universi appellatur, qui ad
solutam rerum omnium necessitatem, et prius quodque actiones huma-
nas necessitatem potest, negata voluntate humanae libertate. Fatalis
maior particularis vocatur, qui necessitatem rerum omnium a soluta
tamen ultra mundum materialem in extendit omnia humanae vo-
luntatis libertate. Falsa vero demonstratur est mundum a Deo
liberissime fuisse creatum, etiamque esse omnem intelligenti noyuni rerum,
ac ordinem naturae a necessitate absoluta immunitatem, atque omnium
in relinquo et volendo esse omnino liberum, manifestum est utrumque
fatalissimum errorem esse abusus divinum.

294. Antropomorphice dicitur, qui Deo tribuunt corpus humanum, et
hunc errorem Antropomorphisimus error appellamus. Antropomor-
phismum subtile dicitur: error, quo Deus per modum animae repre-
sentatur, ipse imperfectiones, et limita rerum animae tribuuntur. De-

monstrabimus, utraque perfectiones, q. animae mortae inveniunt, Deo ex-
se. viduandas in gradibus absolute unitatis, nec ipsi tamen posse, quare de-
fectum aliquem involvant, ex quo his coram amice ponere summam
coram. Similiter, probatum est ubi tantum intelligentem, uti Deum
animae humanae, esse spiritum, exant. igitur, tu spiritum, qui Deo
intelligenti in gradibus unitatis putant corpus esse viduandum, tu spirit-
us, q. est error amice ponere spiritum ubi ubi.

226. Secundum, verum corporum epistemiā negant, sed Dei et animae epis-
temiā admittunt. Duplex error verum corporum epistemiā negant
Secundum. Prima, quia corpore impossibile epistemiā. Secunda, quia
animae cum corpore comitatur repugnare iudicant. Verum corporum
epistemiā indubium verum non potest. Comitatur animae cum corpore possi-
bilis patet ex hypothesis. Non potest, quia in Psychologia explicabimus.
unde, Secundum error varium est delirium.

227. Paganismus seu gentilismus est error, quo singula mundi a plu-
ribus Divis pendere quod epistemiā et generationem, quod saltem
esse coram ex his, q. dicitur, dant Deum esse em. independentem et unitum
per se ipsum. Relativa est cultus Divinus epistemiā, quod Deum est,
veritas in solitudine dicuntur, qui saltem Divis, seu imubocis materialibus
cum parant cultum, qui non Deo comitatur. Aliquis error est,
quo singula mundi pendere a duobus Divis seu principis, a bono et
malo, a quo sunt bona, a quo sunt mala, sicut. Verum omnia
a bono Deo pendere saltem coram.

228. Spinozismus est error, quo non admittitur nisi unitas ubi tantum in-
finita attributi praedicata, quod duo sunt cognitio et extensio infinita ubi
quodq. horum elementum et infinitam rationem habent, omnia vero
infinita ex his singulis ex necessaria modificatione absolute coram ip-
sis ubi tantum. animae videtur ex modificatione infinite cognitionis,
corpora vero formata ex limitatione infinite extensionis.

229. Culus error autem est Benedictus Spinoza, qui Deum non distingue-
re a mundo absolute coram unitum necessitatem inducit, Deum
facit mutabilem, eternum, et tamen intelligentem, ac perinde

36.

Athenienses cum fatalissima universali consuegerint, quæ rationes ipsæ
consultati sunt. Epicurei maxime falsa est, et perversa opinio, quæ negat
interimere actionum honestas, et turpitudinem, atq. obligatio divina ad
alias actiones omittendas et alias committendas.

2099. Epicurei maxime modo desinites ad primam turpitudinem instituta
lege, quod laetetur licet, quare si Epicurei ab aliquibus velitis actio-
nibus se abstinere, id faciant metu pene, non begi et re-
verentia, Deumq. tamquam indulgentissi-
mum Dominum venerantia. Hunc

vero felicissimam causam sed consi-
tabimus, ubi demoni tradit
nobis est, homines ad tur-
pissimas actiones suas sap-
ta divina voluntas

tem de eximiarum
atq. dirigere qu-
od quidem utantur
tantummodo
agamus ip-
sumque
vineque
milib
bonis
nisi
rec
la

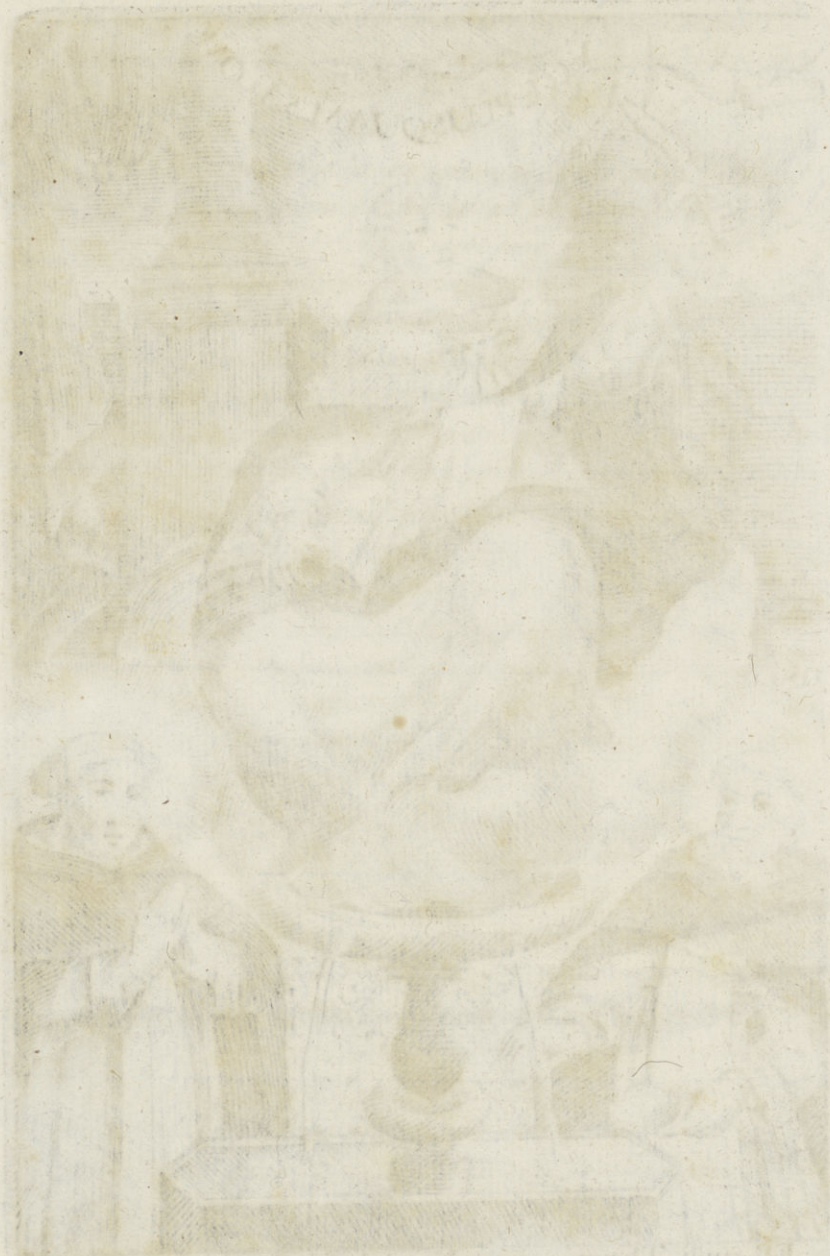
Invenientes debemus postulare.

Hucusque & re
Metaphisica.

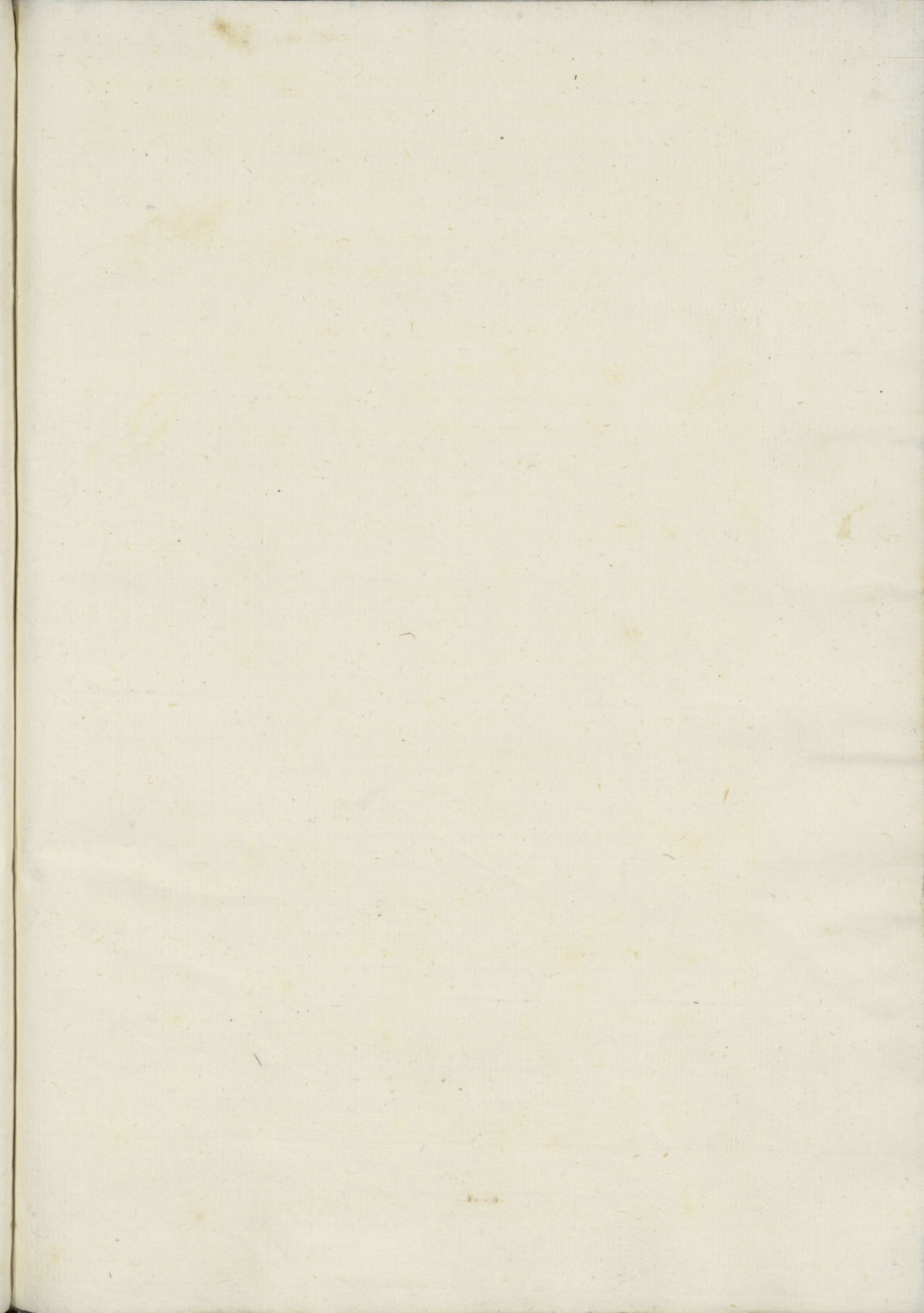
Francisco Carrel, y Longar.

Est nulli Thomas mundi pietate secundus
Nam cunctos lustrat fonte bibendo suo. Ricarte F.

THE SAINTS WHOSE NAMES ARE WRITTEN IN THE BOOK OF LIFE
AND WHOSE NAMES ARE WRITTEN IN THE BOOK OF LIFE

2 May

Canet,

Biblioteca Valenciana

31000020134527

